

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Diplomová práce

2024

Bc. Ernestina Černá

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

**Populistická radikální pravice a genderové otázky:
Marine Le Pen a Éric Zemmour v prezidentské kampani
2022**

Diplomová práce

Autorka práce: Bc. Ernestina Černá

Studijní program: Teritoriální studia, specializace: Západoevropská studia

Vedoucí práce: PhDr. David Emler, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. ledna 2024

Ernestina Černá

Bibliografický záznam

ČERNÁ, Ernestina. *Populistická radikální pravice a genderové otázky: Marine Le Pen a Éric Zemmour v prezidentské kampani 2022*. Praha, 2024. 98 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. David Emler, Ph.D.

Rozsah práce: 152 619 znaků

Abstrakt

Pokud jde o názory populistické radikální pravice na genderové otázky, dochází mnohdy ke zjednodušujícímu předpokladu, že k těmto problematikám její představitelé zastávají negativní postoj a ženy vnímají především skrze roli mateřskou a jako druhořadé osoby. Tento vztah však zdaleka není tak jednoznačný, naopak je mnohem komplexnější. Diplomová práce se tak zabývá dvěma významnými představiteli PRR ve Francii – Marine Le Pen a Éricem Zemmourem a jejich postoji k daným otázkám, konkrétně pak v době jejich prezidentských kampaní roku 2022. Práce je metodologicky zakotvena v kvalitativní obsahové analýze programových materiálů a projevů obou kandidátů, na jejímž základě vzniklo osm tematických celků, kterým se Le Pen i Zemmour věnovali. Konkrétně se jedná o postoj k sexualizovanému a domácímu násilí a bezpečí; zdraví a zdravotní péči žen; profesnímu životu a kariéře; sekularismu a islámu; feminismu a genderu; podobě ženy a její roli ve společnosti; ženským právům a rovnosti žen a mužů; a rodině a porodnosti. Výsledky analýzy ukázaly, že oba akcentovali podobná témata, ovšem se mnohdy lišili v konkrétních navrhovaných opatřeních či zdůrazňovaných aspektech. Oba se také v rámci svých kampaní na ženy jako potenciální voličky specificky zaměřovali. Problematice se častěji věnovala Marine Le Pen, a to konkrétně v 54,16 % analyzovaných pramenů, oproti Éricovi Zemmourovi s 33,96 %. Oba kandidáti o tématech hovořili spíše v publikovaných projevech, nikoliv v programových materiálech.

Abstract

When examining the populist radical right's (PRR) views on gender issues, there is often a simplistic assumption that PRR politicians have a negative attitude towards these issues and perceive women primarily through the lens of their role as mothers and second-class citizens. However, this relationship is far from being so clear-cut; on the contrary, it is much more complex. The following thesis thus examines two prominent PRR politicians in France – Marine Le Pen and Éric Zemmour – and their attitudes towards these issues, specifically during their 2022 presidential campaigns. The thesis is methodologically grounded in a qualitative content analysis of the two candidates' programme materials and speeches, leading to the identification of eight thematic units that both Le Pen and Zemmour focused

on: sexualised and domestic violence and safety; women's health and healthcare; professional life and career; secularism and Islam; feminism and gender; the image of women and their role in society; women's rights and gender equality; and family and childbearing. The results of the analysis show that both politicians emphasized similar themes, but they often differed in proposed measures and emphasized aspects. Both also specifically targeted women as potential voters in their campaigns. The topic was more frequently addressed by Marine Le Pen, specifically in 54.16% of the sources analysed, compared to Éric Zemmour's 33.96%. Both candidates spoke about the issues in speeches rather than in programme materials.

Klíčová slova

Populistická radikální pravice, Marine Le Pen, Éric Zemmour, prezidentské volby ve Francii 2022, genderové otázky, gender, ženská práva, femonacionalismus

Keywords

Populist radical right, Marine Le Pen, Éric Zemmour, 2022 French presidential election, gender issues, gender, women's rights, femonationalism

Title

The Populist Radical Right and Gender Issues: Marine Le Pen and Éric Zemmour in the 2022 Presidential Campaign

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce PhDr. Davidovi Emlerovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky i ochotnou komunikaci. Dále bych chtěla poděkovat také vedoucí diplomového semináře PhDr. Zuzaně Kasákové, Ph.D. za její podnětné rady a ochotný přístup.

Obsah

ÚVOD	9
1. VÝZKUMNÝ RÁMEC	13
1.1 Výzkum a metodologie výzkumu	13
1.2 State of the art	19
1.3 Teoretická východiska	27
2. ANALYTICKÁ ČÁST	40
2.1 Postoj kandidátů k genderovým otázkám	40
2.2 Frekvenční obsahová analýza	65
2.3 Shrnutí analytické části	69
ZÁVĚR	75
SUMMARY	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	85
SEZNAM PŘÍLOH	95

Seznam použitých zkratk

FNAIM Fédération national de l'immobilier

MDŽ Mezinárodní den žen

PRR Populistická radikální pravice (Populist Radical Right)

RN Rassemblement National (Národní sdružení)

RRGG Radical right gender gap

Úvod

Ve vztahu populistických radikálních pravicových stran a jejich představitelů k genderovým otázkám a postavení žen dochází mnohdy ke zjednodušujícímu předpokladu, že jsou na této části politického spektra ženy vnímány jako podřadné mužům a ve společnosti by měly sehrávat především mateřskou roli, důležitou pro zachování národa. Témata ženských práv a rovnosti žen a mužů se však v 21. století postupně stávají součástí agendy populistické radikální pravice (PRR), ať už s cílem modernizace a „normalizace“ veřejného obrazu, tak také k odůvodnění anti-imigrační a xenofobní rétoriky nebo stigmatizaci imigrantů a muslimů. Přístup populistické radikální pravice k dané problematice však není vždy jednoznačný a ve svých konkrétních postojích se mohou značně odlišovat jednotlivé strany i jejich dílčí představitelé.

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na dvě výrazné tváře francouzské populistické radikální pravice – Marine Le Pen¹ a Érica Zemmoura, konkrétně pak na jejich postoje k otázkám postavení žen a rovnosti žen a mužů v době jejich prezidentské kandidatury v roce 2022. Právě oba kandidáti navíc v posledních prezidentských volbách sehráli významnou roli. Marine Le Pen se umístila na druhém místě a bojovala tak ve druhém kole o prezidentský post proti Emmanuelu Macronovi, Éric Zemmour se umístil na místě čtvrtém. Problematika radikální pravice a genderu je navíc definována také specifickou *radical right gender gap* (RRGG) popisující jev, kdy jsou v elektorátu radikálně pravicových stran a jejich představitelů zastoupeni více muži než ženy. Tomuto fenoménu se však Marine Le Pen, v jejímž voličstvu v posledních prezidentských volbách převládaly s 54 % ženy, vymyká. Oproti tomu došlo v případě Érica Zemmoura k nadreprezentaci mužů a ženy tvořily 44 %. Studie volebního chování navíc v případě Le Pen ukazuje, že gender nemá významný vliv na pravděpodobnost, že lidé budou volit její stranu Národní sdružení (Rassemblement National, RN). V případě Zemmoura však gender významný vliv má a ženy by tak učinily s o polovinu nižší pravděpodobností než muži.²

¹ Zahraniční ženská jména jsou v textu používána v původní, nepřechýlené formě dle metodiky inkluzivního vyjadřování jazykovědkyně Mgr. Jany Valdové, Ph.D. K dispozici ke stažení zde: https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/metodika_cerven23_valdova.pdf.

² Nonna Mayer, „The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights: Marine Le Pen vs. Eric Zemmour“, *Modern & Contemporary France* 30, č. 4 (2. říjen 2022): 453, <https://doi.org/10.1080/09639489.2022.2134328>.

Diplomová práce obsahovou analýzou programových materiálů a projevů kandidátů mapuje jejich postoj k problematice postavení žen a genderových otázek, s cílem tento vztah popsat a přispět tak k hlubšímu porozumění tematizace dané problematiky populistickou radikální pravíci, ale také konkurování si dvou podobně orientovaných prezidentských kandidátů. Analýza se také zaměřuje na to, s jakými tématy Marine Le Pen a Éric Zemmour vybranou problematiku prezentovali, zda se jejich postoje lišily a také zda jejich narativ odpovídá popsanému teoretickému rámci populistické radikální pravice.

Práce je rozčleněna do dvou hlavních celků: výzkumného rámce a analytické části. Výzkumný rámec se nejprve věnuje metodologii, představuje primární prameny a výzkumné otázky. Následně nabízí vhled do současného stavu bádání, co se Marine Le Pen a Érica Zemmoura týče, ale také přehled akademické debaty v oblasti postavení žen a genderových otázek v evropském kontextu s důrazem na Francii. Výzkumný rámec pak uzavírají teoretická východiska práce. Nejprve je představena populistická radikální pravice, její základní charakteristiky, identitární politika a typologie nepřátel a postoj PRR k genderovým otázkám, na který navazuje část o femonacionalismu. První část práce je pak zakončena kontextem francouzských prezidentských voleb roku 2022. Druhým hlavním celkem je pak již samotná analytická část. První kapitola se věnuje osmi tematickým okruhům identifikovaným na základě kvalitativní obsahové analýzy primárních pramenů, konkrétně tedy postojům obou kandidátů k sexualizovanému a domácímu násilí a bezpečí; zdraví a zdravotní péči žen; profesnímu životu a kariéře; sekularismu a islámu; feminismu a genderu; podobě ženy a její roli ve společnosti; ženským právům a rovnosti žen a mužů; a rodině a porodnosti. Rozbor těchto osmi kategorií je pak doplněn o přehledovou frekvenční obsahovou analýzu, která se zaměřuje na výskyt genderové problematiky v programových materiálech a projevech obou kandidátů. Analytickou část pak uzavírá kapitola shrnující výsledky rozboru tematických celků a frekvenční obsahové analýzy.

Klíčové pojmy

Vzhledem k tomu, že předkládaná diplomová práce operuje se specifickými termíny, jejichž definice se mohou lišit či jsou zejména ve veřejném prostoru interpretovány různými způsoby, je vhodné tyto klíčové pojmy na začátku stručně představit a definovat. Práce je rámována problematikou *genderu*, který je někdy nazýván také jako *sociální pohlaví*. *Gender* můžeme definovat jako „skupiny vlastností a chování formované kulturou a spojené

s obrazem muže a ženy.“³ Jedná se tedy o charakteristiky, které se mění v průběhu času a liší se na základě vývoje společnosti a jednotlivých kultur. Oproti tomu pojem *pohlaví* označuje biologicky podmíněné rozdíly mezi muži a ženami, a to především co se týče reprodukčních dispozic a pohlavních orgánů.⁴ *Pohlaví* je tedy kategorií univerzální a oproti genderu se nemění na základě kultury nebo doby.⁵

S termínem *gender* jsou pak také spojené specifické *genderové otázky*, které, tak jak jsou definovány Evropským institutem pro rovnost žen a mužů, představují „všechna hlediska a obavy související se životem žen a mužů a se stavem společnosti, se způsoby vzájemných interakcí žen a mužů, s rozdíly v přístupu ke zdrojům a k jejich vyžívání, s činnostmi žen a mužů a se a způsoby, jak ženy a muži reagují na změny, opatření a politiky.“⁶ S genderovými otázkami souvisí samozřejmě také *genderová rovnost*. Ta na základě definice Rady Evropy označuje: „stejnou viditelnost, stejné postavení a stejnou účast obou pohlaví ve všech sférách veřejného a soukromého života. Genderová rovnost je opakem genderové nerovnosti, nikoliv genderových rozdílů, a jejím cílem je prosazovat plnohodnotnou účast žen a mužů ve společnosti.“⁷ Lidé by tak měli mít svobodu rozvíjet se a rozhodovat bez omezení založených na genderových rolích, přičemž by jejich rozdílnému chování či potřebám měla být přisuzována stejná hodnota a měly by být považovány za stejně přijatelné.⁸

Komplexnost otázky genderu pak doplňuje také tzv. anti-genderové hnutí, které se vymezuje vůči tomu, co nazývá jako *genderovou ideologii*, *genderovou teorii* nebo také *genderismus*. Tato označení v sobě mohou zahrnovat ženská práva (například práva reprodukční), gender mainstreaming⁹ a vládní genderovou politiku (například ratifikaci Istanbulské smlouvy), usilování o zrovnoprávnění osob z LGBTQ+ komunity, ale také

³ „Gender – Sociologická encyklopedie“, <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gender> (staženo 20. října 2023).

⁴ „Gender: Základní pojmy“, Gender: Základní pojmy, https://www.czso.cz/csu/czso/gender_pojmy (staženo 20. října 2023).

⁵ „Gender – Sociologická encyklopedie“.

⁶ „Genderová Otázka | European Institute for Gender Equality“, 29. listopad 2023, https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1340?language_content_entity=cs.

⁷ Cecilia Asklof, *Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů* (Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2003), 9.

⁸ *Ibid.*, 8.

⁹ Rada Evropy definuje *gender mainstreaming* jako: „(re)organizaci, zdokonalování, rozvoj a vyhodnocování koncepčních procesů tím, že při nich všechny zúčastněné subjekty budou na všech úrovních a ve všech stádiích využívat perspektivu rovnosti žen a mužů.“; European Commission. Directorate General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities., *Manuál pro gender mainstreaming politik zaměstnanosti, sociálního začleňování a sociální ochrany*. (LU: Publications Office, 2008), 10, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/19177>.

činnost a financování oboru genderových studií na univerzitách. K hnutí je řazena činnost konzervativních uskupení, včetně některých satelitních organizací římskokatolické církve.¹⁰

Téma předkládané práce je rámované také ženskými právy, představujícími integrální a nedělitelnou součást univerzálních lidských práv.¹¹ Zahrnují mimo jiné volební právo, práva reprodukční, právo na spravedlivou mzdu, právo na tělesnou integritu a autonomii, právo na vzdělání, manželská a rodičovská práva nebo právo na rovné zacházení. Porušována pak mohou být například diskriminací na pracovišti, genderově podmíněným násilím, sexuálním násilím a obtěžováním nebo diskriminací na základě sexuální orientace a genderové identity.¹²

¹⁰ Eszter Kováts, „The Emergence of Powerful Anti-Gender Movements in Europe and the Crisis of Liberal Democracy”, in *Gender and Far Right Politics in Europe*, ed. Michaela Köttig, Renate Bitzan, a Andrea Petö (Cham: Springer International Publishing, 2017), 175, https://doi.org/10.1007/978-3-319-43533-6_12.

¹¹ „Gender”.

¹² „Práva žen”, <https://www.amnesty.cz/prava-zen> (staženo 20. října 2023).

1. Výzkumný rámec

Cílem této kapitoly je přiblížit zkoumanou problematiku předkládané diplomové práce a její metodologická a teoretická východiska. Nejprve jsou představeny cíle výzkumu a výzkumné otázky, metodologie a primární prameny. Následuje přehled akademické debaty, co se Marine Le Pen a Érica Zemmoura týče, ale také současný stav bádání v oblasti postavení žen a genderových otázek v rámci Evropy se zvláštním důrazem na francouzské prostředí. Poslední kapitolou první části práce jsou pak teoretická východiska. Představena je populistická radikální pravice a její základní charakteristiky i s ní úzce spjatá identitární politika a typologie nepřátel. Navazuje postoj populistické radikální pravice k genderovým otázkám a femonacionalismus. Kapitolu uzavírá kontext prezidentských voleb ve Francii roku 2022, do kterých je zkoumaná problematika zasazena.

1.1 Výzkum a metodologie výzkumu

1.1.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Jak již bylo uvedeno výše, předmětem této práce je tematizování postavení žen a genderových otázek Éricem Zemmourem a Marine Le Pen jako dvou populistických radikálně pravicových aktérů. Cílem je pak prostřednictvím analýzy klíčových dokumentů a projevů postihnout, jak se tito dva kandidáti k dané problematice stavěli v době prezidentské kampaně roku 2022. Předkládaná diplomová práce se také zaměří na to, zda a případně jak se jejich postoje jako dvou zástupců PRR odlišovaly, zda je propojovali s dalšími tématy či prezentovali v určitém specifickém kontextu, jak často se jim v programových materiálech a projevech věnovali a také, zda zapadají do vymezeného teoretického rámce. Práce si naopak neklade za cíl hodnotit relevantnost témat, která prezidenští kandidáti zvolili, ani potřebnost jimi navrhovaných opatření. Stejně tak cílem práce není ověřovat pravdivost jejich výroků k daným problematikám.

Jako hlavní výzkumná otázka tak byla zvolena: Jaký byl v době prezidentské kampaně 2022 postoj Marine Le Pen a Érica Zemmoura k problematice postavení žen a genderových otázek na základě jejich programových materiálů, projevů a dalších oficiálně publikovaných dokumentů? Tato otázka je doplněna o následující vedlejší výzkumné otázky: V souvislosti s jakými tématy prezentovali Marine Le Pen a Éric Zemmour problematiku postavení žen a genderové nerovnosti? (VVO1), Zapadá narativ Marine Le

Pen a Érica Zemmoura do v překládané práci vymezeného teoretického rámce, případně jakým způsobem? (VVO2) a Lišil se vztah Marine Le Pen a Érica Zemmoura k problematice postavení žen a genderovým otázkám? Pokud ano, jakým způsobem? (VVO3).

1.1.2 Metodologie

Předkládaná diplomová práce je metodologicky zakotvena v kvalitativní obsahové analýze, kterou Klaus Krippendorff definuje jako „výzkumnou techniku pro vytváření replikovatelných a validních úsudků z textů na okolnosti vytváření jejich obsahů“.¹³ Přestože byla obsahová analýza historicky považována za „objektivní“ způsob zachycení obsahu, s postupným vývojem tato metoda začala být vnímaná jako metoda interpretační. Roli při použití metody hraje čtenář, který zkoumaná data interpretuje. Zdroji pro kvalitativní obsahovou analýzu jsou pak různorodé formy komunikace: mediální obsah, parlamentní stenoáznamy, e-mailová komunikace nebo jako je tomu v případě této práce projevy a volební programy. Získaná data pak badatel analyzuje ve vztahu k otázkám, která si pro svůj výzkum stanovil.¹⁴

K analýze obsahu je v této výzkumné metodě využíváno kódování, kterému se přisuzují dvě funkce: 1. funkce faktická a 2. funkce referenční. V případě *funkce faktické* kód „označuje nějakou skutečnost v textu jednoznačným způsobem; ukazuje, že něco je případem něčeho obecnějšího“.¹⁵ Zadruhé jde pak o *funkci referenční*, kde kód „označuje určitou část textu relevantní vzhledem ke zkoumanému jevu nebo přinejmenším hypoteticky relevantní.“ Jak uvádí Martin Hájek, v tomto případě kód „daný úryvek nezastupuje, pouze na něj odkazuje“ a stejně tak je i v předkládané diplomové práci nadále pracováno s původními úryvky namísto kódů, které na původní text odkazují.¹⁶

V rámci primárních pramenů byly pro analýzu určeny jednotlivé pasáže týkající se postavení žen, jejich práv, genderové rovnosti a feminismu. Následně byly tyto části rozřazeny do osmi tematických celků, které byly definovány na základě témat obsažených ve zkoumaných primárních pramenech. Tematické celky pak vždy obsahují postoj Marine

¹³ Klaus Krippendorff, *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (Thousand Oaks, Calif.: Sage, 2003), 18.

¹⁴ Hans Keman a Jaap Woldendorp, ed., *Handbook of research methods and applications in political science*, Handbooks of research methods and applications (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2016), 316.

¹⁵ Martin Hájek, *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textu*, 1. vydání, 101 (Praha: Sociologické Nakladatelství (SLON), 2014), 62.

¹⁶ *Ibid.*, 63.

Le Pen a Érica Zemmoura k daným tématům a následně také shrnutí včetně podobností a rozdílů v přístupu analyzovaných kandidátů. Tyto kategorie jsou následně doplněny o přehledovou frekvenční analýzu s tabulkou, která se soustředí na přítomnost otázky postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu v projevech a programech obou kandidátů. Pokud se v analyzovaném pramenu objevilo alespoň jedno z výše uvedených témat, je označen jako „obsahující“. Pokud nikoliv, je pramen označen jako „neobsahující“. Tato analýza pak na rozdíl od předcházející části s osmi určenými kategoriemi nehodnotí, na jaká konkrétní témata byl v projevech a programech kladen důraz, ani jak se k daným tématům kandidáti vyjadřovali.

1.1.3 Výzkumný vzorek

Primárními prameny výzkumu byly určeny volební programy, projevy a také klíčové dokumenty, které se týkaly problematiky postavení žen a genderových otázek. Časově byl výběr pramenů ohraničen oficiální kampaní k prezidentským volbám roku 2022, jejichž první kolo se uskutečnilo 10. dubna 2022. Práce se zabývá pouze kampaní před prvním kolem prezidentské volby, neboť se kola druhého z v práci zkoumaných kandidátů účastnila pouze Marine Le Pen. Ta svou oficiální kampaň zahájila 12. září 2021, v jejím případě tak výzkum pracuje s dokumenty publikovanými v období 12. září 2021 až 9. dubna 2022. Éric Zemmour svou kampaň zahájil 30. listopadu 2021, použity tak jsou prameny z období 30. listopadu 2021 až 9. dubna 2022.

Jako primární prameny jsou pak tedy konkrétně použity oficiální volební programy pro prezidentské volby 2022, a to jak program obecnější a shrnující, tak i jednotlivé tematické brožury obou kandidátů, ve všech případech publikované na oficiálních stránkách volební kampaně.¹⁷ Výzkum pracuje také s materiály ze zahájení kampaně. V případě Marine Le Pen s klasickým projevem, který zveřejnila také v sekci *discours* na svých webových stránkách k volební kampani, v případě Érica Zemmoura s textovým přepisem publikovaného videa. Dále se jedná o všechny projevy, které v době kampaně oba kandidáti oficiálně zveřejnili na svých webových stránkách v rubrice či s označením *discours*, neboť se předpokládá, že publikací právě těchto projevů chtěli tvořit svůj širší veřejný a snadno dostupný obraz. Analýza se tedy nezabývá potenciálními vyjádřeními a projevy, které

¹⁷ Marine Le Pen v kampani používala následující webovou stránku: <https://mlafrance.fr>, v případě Érica Zemmoura se jedná o <https://www.ericzemmour.fr>.

nebyly oficiálně zveřejněny na webových stránkách kandidátů. Do primárních pramenů výzkumu jsou však zahrnuty i specifické dokumenty, vydané k tématu postavení žen a genderovým otázkám, jako je dopis Marine Le Pen adresovaný Francouzům k příležitosti Mezinárodního dne žen 8. března 2022, s cílem poskytnout širší obraz o jejích postojích. Zahrnutí tohoto dopisu do primárních zdrojů také poskytne vhodné podklady pro komparaci s primárními prameny Érica Zemmoura, který k Mezinárodnímu dni žen vydal na svých webových stránkách projev adresovaný ženám.

Dopis Marine Le Pen adresovaný ženám k MDŽ však není součástí přehledové frekvenční obsahové analýzy, jejímž cílem bylo poskytnout přítomnost dané problematiky v pramenech ze zahájení oficiální kampaně a v projevech a programech oficiálně zveřejněných na webových stránkách. Tento dopis však byl účelově zahrnut pro rozšíření dat o postoji Marine Le Pen k daným otázkám a Le Pen se s ním neprezentovala při zahájení kampaně ani na svých oficiálních stránkách prezidentské kampaně. Naopak je ve frekvenční obsahové analýze k projevům a programovým materiálům zahrnut textový přepis videa sloužícího jako oficiální zahájení Zemmourovy kampaně.

Analýza tematických celků pak v případě Marine Le Pen pracuje s 18 programovými materiály, šesti projevy a jedním dopisem. U Érica Zemmoura se jedná o 36 programových materiálů a 17 projevů. Je důležité zdůraznit, že i když se programy co se jejich počtu týče liší, Éric Zemmour svůj program zveřejnil v podobě velkého množství velmi krátkých tematických brožurek s dílčími tématy, zatímco Le Pen ve své kampani publikovala více rozsáhlé a obsáhlejší brožury pokrývající širší témata. Tabulka, následující na další stránce, pak nabízí přehled použitých primárních pramenů.

Tabulka č. 1: Přehled primárních pramenů

Nejprve jsou vypsané volební programy a brožurky, následně projevy a vyjádření. Druhý sloupec zleva obsahuje prameny Marine Le Pen, sloupce na pravé straně prameny Érica Zemmoura. Každá buňka představuje jeden pramen.

	Marine Le Pen	Éric Zemmour	
<i>Volební programy, tematické programové brožury</i>	Souhrnný volební program <i>M la France – Mon programme présidentiel</i>	Souhrnný volební program <i>Le programme d'Éric Zemmour</i>	Brožura na téma informační technologie <i>Numérique</i>
	Brožura s 22 klíčovými opatřeními <i>M la France – 22 mesures pour 2022</i>	Brožura na téma kupní síla <i>Pouvoir d'achat</i>	Brožura na téma reforma státu <i>Réforme de l'État</i>
	Brožura na téma informační technologie <i>M le numérique</i>	Brožura na téma bezpečnost <i>Sécurité</i>	Brožura na téma bydlení <i>Logement</i>
	Brožura na téma ekologie <i>M l'écologie</i>	Brožura na téma imigrace <i>Immigration</i>	Brožura na téma rodina <i>Famille</i>
	Brožura na téma ochrana dětí <i>M la protection de l'enfance</i>	Brožura na téma demokracie <i>Démocratie</i>	Brožura na téma důchody <i>Retraites</i>
	Brožura na téma boje proti podvodům <i>M la lutte contre la fraude</i>	Brožura na téma justice <i>Justice</i>	Brožura na téma hendikep <i>Handicap</i>
	Brožura na téma kulturní dědictví <i>M le patrimoine</i>	Brožura na téma Evropa <i>Europe</i>	Brožura na téma sociální model <i>Social</i>
	Brožura na téma školství <i>M l'école</i>	Brožura na téma mezinárodní problematika <i>International</i>	Brožura na téma zdraví <i>Santé</i>
	Brožura na téma ochrana zvířat <i>M la protection des animaux</i>	Brožura na téma armáda <i>Armées</i>	Brožura na téma venkova <i>Ruralité</i>
	Brožura na téma zemědělství <i>M l'agriculture</i>	Brožura na téma školství <i>École</i>	Brožura na téma životní prostředí <i>Environnement</i>
	Brožura na téma mladiství <i>M la jeunesse</i>	Brožura na téma vysokoškolské vzdělávání a výzkum <i>Enseignement supérieur et recherche</i>	Brožura na téma Francouzky <i>Françaises</i>
	Brožura na téma obrana <i>M la Défense</i>	Brožura na téma průmysl <i>Industrie</i>	Brožura na téma kultura <i>Culture</i>
	Brožura na téma rodina <i>M la famille</i>	Brožura na téma daně <i>Impôts</i>	Brožura na téma svoboda projevu <i>Liberté d'expression</i>
	Brožura na téma bezpečnost <i>M la sécurité</i>	Brožura na téma práce <i>Travail</i>	Brožura na téma zámožské oblasti <i>Outre-mer</i>

	Brožura na téma zdraví <i>M la santé</i>	Brožura na téma energie <i>Énergie</i>	Brožura na téma francouzští občané v zahraničí <i>Français de l'étranger</i>
	Brožura na téma kontrola imigrace <i>M le contrôle de l'immigration</i>	Brožura na téma jaderná energie <i>Nucléaire</i>	Brožura na téma sport <i>Sport</i>
	Brožura na téma turismus <i>M le tourisme</i>	Brožura na téma zemědělství <i>Agriculture</i>	Brožura na téma řidiči <i>Automobilistes</i>
	Brožura na téma zámořské oblasti <i>M l'Outre-mer</i>	Brožura na téma moře a rybolov <i>Mer et pêche</i>	Program v číslech <i>Chiffre du programme</i>
Projevy a vyjádření	Projev na zahájení volební kampaně <i>Discours de rentrée politique à Fréjus</i>	Video k zahájení volební kampaně <i>Annonce de candidature à l'élection présidentielle 2022</i>	Projev <i>Le discours de Saulieu</i>
	Projev <i>Discours de Marine Le Pen au congrès de la FNAIM</i>	Projev <i>Le discours de Châteaudun</i>	Projev <i>Présentation du programme défense</i>
	Projev <i>Discours de Marine Le Pen au meeting de Mayotte</i>	Projev <i>Le discours des Sables d'Olonne</i>	Projev <i>Le discours du Mont-Saint-Michel</i>
	Deklarace ze summitu v Madridu <i>Déclaration commune – Sommet de Madrid</i>	Projev k novinářům <i>Vœux à la presse</i>	Projev <i>Le discours de Chambéry</i>
	Projev <i>Déclaration du Louvre – 15 janvier 2022</i>	Projev <i>Le discours de Saint-Quentin</i>	Projev <i>Le discours de Toulon</i>
	Projev <i>Discours de la Convention présidentielle à Reims</i>	Projev <i>Le discours de Calais</i>	Projev <i>Le discours du meeting des femmes avec Zemmour</i>
	Dopis Francouzům k MDŽ <i>Lettre aux Françaises</i>	Projev <i>Le discours de Cannes</i>	Projev <i>Le discours du Trocadéro</i>
		Projev <i>Le discours de Chaumont-sur-Tharonne</i>	
Projev <i>Le discours de Lille</i>			

Zdroj: Autorka diplomové práce

1.2 State of the art

Následující část představí současný stav akademické debaty v oblastech, ze kterých tematicky vychází předkládaná diplomová práce. Nejprve uvede publikace věnující se představitelům francouzské populistické radikální pravice – Marine Le Pen a Éricu Zemmourovi, v další části pak postavení žen a genderovým otázkám v evropském a zejména pak francouzském kontextu.

1.2.1 Populistická radikální pravice ve Francii: Marine Le Pen a Éric Zemmour

Akademická debata se k politice Marine Le Pen obrátila velmi brzy po jejím zvolení do čela Národního sdružení¹⁸, neboť avizovala odklon od dosavadního diskurzu prosazovaného jejím otcem Jean-Marie Le Penem. Jedním z akademiků, kteří se ve svém výzkumu Le Pen dlouhodobě věnují je politolog Gilles Ivaldi. V knize *Le Front national: Mutations de l'extrême droite française* se zabývá proměnou strany a ideologií pod vedením nové předsedkyně, přičemž popisuje republikánsko-sekulární nádech a snahy o modernost v určitých sociálních otázkách. Zdůrazňuje však, že i přesto politika Národního sdružení nepřestala stát na základních pilířích autoritářského národního populismu tak, jak je položil zakladatel strany J.-M. Le Pen.¹⁹ Podobné závěry představuje James Shields a konstatuje, že z programu strany sice zmizely body z 80. a 90. let týkající se například repatriace legálně pobývajících migrantů nebo obnovení trestu smrti bez referenda, avšak jejich prvky jsou v politice RN stále přítomné, byť kvůli veřejnému mínění v umírněnější formě.²⁰

Gilles Ivaldi se zabývá také ekonomickými aspekty politiky RN a jeho dnes již bývalé předsedkyně, jež bývají v akademické debatě označovány jako *ekonomický populismus*. Ivaldi ve svém textu *Towards the median economic crisis voter? The new leftist economic agenda of the Front National in France* připomíná, že od roku 2012 razí strana politiku, která zdůrazňuje státní regulaci, veřejné služby a přerozdělování příjmů, přičemž ekonomické agendě dominuje antiglobalizační pohled a protievropské postoje.²¹ Jak ale připomínají Thierry Chopin a Samuel B. H. Faure v článku *Presidential Election 2022: A*

¹⁸ Politická strana byla v roce 2018 z původního názvu Národní fronta přejmenována na Národní sdružení. Pro přehlednost textu je však i pro období před rokem 2018 používán název Národní sdružení či zkratka RN.

¹⁹ *Le Front national* (Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles, 2012), 95–112.

²⁰ James Shields, „Marine Le Pen and the ‚New‘ FN: A Change of Style or of Substance?“, *Parliamentary Affairs* 66, č. 1 (2013): 191, <https://doi.org/10.1093/pa/gss076>.

²¹ Gilles Ivaldi, „Towards the Median Economic Crisis Voter? The New Leftist Economic Agenda of the Front National in France“, *French Politics* 13, č. 4 (2015): 362, <https://doi.org/10.1057/fp.2015.17>.

Euroclash Between a „Liberal“ and a „Neo-Nationalist“ France Is Coming – od neúspěchu v druhém kole prezidentské volby 2017 došlo k určitému obratu v proti-unijních postojích a Francie má nyní podle Marine Le Pen zůstat v Evropské unii i eurozóně.²²

Akademická debata neopomíná ani proces tzv. *dédiabolisation*, tedy jakési strategie deradikalizace s cílem vytvoření více úctyhodného a slušného obrazu strany. Podle G. Frigoliho a G. Ivaldiho je *dédiabolisation* taktikou „zaobalení“ politiky RN, přičemž se ideologické jádro strany nezměnilo. Autoři jsou toho názoru, že strana pod vedením Marine Le Pen propojuje krajně pravicové prostředí a mainstream. Strana se sice začala více posouvat k politice hlavního proudu, ale zároveň si uskupení stále zachovává vazby na krajní pravici.²³ *Dédiabolisation* se ve své akademické činnosti zabývá také David Stockemer, který v publikaci *The Front National in France* popisuje tuto podle něj ústřední strategii Marine Le Pen. V rámci ní se podle Stockemera Marine Le Pen prezentuje jako nová tvář radikální pravice – jako tvář, která je více republikánská a ženská a která se na rozdíl od „staré Národní fronty“ zdržuje explicitně rasistických komentářů.²⁴

Michel Eltchaninoff ve své práci *Inside the mind of Marine Le Pen* potvrzuje taktiku a vystupování političky tak, aby se vyhnula obvinění z xenofobie. Le Pen se staví proti migraci a stigmatizuje islám, avšak ve spojení s obranou sekularismu či ženských práv.²⁵ Fakt, že je pro předsedkyni Národního sdružení hlavním „protivníkem“ islám zdůrazňuje také Annie Benveniste a Étienne Pingaud. Zároveň popisují „kulturní posun“ krajně pravicové ideologie a snahu o lepší vztahy například s židovskou komunitou.²⁶ Sergiu Mișcoiu však v textu *De l'antisémitisme foncier à la normalisation stratégique. Le Front National à l'époque de Marine Le Pen* sice potvrzuje, že RN ze své politiky vyřadilo protižidovský diskurz, ovšem nelze podle něj přecenit nezvratnost tohoto kroku. Ve své práci

²² Thierry Chopin a Samuel B. H. Faure, „Presidential Election 2022: A Euroclash Between a “Liberal” and a “Neo-Nationalist” France Is Coming”, *Inter Economics* 56, č. 2 (2021): 78, <https://doi.org/10.1007/s10272-021-0957-x>.

²³ Gilles Frigoli a Gilles Ivaldi, „Still a Radical Right Movement Party?: Political Opportunities, Party Strategy and the Cultural Context of the Front National in France”, in *Radical Right Movement Parties in Europe*, 1. vyd. (Routledge, 2019), 67–68, 77–78, <https://doi.org/10.4324/9781315123851-5>.

²⁴ Daniel Stockemer, *The Front National in France Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*, 1st ed. 2017. (Cham: Springer International Publishing, 2017), 27, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-49640-5>.

²⁵ Michel Eltchaninoff, *Inside the Mind of Marine Le Pen*, English edition. (London, England: Hurst & Company, 2018), 33–35, 81, 104–5.

²⁶ Gabriella Lazaridis, Giovanna Campani, a Annie Benveniste, *The Rise of the Far Right in Europe Populist Shifts and „Othering”*, 1st ed. 2016. (London: Palgrave Macmillan UK, 2016), 62–63, <https://doi.org/10.1057/978-1-137-55679-0>.

poukazuje na to, že pokud by se ve francouzské společnosti změnila nálada a jednalo by se o vhodnou rétoriku, následoval by návrat RN k této politice.²⁷

Vymezování se proti současnému establishmentu se věnuje Stockemer s Maurem Barisionem v článku *The 'new' discourse of the Front National under Marine Le Pen: A slight change with a big impact*. Autoři kromě anti-politicko-establishmentové rétorice popisují také důraz na „cizími vlivy poskvvrněnou“ francouzskou společnost, řízení zkorumpovanými elitami a jejich „laxní politiku veřejné bezpečnosti“ nebo prosazování proti-přistěhovaleckých rétorik. V politice současného RN podle Stockemera a Barisiona převládá etnocentrický pohled na svět a *welfare šovinismus*, tedy například přesvědčení, že sociální programy by měly být adresovány výlučně pro „vlastní lid“. Antiimigrační pozice jsou zároveň Marine Le Pen propojovány s nezaměstnaností a veřejnou bezpečností.²⁸ Stockemer se domnívá, že předsedkyně Národního sdružení hodnoty suverenity a *laïcité*²⁹ používá nejčastěji k odsouzení Evropy, Evropské unie či právě k útoku na islám.³⁰ Koncept *laïcité* v diskurzu Národního sdružení pod vedením Le Pen charakterizuje Dimitri Almeida ve svém textu *Exclusionary secularism: the Front national and the reinvention of laïcité* na třech principech. Jedná se o neuznání sub-národních komunit, další právní omezení týkající se financování náboženských a „komunitárních“ organizací a omezení svobody ve vyjadřování náboženského vyznání ve veřejném prostoru.³¹

Francesca Scrinzi ve svém článku *Gender and women in the Front National discourse and policy: from 'mothers of the nation' to 'working mothers'?* poukazuje, že k posunu v politickém diskurzu došlo také v oblasti ženských práv a emancipace žen. Národní sdružení se z tradiční politiky přesunulo k politice „moderně-tradiční“, ve snaze vyhovět očekáváním současné Francie. Le Pen klade důraz na otázky zaměstnanosti a ochrany pracujících žen a matek, přičemž se snaží strhnout „misogynní nálepkou“ strany tím, že ji přisuzuje svým politickým odpůrcům. V ideologii RN poklesl důraz na téma rodiny či

²⁷ Sergiu Mișcoiu, „De l'antisémitisme Foncier à La Normalisation Stratégique. Le Front National à l'époque de Marine Le Pen“, *Holocaust Studii Si Cercetari* IV, č. 5 (2012): 196–99.

²⁸ Daniel Stockemer a Mauro Barisione, „The 'New' Discourse of the Front National under Marine Le Pen: A Slight Change with a Big Impact“, *European Journal of Communication (London)* 32, č. 2 (2017): 103–5, <https://doi.org/10.1177/0267323116680132>.

²⁹ *Laïcité* je francouzskou obdobou sekularismu. Je založena na třech principech: oddělení veřejných institucí a náboženských organizací, svobodě svědomí a svobodě projevit svá přesvědčení v mezích respektování veřejného pořádku a rovnosti před zákonem bez ohledu na víru nebo přesvědčení.

³⁰ Stockemer, *The Front National in France Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*, 3–5.

³¹ Dimitri Almeida, „Exclusionary Secularism: The Front National and the Reinvention of Laïcité“, *Modern & Contemporary France* 25, č. 3 (2017): 255, <https://doi.org/10.1080/09639489.2016.1272561>.

potratů, ovšem jádro politiky zůstává i přesto poměrně neměnné. Předsedkyně Národního sdružení tak například stále kritizuje klesající porodnost ve Francii a drží se natalistické rétoriky. Genderovou politiku strany tak lze označit jako velmi ambivalentní. Pracovní zapojení žen a potraty jsou akceptovány, avšak ženy podstupující interrupci jsou stigmatizovány a feministky odmítány jako elitářské. Právo na potrat je tedy Národním sdružením tolerováno, ovšem implicitně zpochybňováno.³² Feminizaci lepenovské politiky popisuje také Wieviorka, když odkazuje na nominace kandidátek v parlamentních volbách nebo na nárůst počtu voliček strany. Stejně jako Scrinzi však upozorňuje, že politickému uskupení stále dominují natalistické tendence a apel na rodinu.³³

Pozornost v akademické debatě je samozřejmě věnována také francouzským prezidentským volbám v roce 2022. Gilles Ivaldi se zabývá oběma radikálně pravicovými kandidáty, Marine Le Pen i Éricem Zemmourem, a jejich kandidaturu porovnává ve svém textu *When far right parties compete: a case study of Éric Zemmour and Marine Le Pen in the 2022 French presidential election*. Přispívá tak k debatě o nových stranách na krajně pravicové části politického spektra a jejich konkurování již zavedeným politickým uskupením.³⁴ Akademická debata týkající se Érica Zemmoura v současnosti není z důvodu jeho poměrně krátkého působení v roli politika rozšířena do takové míry jako v případě Marine Le Pen. Jeho politické taktice a ideologii se však věnuje Laurent Joly, historik zaměřující se na krajní pravici a vichistický režim. Ve své knize *La falsification de l'Histoire: Éric Zemmour, l'extrême droite, Vichy et les juifs* se zabývá tím, jak Zemmour falšuje historická fakta s cílem sjednotit pravici pod praporem nenávisti k cizincům a kandidáta řadí k etnické formě nacionalismu.³⁵ Stejně tak se Zemmourovými ideologickými zdroji a jeho vztahem k vichistické Francii zabývá Brigitte Demeure ve svém textu *Éric Zemmour, Trump's French Twin?*³⁶

³² Francesca Scrinzi, „Gender and women in the Front National discourse and policy: from ‚mothers of the nation‘ to ‚working mothers‘?“, *New Formations* 91, č. 91 (1. duben 2017): 93–97, <https://doi.org/10.3898/NEWF:91.05.2017>.

³³ Michel Wieviorka, *Le Front national, entre extrémisme, populisme et démocratie* (Paris: Éditions de la Maison des sciences de l'homme, 2018), <http://books.openedition.org/editionsmslh/12395>.

³⁴ Gilles Ivaldi, „When Far Right Parties Compete: A Case Study of Éric Zemmour and Marine Le Pen in the 2022 French Presidential Election“, *French Politics* 21, č. 3 (září 2023): 335–52, <https://doi.org/10.1057/s41253-023-00219-y>.

³⁵ Laurent Joly, *La falsification de l'histoire: Éric Zemmour, l'extrême droite, Vichy et les Juifs* (Paris: Bernard Grasset, 2022).

³⁶ Brigitte Demeure, „Éric Zemmour, Trump's French Twin?“, *Journal of Psychohistory* 51, č. 1 (2023): 18–26.

Výzkum je v současnosti zaměřený také na radikální pravici v souvislosti s ženskými právy, genderovou nerovností i rolí genderu v rámci elektorátu krajní pravice. Právě vztahem mezi genderem a radikálně pravicovým populismem se zabývá Nonna Mayer v článku *The impact of gender on votes for the populist radical rights: Marine Le Pen vs. Éric Zemmour*. Při srovnávání dvou hlavních hráčů francouzské populistické radikální pravice Mayer dochází k závěrům, že zatímco u Érica Zemmoura lze hovořit o tzv. *radical right gender gap* – jevu, kdy jsou radikálně pravicové strany voleny více muži než ženami. V případě Marine Le Pen však k tomuto fenoménu nedochází.³⁷ Zemmourovu rétoriku směrem k ženám pak ve svém článku *Quelques ressorts discursifs et argumentatifs de la discrimination envers les femmes par le « savoir ». Éric Zemmour, les mots pour construire la haine* zkoumá Julien Longhi a upozorňuje, že kritika žen bývalým prezidentským kandidátem jde ruku v ruce s jeho kritikou lidských práv a pokroku.³⁸

1.2.2 Postavení žen a genderové otázky v kontextu Evropy

Následující část přibližuje současnou debatu v oblasti genderové rovnosti – nabízí vhled do postavení žen, genderové rovnosti a rovných práv v Evropě, ale zaměřuje se také na situaci ve Francii. Publikace *Gender inequalities in the 21st century: new barriers and continuing constraints* se zabývá přetrvávajícími nerovnostmi napříč zeměmi. Tracey Warren při zkoumání genderových a třídních faktorů a jejich vlivu na zaměstnanost v evropských zemích³⁹ dochází ke zjištění, že mezi jednotlivými státy přetrvávají rozdíly v míře zaměstnanosti a stejně tak v platovém ohodnocení mužů a žen. Závěry pak ukazují, že ve zkoumaných evropských společnostech je problematické především životní minimum, kde si ženy vedou značně hůře než muži.⁴⁰

Předmětem akademické debaty stala také Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí (tzv. Istanbulská úmluva) zaměřená na potírání a prevenci domácího násilí a násilí na ženách. Právě touto problematikou se dlouhodobě

³⁷ Nonna Mayer, „The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights: Marine Le Pen vs. Eric Zemmour“, *Modern & Contemporary France* 30, č. 4 (2. říjen 2022): 445–60, <https://doi.org/10.1080/09639489.2022.2134328>.

³⁸ Julien Longhi, „Quelques ressorts discursifs et argumentatifs de la discrimination envers les femmes par le « savoir ». Éric Zemmour, les mots pour construire la haine“, *Corela*, č. HS-36 (1. duben 2022), <https://doi.org/10.4000/corela.14675>.

³⁹ Konkrétně v Rakousku, Dánsku, Finsku, Francii, Německu, Řecku, Irsku, Itálii, Lucembursku, Nizozemsku, Portugalsku, Španělsku a Velké Británii.

⁴⁰ Rosemary Crompton, Clare Lyonette, a Jacqueline Scott, *Gender Inequalities in the 21st Century: New Barriers and Continuing Constraints*, [1st ed.] (Cheltenham: Edward Elgar, 2010), 190–122.

zabývá Ronagh J. A. McQuigg, autorka knihy *The Istanbul Convention, domestic violence and human rights*.⁴¹ Ženská práva v Evropě a Istanbulská úmluva jsou také ústředním tématem publikace *International law and violence against women : Europe and the Istanbul Convention*, která kromě bohatého faktografického pokrytí úmluvy mapuje situaci ve Švédsku či v Polsku.⁴² V souvislosti se změnou právní úpravy interrupcí se v posledních letech stáčí akademická pozornost právě zejména k Polsku. Emilia Paprzycka, Joanna Dec-Pietrowska a Medard Lech ve své práci *The limits of compromise: the range of perspectives on women's reproductive rights in Poland* mapovali tamní veřejnou debatu a způsob, jakým se v ní reprodukční práva odrážejí.⁴³ Další perspektivu na problematiku potratů v Polsku pak do debaty přináší Joanna Mishtal, která se ve svém článku *Mobilisation, Protest, and Resistance Against Reproductive Rights Restrictions in Poland* věnuje tomu, jak polské ženy využívají nelegálních interrupcí a sdílejí své zkušenosti na internetu.⁴⁴ Problematice potratů se věnuje ostatně i česká akademická debata, byť ne v takové míře. Stěžejní publikací je v tomto případě kniha Radky Dudové nesoucí název *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*.⁴⁵

Kromě debaty o právech na podstoupení umělého přerušování těhotenství či nerovných platových podmínkách je pozornost v současnosti věnována také právům žen migrantek přicházejících do Evropy. Jejich práva jsou totiž značně odlišná od práv Evropanek a nabízí tak zajímavou linku k politice Marine Le Pen a Érica Zémoura a jejich postoji k právům žen a proti-přistěhovalecké rétorice. Kniha *Reproductive justice and sexual rights: transnational perspectives* se mimo jiné zaměřuje na zdravotní péči o matku a dítě a její dostupnost pro osoby přicházející bez dokumentů do 13 evropských států,⁴⁶ přičemž dochází ke zjištění, že ve více než polovině zmíněných zemí je tato potřebná péče omezena peněžními poplatky a péče bezplatná v některých zemích podléhá imigračním kontrolám.

⁴¹ Ronagh J. A. McQuigg, *The Istanbul Convention, Domestic Violence and Human Rights*, Routledge Research in Human Rights Law (London ; Routledge, 2017), <https://doi.org/10.4324/9781315652436>.

⁴² Johanna Niemi-Kiesiläinen, Lourdes Peroni, a Vladislava Stoyanova, *International Law and Violence against Women: Europe and the Istanbul Convention*, Routledge Research in Human Rights Law (Milton Park, Abingdon, Oxon ; Routledge, 2020).

⁴³ Emilia Paprzycka, Joanna Dec-Pietrowska, a Medard Lech, „The Limits of Compromise: The Range of Perspectives on Women's Reproductive Rights in Poland“, *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* 24, č. 2 (2019): 117–23, <https://doi.org/10.1080/13625187.2019.1569223>.

⁴⁴ Joanna Mishtal, „Mobilisation, Protest, and Resistance Against Reproductive Rights Restrictions in Poland“, *Antropologia (Milano)* 5, č. 2 N.S. (2018): 33–53, <https://doi.org/10.14672/ada2018145633-53>.

⁴⁵ Radka Dudová, *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*, 1. vyd. (Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2012).

⁴⁶ Konkrétně se jedná o Francii, Švédsko, Belgii, Nizozemsko, Španělsko, Itálii, Portugalsko, Německo, Velkou Británii, Rakousko, Dánsko, Řecko, Irsko a Finsko.

Text tak poukazuje na omezenou dostupnost potřebné lékařské pomoci poskytované státem. Francie, na níž se tato diplomová práce zaměřuje, má pak podle autorky článku Rayah Feldman opatření pro nelegální migranty nejkompexnější. Pokud ve Francii ženy nedisponují dokumenty jako je pas, účet za energie a další potvrzení, která by doložila minimálně tříměsíční pobyt v zemi, nemůže jim být poskytnuta zdravotní péče.⁴⁷ Problematika práv žen migrantek je stejně tak přítomna i v české debatě, kde se jí věnuje například Eliška Flídrová v publikaci *Mezinárodněprávní aspekty ochrany lidských práv*.⁴⁸

Současná akademická debata se věnuje také obecnějšímu pojetí práv žen ve Francii. Béatrice Mousli a Michèle A. Schaal poukazují na to, že fakt, že je rovnost prosazována zákonem neznamená nutně rovné podmínky v praxi, neboť jim v dané změně jednoduše brání přetrvávající mentalita společnosti. Mousli v publikaci *Women, Feminism, and Femininity in the 21st Century: American and French Perspectives* dochází k závěrům, že přestože je rovnost mezi muži a ženami ve francouzské ústavě zapsána již od roku 1958, naráží stále na četné překážky. Mousli upozorňuje, že dívky například dosahují lepších výsledků v rámci vzdělávacího systému než chlapci (např. co se týče průměrné délky studia, úspěšnosti u zkoušek, složení maturitní zkoušky, dosažení vysokoškolského vzdělání), ovšem ty nejprestižnější obory a nejvíce perspektivní zaměstnání zůstávají převážně mužskou doménou. Byť je ve Francii zavedena legislativa usilující o co nejvíce rovné podmínky v profesním životě, žena může disponovat majetkem a svobodně jej ovládat nebo vykonávat povolání bez svolení svého manžela, nerovnosti stále přetrvávají a podle autorky právě z důvodu přetrvávajícího smýšlení společnosti.⁴⁹

Michèle A. Schaal se ve svém textu *Third Wave Collective Manifestos: What Do Feminists Still Want?* věnuje mýtu, který v průběhu druhé vlny feminismu ve Francii i celém západním světě zastínil debatu o ženských právech. Jedná se o přesvědčení, že v západních demokraciích, Francii nevyjímaje, bylo dosaženo plné rovnosti a již není třeba bojovat za práva žen. Schaal však poukazuje na sporné oblasti, které se v posledních dekadách potýkají se zhoršujícími tendencemi. Podle autorčiných závěrů se jedná například o nerovnosti na

⁴⁷ Tanya Saroj Bakhru, *Reproductive Justice and Sexual Rights: Transnational Perspectives* (New York, NY: Routledge, 2019), 152, 164, 167.

⁴⁸ Eliška Flídrová, „Práva žen migrantek a jejich mezinárodněprávní ochrana“, in *Mezinárodněprávní aspekty ochrany lidských práv*, 2013.

⁴⁹ Béatrice Mousli a Eve-Alice Roustang-Stoller, ed., *Women, feminism, and femininity in the 21st century: American and French perspectives* (Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York: Palgrave Macmillan, 2009), 15–25.

pracovišti, sexuální objektivizaci žen, mnohdy problematický přístup k potratům či různorodým formám antikoncepce, nedostatečná vládní podpora pro pracující matky, lesbofobie, nerovné sdílení domácích prací, bagatelizované sexuální a domácí násilí či fakt, že francouzské umění, jazyk a kultura zůstávají stále převážně mužskou doménou. Tyto nerovnosti ve společnosti přetrvávají na všech úrovních, a to včetně soukromé sféry, a přestože bylo přijato množství zákonů či opatření proti diskriminaci v pracovním životě, platové nerovnosti nebo sexuálnímu násilí, nedošlo k jejich implementaci nebo se nepodařilo změnit společenskou mentalitu.⁵⁰

Jennifer A. Selby a Mary Hawkesworth se ve svých pracích zabývají ženskými právy v souvislosti s francouzským sekularismem, mnohdy spojovaným s garancí práv žen. J. A. Selby v článku *French secularism as a ‚guarantor‘ of women's rights? Muslim women and gender politics in a Parisian banlieue* zkoumá postoj muslimských žen žijících na pařížském předměstí k *laïcité* a dochází k závěrům, že tyto ženy vyjadřují všeobecný nezájem o debatu související se sekularismem a nošením šátků. To podle autorky představuje, co se týče ženských práv, sekularismu a muslimských žen v současné Francii, zásadní problém. Klade si tak otázku, jak může být tento vládou řízený diskurz účinný, když lidé, kterých se týká jeho doporučení buď nezajímají nebo ho jednoduše neovlivňují.⁵¹ Hawkesworth se v knize *Political worlds of women: activism, advocacy, and governance in the twenty-first century* zaměřila mimo jiné na roli bývalého francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho, který označoval Francii jako „zachránkyni muslimských žen“ a stavěl se za „ženy odsouzené k nošení burky, ženy bez svobody“. Autorka však dochází k závěrům, že tím Sarkozyho Francie pouze maskovala fakt, že muslimským ženám svobodu upírá. Zákon o sekularismu a nápadných náboženských symbolech, zakazující například nošení šátků na základních a středních školách či zákon ustavující nošení nikábu či burky na veřejnosti jako nezákonné pod pokutou 150 eur, podle Hawkesworth zbavuje ve Francii svobody ty ženy, které z náboženských důvodů chtějí mít zahalený obličej.⁵² Obě autorky tak poukazují na to, že francouzský sekularismus nutně neznamená garanci ženských práv.

⁵⁰ Margaret Atack et al., *Making Waves: French Feminisms and Their Legacies 1975-2015*, Contemporary French and Francophone Cultures 66 (Liverpool: University Press, 2019), 215–29.

⁵¹ Jennifer A. Selby, „French Secularism as a ‚guarantor‘ of Women’s Rights? Muslim Women and Gender Politics in a Parisian Banlieue“, *Culture and Religion* 12, č. 4 (2011): 441–62, <https://doi.org/10.1080/14755610.2011.633536>.

⁵² M. E. Hawkesworth, *Political Worlds of Women: Activism, Advocacy, and Governance in the Twenty-First Century* (London: Routledge, 2018), 122–23, <https://doi.org/10.4324/9780429493300>.

1.3 Teoretická východiska

Cílem této kapitoly je nastínit teoretické ukotvení předkládané diplomové práce. Nejprve je tak představena populistická radikální pravice, její základní charakteristiky a s ní související identitární politika a typologie nepřátel. Důraz je pak kladen na postoj PRR k genderovým otázkám, který doplňuje teorie femonacionalismu. Kapitulu uzavírá kontext francouzských prezidentských voleb 2022.

1.3.1 Populistická radikální pravice

Následující část předkládané diplomové práce se věnuje populistické radikální pravici. Práce operuje s teorií PRR, neboť Marine Le Pen i Éric Zemmour odpovídají jejím charakteristikám tak, jak jsou na základě odborné literatury popsány níže, a to svými anti-elitářskými, nativistickými a autoritářskými postoji. S pojmem populistické radikální pravice jsou pak oba prezidentští kandidáti spojováni také přímo v akademické debatě, a to například autorkami Nonnou Mayer a Anjou Durovic.⁵³

Základní charakteristika PRR

Vzhledem k rozličnosti definic je nejprve důležité definovat si základní termíny, se kterými teorie populistické radikální pravice a potažmo tedy také tato předkládaná diplomová práce operuje. Populismus je zde chápán nikoliv jako politický styl, ale jako ideologický rys vycházející z přesvědčení, že je společnost v konečném důsledku rozdělena na dvě antagonistické a homogenní skupiny – „čistý lid“ a proti němu stojící „zkorumpovanou elitu“. Političtí představitelé PRR sebe staví do role *vox populi* – hlasu lidu, a tvrdí, že by politika měla být projevem *volonté générale*, tedy obecné vůle lidu, která je v populistické demokracii stavěna i nad lidská práva nebo ústavní záruky. Populistická ideologie zároveň ctí „zdravý rozum“ a již etablované politické strany a její představitelé jsou obviňováni z pouhého předstírání opozice a z údajného odvádění pozornosti od skutečnosti, že v podstatě pracují společně a jsou „všichni stejní“. Pojem „radikální“ zde představuje odmítavý nebo rozporuplný vztah populistické radikální pravice ke klíčovým rysům liberální

⁵³ Anja Durovic a Nonna Mayer, „Un vent de renouveau?: La recomposition des gender gaps électoraux à l'élection présidentielle française de 2022", *Revue française de science politique* Vol. 72, č. 4 (7. červen 2023): 463–84, <https://doi.org/10.3917/rfsp.724.0463>.

demokracie, především k politickému pluralismu a ochraně menšin jako k jedním z jejich základních prvků. Termín „pravice“ pak v případě PRR označuje víru v přirozený řád s nerovnostmi.⁵⁴

Politolog Cas Mudde populistickou radikální pravici definuje na základě tří klíčových ideologických rysů, a to nativismem, autoritářstvím a populismem. První z nich, tedy nativismus, označuje přesvědčení, že by státy měly být obývány pouze příslušníky „národa“ ve smyslu „původních obyvatel“. Nativistický rozměr v sobě kombinuje prvky nacionalismu a xenofobie, přičemž zásadní hrozbou pro tuto představu homogenního národního státu jsou pak „nepůvodní prvky“ – myšlenky a lidé mimo „národ“.⁵⁵ V evropském kontextu pak nativismus vede k protiimigračním postojům, anti-unijní rétorice či kritice islámu, která vychází z představy, že jeho hodnoty jsou v rozporu s těmi liberálně demokratickými – např. svobodou projevu, odlukou církve od státu, genderovou rovností, demokracií nebo emancipací žen a LGBTQ+ komunity.⁵⁶ V západní Evropě se pak zaměřuje zejména na imigranty – např. gastarbeitery či uprchlíky, ve východní části Evropy častěji na „původní menšiny“ – např. Maďary či Romy. K ospravedlnění nativistických tendencí a projevů představitelů populistické radikální pravice používají socioekonomické i sociokulturní důvody a operují s etnickými, rasovými i náboženskými předsudky, často pak s jejich kombinací.⁵⁷

Jako druhý ideologický rys označuje Mudde autoritářství, které definuje v souladu s převládající tradicí sociální psychologie a Frankfurtskou školou jako „obecnou tendenci glorifikovat, podřizovat se a zůstat nekritický vůči autoritativním postavám ‚in-group‘ a zaujímat trestající postoj vůči představitelům ‚out-group‘ ve jménu nějaké morální autority“.⁵⁸ Pojem autoritářství tak zde označuje víru ve striktně uspořádanou společnost, ve které je porušení autority přísně trestáno. Zároveň se však nemusí jednat o postoj antidemokratický, respektive zmíněná podřízenost nutně nemusí být absolutní, automatická

⁵⁴ Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2007), 23–26; Cas Mudde, ed., *The Populist Radical Right: A Reader*, Routledge Studies in Extremism and Democracy (London New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017), 4.

⁵⁵ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 20–23.

⁵⁶ Tjitske Akkerman, Sarah L. de Lange, a Matthijs Rooduijn, *Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Into the Mainstream?*, Extremism and Democracy (London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016), 5.

⁵⁷ Mudde, *The Populist Radical Right*, 4.

⁵⁸ Pojmosloví *in-group* a *out-group* zde představuje rozdělení na my versus oni, spjaté s identitární politikou a blíže vysvětlené v následující kapitole nazvané Identitární politika a typologie nepřátel; Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 22.

ani slepá. Přestože tedy tento ideologický rys zahrnuje také větší tendence podřizovat se a přijímat autoritu, mohou se autoritáři za určitých okolností také bouřit.⁵⁹ Autoritářství zahrnuje přísnou politiku v oblasti práva a pořádku nebo posílení policejního aparátu co se počtu a pravomocí týče. Autoritáři zároveň volají po menších právech a vyšších trestech pro osoby páchající kriminální činností, a sociální problémy, jakými je prostituce či užívání drog, nejsou v první řadě vnímány jako problémy zdravotní či ekonomické, ale především jako problémy bezpečnostní. Charakteristický je také apel na větší disciplínu v rodinném i školním rámci.⁶⁰

Poslední z tří ideologických charakteristik populistické radikální pravice dle Muddeho je populismus. Tento termín v podobě, ve které s ním používaná teorie operuje, je podrobněji definován již výše. Není zde tedy užíván ve smyslu politického stylu, ale jako ideologický rys dělící společnost na „čistý lid“ a „zkorumpovanou elitu“, chápající politiku jako nutný projev *volonté générale*, vymezující se vůči etablovaným politickým představitelům a stranám a stavějící sebe sama do role představitele hlasu lidu.

Právě kombinace těchto tří definovaných ideologických znaků dělá z politických stran a jejich představitelů populistickou radikální pravici. Tyto charakteristické rysy jsou navíc často v různých kombinacích vnitřně propojeny. V případě nativismu a populismu se jedná například o obviňování mainstreamových politických stran z ignorování „kriminality imigrantů“, jejich zvýhodňování na úkor původních obyvatel nebo potlačování kritiky s odkazem na „politickou korektnost“. Stejně tak dochází k užívání přímého propojení nativismu a autoritářství ve smyslu „méně migrace, více bezpečnosti“.⁶¹ Političtí představitelé PRR zaujímají zpravidla radikální a necentristické postoje zejména k problematikám, které jsou pro jejich ideologii klíčové a populisticky apelují právě na výše zmíněný „zdravý rozum“.⁶²

Jak již bylo zmíněno výše, pojem *pravice* zde definuje především víru v přirozený řád s nerovnostmi. Nejedná se tedy o pravicový rozměr politiky v klasickém sociálně-ekonomickém chápání stát versus trh, „pravicovost“ spočívá spíše v akceptování nerovnosti jako přirozeného jevu. Samotná otázka ekonomiky je pro populistickou radikální pravici druhořadá. Zpravidla pak představitelé PRR prosazují hybridní sociálně-ekonomické

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Mudde, *The Populist Radical Right*, 4.

⁶¹ Ibid., 4–5.

⁶² Akkerman, Lange, a Rooduijn, *Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe*, 5.

programy, které v sobě zahrnují jednak ekonomický nacionalismus a sociální šovinismus, respektive snahu o ochranu národního hospodářství a sociální opatření určené pouze pro „původní obyvatele“, a jednak také menší regulaci trhu, méně pravidel a nižší daně.⁶³

Populistická radikální pravice je specifickou formou nacionalismu. Je však důležité zmínit, že zatímco všechny radikálně pravicové populisty lze označit za nacionalisty, není v případě všech nacionalistů možné operovat s pojmem radikálně pravicový populisté, a to například v případě nexenofobních nacionalistů (non-xenophobic nationalists) či nacionalistů elitářských (elitist nationalists). Zároveň je PRR součástí radikální pravice (radical right) v širším pojetí, která zahrnuje i nepopulistické myšlenky a hnutí. PRR se však liší od extrémní pravice (fašismu, národního socialismu i jejích neo-forem), není pouze její umírněnější formou. V případě populistické radikální pravice se totiž i přes vymezení se k některým principům liberální demokracie jedná o formu ideologie, která je demokratická. Oproti tomu extrémní pravice vystupuje proti základnímu principu suverenity lidu, a je tedy v podstatě nedemokratická.⁶⁴ Zároveň se také v soudobém evropském kontextu jedná v případě PRR spíše o formu politiky, kdy se politické strany přímo účastní voleb s cílem přímo či nepřímo ovlivňovat vládní politiku země a získat křesla v parlamentu. S extrémní pravicí, zejména pak s neonacistickými uskupeními a skinheads, je pak asociována především *politika ulice*. V souvislosti s uprchlickou krizí však pozorujeme nárůst pouliční formy politiky, a to jak s „tradičnější“ extrémní pravicí, tak právě i s PRR.⁶⁵

Identitární politika a typologie nepřátel

Populistická radikální pravice je úzce spjata s identitární politikou, jejíž klíčovou charakteristikou je dělení na *in-group* – tedy „my“ a *out-group* – „oni“. Tato politika konstruuje vlastní identitu („my“) na základě vytváření a vymezování se vůči identitě druhých („oni“). Jak již bylo zmíněno výše, PRR je charakterizována také důrazem na morálku a svět se podle ní dělí na „dobré“ a „špatné“. V důsledku toho se pak rozdělení na my a oni stává rozdělením přítel versus nepřítel a dochází k démonizaci toho „druhého“. Kategorii „my“ (in-group) pak populistická radikální pravice definuje především prostřednictvím „oni“ (out-group). Prvky, které určují vlastní identitu jsou tak spíše vágní a obecné, zatímco prvky určující out-group jsou přesně a jasně definované. Co se týče identity

⁶³ Mudde, *The Populist Radical Right*, 5.

⁶⁴ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 29–31.

⁶⁵ Mudde, *The Populist Radical Right*, 5.

in-group, není tedy tak stěžejní a jasné „kdo jsme“, ale důležité je především „kdo nejsme“.⁶⁶ Toto identitární rozlišování populistické radikální pravice tak například konstruováním kriminálních nepřátel (např. elit, dealerů, imigrantů) definuje in-group jako poctivou. Prostřednictvím označování nepřátel jako primitivních (např. muslimové, romové) jsou zástupci in-group inteligentní a vyspělí. V případě vymezování se proti „parazitujícím nepřátelům“ (např. Romů) je pak in-group pracovitá.⁶⁷

Z hlediska identity a politiky je pro populistickou radikální pravici stěžejní především příslušnost k národu a ke státu, určující kdo je a kdo není součástí in-group („my“). Cas Mudde tak na základě příslušnosti k těmto dvěma kategoriím (národ a stát) definuje čtyři typy nepřátel PRR, a to nepřátelé uvnitř národa i státu; nepřátelé mimo národ, ale uvnitř státu; nepřátelé uvnitř národa, ale mimo stát; a nepřátelé mimo národ i stát.

Kategorie *nepřátel uvnitř národa i státu* je založena zejména na dvou charakteristických rysech populistické radikální pravice popsanych výše – nativismu a populismu. Vnitřním nepřítelem je zde *elita* označující politické, ekonomické i kulturní aktéry, kteří jsou odsuzováni a považováni za zrádce či korupčníky. Jako zrádce označují představitelé PRR národní elity například v souvislosti s (neevropskou) imigrací, kterou považují za důsledek spiknutí byznysu, levicových politických stran a odborových skupin, společených na úkor národa a „malého člověka“ s cílem zajistit levnou pracovní sílu a rozšířit svou voličskou základnu. Národní elity jsou také často obviňovány z „pokrokovosti“ a „levicovosti“, v kontextu západní Evropy pak zejména ve spojitosti s revolucemi roku 1968 a *novou levicí*. Kritizována a označována jako nástroj politického establishmentu jsou také média, která podle PRR bojují proti „vlasteneckým silám“ a „jediné skutečné opozici“.⁶⁸

Nepřítelem uvnitř státu i národa je však také samotná populistická radikální pravice, respektive konkurenční představitelé v jejím rámci, kteří jsou obviňováni z korupce a zrady. Mohou tak být označováni bývalí straníci („odpadlíci), ale také osoby přímo uvnitř politického uskupení – infiltrátoři nebo špioni. Podle Muddeho pak platí, že čím je politické uskupení radikálnější a menší, tím bývá paranoidnější.⁶⁹

Vnitřními nepřáteli jsou pro populistickou radikální pravici také *perverts* (zvrhlíci) a *perverters* (ti, kteří kazí mravy). V těchto případech se představitelé PRR opět odkazují na

⁶⁶ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 63–64.

⁶⁷ *Ibid.*, 89.

⁶⁸ *Ibid.*, 64–69.

⁶⁹ *Ibid.*, 68–69.

morálku a jako *perverts*, označující například příslušníky LGBTQ+ komunity nebo osoby drogově závislé, kteří se podle nich od určeného morálního standardu odchylojí. Druhá kategorie – *perverters* – je považována za „ještě horší“ než zmíněná kategorie první, neboť *perverters* oslabují národ tím, že „kazí čisté a nevinné“. Do této skupiny PRR řadí například feministky a feministy, kteří se dle populistické radikální pravice snaží zkažit nevinné ženy svými „nepřirozenými“ představami o genderové rovnosti. Dále také dealery tvrdých i měkkých drog, vyjma cigaret a alkoholu. V kontextu východní Evropy pak i „prozápadně orientované“ jedince, přičemž „západní hodnoty“ podle PRR vedou k degeneraci národa a „Západ“ je nepřítelem vlasti.⁷⁰

Do skupiny *nepřátel uvnitř státu, ale mimo národ* patří zejména etnické menšiny. V kontextu východní Evropy býval kladen důraz především na původní etnické menšiny, v západoevropském prostředí pak byla PRR xenofobní zejména směrem k imigrantským komunitám. Postupem času se však toto rozdělení rozmělnuje, neboť západoevropská populistická radikální pravice považuje za nepřátele čím dál častěji i etnické minority a východoevropští politici se naopak zaměřují i na přistěhovalce. Častým terčem PRR jsou pak v současnosti zejména muslimové, xenofobní propaganda se však týká také nemuslimských přistěhovalců, ať už z Evropy či mimo ni. Proti-imigrantská rétorika je zde vystavena jednak na nativistických přesvědčeních, ale také na argumentech, že se jedná o falešné ekonomické přistěhovalce, kteří ve skutečnosti nejsou politickými uprchlíky, nebo že pro ně jednoduše není místo.⁷¹

Kategorie *nepřátel mimo stát, ale uvnitř národa* označuje především osoby, které jsou vnímány jako součást národa, avšak emigrovaly do zahraničí nebo tvoří národnostní menšinu v sousedních zemích. V případě členů národa, kteří pobývají v sousedním státě, jsou jako nepřátelé označovány zejména ty osoby, které s představiteli populistické radikální pravice nesdílejí představu, že žijí na území, které je ve skutečnosti územím jejich národního státu. Nepřátelé jako krajané, kteří se přestěhovali do zahraničí, pak představují zejména osoby z řad umělců, intelektuálů či politiků působících v mezinárodních organizacích (např. institucích Evropské unie). Politiky z řad PRR jsou pak tyto lidé často označováni jako zrádci a korupčníci, kteří se zaprodali jiné organizaci, potažmo zemi.⁷²

⁷⁰ Ibid., 64–69.

⁷¹ Ibid., 69–70.

⁷² Ibid., 73–74.

Pro populistickou radikální pravici je typická nedůvěra ke všemu „vnějšimu“ a vnější svět tak pro ni zpravidla představuje nepřátelské místo. Do kategorie *nepřátele mimo národ i stát* tak může patřit sousední (větší) stát či země spojená s okupační minulostí. Nemusí se ale jednat pouze o státní celky, jako nepřátele bývají určeny také mezinárodní organizace jako je např. Evropská unie či Organizace spojených národů a za nepřátelský může být považovaný celý vnější svět.⁷³

PRR a genderová problematika

Jak je popsáno v předchozích kapitole, feministé a feministky představují pro populistickou radikální pravici *nepřátele uvnitř národa i státu*. Konkrétně jsou pak řazeny k *perverters*, neboť svými „nepřirozenými“ názory o genderové rovnosti kazí nevinné ženy a ohrožují tak národ. Často také dochází ke zjednodušenému předpokladu, že představitelé populistické radikální pravice vnímají ženy jako osoby druhé kategorie, podřadné mužům, jejichž hlavní úkolem je především role mateřská a potažmo tedy přispění k přežití národa. Jejich vztah k otázce genderové rovnosti a ženských práv však není tak jednoznačný, a i mezi samotnými PRR stranami navíc existují k dané problematice odlišné přístupy.⁷⁴

Problematika genderu a sexuality je radikální pravici tematizována dlouhodobě. Zpravidla je důraz kladen na *genderovou binárnost*, tedy na přesvědčení, že se celá lidská populace řadí k jednomu ze dvou genderů – mužům nebo ženám, a ve spojitosti s tím také na tradiční model muže jako živitele rodiny a ženy jako matky a pečovatelky. Mužská identita je pak konstruována hrdinskou maskulinitou, kdy muž chrání slabou a zranitelnou ženu, důležitou pro heterosexuální rodinu, potažmo národ a stát.⁷⁵ Přestože populistická radikální pravice jako celek směřem k ženským právům a genderové rovnosti nezaujímá jednotný postoj, lze říci že zpravidla kombinuje patriarchální rodinné hodnoty a antifeminismus: její představitelé se obecně staví odmítavě k feminismu a jeho snahám o zrovnoprávnění, brání „přirozené“ genderové rozdíly a „ženská politika“ pro ně znamená především politiku rodinnou. Ženy by podle PRR měly být podporovány a chráněny v roli hospodyně, a především pak v roli matky, která je klíčová pro zachování národa.⁷⁶

⁷³ Ibid., 74.

⁷⁴ Ibid., 92.

⁷⁵ Birgit Sauer, „Cultural War 2.0? The Relevance of Gender in the Radical Populist-Nationalist Right“, in *Capitalism in Transformation* (Edward Elgar Publishing, 2019), 173, <https://doi.org/10.4337/9781788974240.00018>.

⁷⁶ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 92–93.

Problematika genderu je pro populistickou radikální pravici druhořadá a je formována především nativismem, jako jednou z jejích tří hlavních charakteristik.⁷⁷

Vztah PRR k otázkám genderové rovnosti charakterizuje také jistá rozporuplnost. „Na jedné straně jsou sexuální a genderové vztahy evropského obyvatelstva považovány za progresivnější než tradiční a misogynní vztahy, charakteristické pro přistěhovalecké komunity v západní Evropě. Na straně druhé pak stojí liberálnější vztahy a z nich vyplývající nižší porodnost původního obyvatelstva, které ohrožují schopnost národa přežít,“⁷⁸ popisuje v kontextu francouzské pravice Eleonore Kofman. Jak ale uvádí Mudde ve své publikaci *Populist Radical Right Parties in Europe*, jednotliví zástupci PRR se navíc v řadě oblastí spojených s genderovou rovností a právy žen však mohou lišit. Jedná se například o pohled na roli ženy ve společnosti, genderové kvóty, feminismus a interrupce. Následující část tak blíže představí vztah PRR k jednotlivým problematikám.

Populistická radikální pravice zastává zpravidla *moderně-traditionalistický pohled* na roli ženy ve společnosti. Zatímco je *tradicionalistický pohled* charakteristický vnímáním žen výhradně jako matek a jejich odrazováním od práce a budování kariéry (politickými cíli je pak zejména zajištění vhodných podmínek a prostředí, aby ženy zůstaly v domácnosti a staly se matkami), *moderně-traditionalistický* směr akceptuje, že ženy chodí do zaměstnání a soustředí se i na svou profesní kariéru. Zároveň však tento pohled zastává některé z tradicionalistických postojů – ženy by se podle jeho zastánců stále měly starat o domácnost. Zejména před dovršením 30–35 let věku by se měly co nejvíce starat o rodinu, posilovat ji a vychovat mladou generaci, postupně se pak mohou začít soustředit i na své profesní vyžití. Ideologie populistických radikálně pravicových stran a jejich představitelů se pak liší v míře akcentování zapojení žen do pracovního procesu a budování profesních kariér. Některé ze stran kladou na tuto problematiku větší důraz a otevřeně se vyslovují například pro opatření, která by ženám pomohla skloubit zaměstnání s výchovou potomků (např. větší množství státem podporovaných zařízení pro děti) nebo požadují rovnou odměnu a stejné pracovní podmínky. Jiné se naopak pouze nebrání tomu, aby byly ženy profesně

⁷⁷ Cas Mudde, *The Far Right Today* (Cambridge: Polity, 2019).

⁷⁸ Eleonore Kofman, „When Society Was Simple: Gender and Ethnic Divisions and the Far and New Right in France“, in *Gender, Ethnicity and Political Ideologies*, ed. Helen Hintjens a Nickie Charles (Routledge, 2002), 93, <https://doi.org/10.4324/9780203440995-9>.

aktivní.⁷⁹ Většinově má PRR na genderové role a rodinné uspořádání spíše pohled konzervativní, někteří představitelé jsou však v tomto ohledu více flexibilní a „moderní“.⁸⁰

Názory populistické radikální pravice se odlišují i v případě feminismu. Přestože se PRR obecně staví spíše proti feminismu, někteří představitelé a jejich politické strany akceptují nebo dokonce považují za důležité výdobytky první vlny feminismu, jako je například rovný přístup ke vzdělávání, zlepšení pracovních podmínek nebo volební právo. Vymezují se ale proti feministickému hnutí druhé vlny, které se soustředilo například na reprodukční práva, domácí násilí, ženskou sexualitu nebo nerovnosti v rodině i profesním životě. Jeho představitele a představitelky PRR označuje jako „extrémisty a extrémistky“ a „marxisty a marxistky“, jejichž představy a cíle jsou nepřirozené a proti-ženské. Pohled se také liší napříč zeměmi, neboť například ve východoevropských státech s komunistickou minulostí čelí feminismus navíc také stigmatu spojenému s „vnucováním minulého režimu“. Nelze však striktně říci, že je západoevropská populistická radikální pravice zpravidla více profeministická než ta v postkomunistické Evropě.⁸¹

Většinový postoj populistické radikální pravice je takový, že se k otázce genderových kvót staví skepticky až odmítavě. Zpravidla se ostatně vymezují nejen proti kvótám pro ženy, ale také proti kvótám na podporu etnických minorit. Na tuto otázku však napříč PRR nepanuje jednoznačná shoda. Některé z evropských radikálně populistických stran pozitivně diskriminační opatření v podobě kvót dokonce přijaly i v rámci vlastních struktur (např. v 80. letech němečtí Republikáni – Die Republikaner, REP), jiné je pouze neodmítají. Ostatní se však proti těmto opatřením spíše vymezují s odůvodněním, že „pozitivní diskriminace je také diskriminace“.⁸²

Shodné postoje napříč evropskou populistickou radikální pravíci nepanují ani v případě přístupu k umělému přerušení těhotenství, naopak mohou být velmi rozdílné. Některé politické strany tuto problematiku ve svých politických programech například vůbec neakcentují (například Svobodná strana Rakouska – Freiheitliche Partei Österreichs, FPÖ). Oproti tomu chorvatský příklad prezidenta Franja Tuđmana, který v minulosti označoval ženy podstupující interrupci jako „smrtné nepřítelkyně národa“ a porození přinejmenším

⁷⁹ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 93–94.

⁸⁰ Tjitske Akkerman, „Gender and the Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis of Policy Agendas“, *Patterns of Prejudice* 49, č. 1–2 (15. březen 2015): 38, <https://doi.org/10.1080/0031322X.2015.1023655>.

⁸¹ Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, 94–95.

⁸² *Ibid.*, 94.

čtyř dětí jako „svatou povinnost“, reprezentuje proti-potratovou rétoriku. Populistická radikální pravice však může také právo na podstoupení umělého přerušování těhotenství výslovně podporovat a hájit, jako tomu ostatně bylo v případě Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa (SRP-RSČ).⁸³

Genderové otázky jsou PRR artikulovány zejména v souvislosti s nativistickými představami. Problematice genderové rovnosti a ženských práv se věnují především v kontextu imigrace, ve snaze prezentovat se jako obhájci původních obyvatel a v rodinných otázkách pak zastávají spíše konzervativní postoje.⁸⁴ Vztah mezi populistickou radikální pravíci a anti-genderovými kampaněmi pak Agnieszka Graff a Elżbieta Korolczuk označují jako *oportunistickou synergii*, ze které mají prospěch jak PRR strany, tak ultrakonzervativní organizace. Ideologie PRR se nemusí vždy nutně plně shodovat s ideologií anti-genderového hnutí, uskupení se však spojují ve snaze nahradit politické, společenské i kulturní elity.⁸⁵ *Přirozený řád*, ve kterém jsou muži živitelé rodin a ženy zastávají komplementární roli pečovatelek, hájený anti-genderovým hnutím je dobře propojitelný s autoritářskými principy a „bráněním národa“ radikálně populistické pravice. Anti-genderové argumenty jsou navíc často formulovány populisticky a proti „zkorumpovaným, elitářským představám“ staví zdravý rozum. Přístup evropské populistické radikální pravice k anti-genderovému hnutí však není jednotný a jejich postoje se mohou lišit. Otázky spojené s genderem jsou však pro PRR druhořadé a jsou především nativisticky instrumentalizovány.⁸⁶ Tento jev využívání genderové problematiky k ospravedlnění anti-imigrační a anti-muslimské rétoriky je v akademické debatě označován jako femonacionalismus.

1.3.2 Femonacionalismus

Pojem *femonacionalismus*, respektive *feministický a femokratický nacionalismus*, přinesla v desátých letech 21. století do akademické debaty italská socioložka Sarah R. Farris. Autorka tímto označením popisuje jednak „využívání feministických témat nacionalisty a neoliberály v anti-islámských (ale také anti-imigračních) kampaních“ a zároveň také

⁸³ Ibid., 95.

⁸⁴ Susanne Reinhardt, Annett Heft, a Elena Pavan, „Varieties of Antigenderism: The Politicization of Gender Issues across Three European Populist Radical Right Parties“, *Information, Communication & Society*, 14. srpen 2023, 3–5, <https://doi.org/10.1080/1369118X.2023.2246536>.

⁸⁵ Agnieszka Graff a Elżbieta Korolczuk, *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*, 1. vyd. (London: Routledge, 2021), 24, <https://doi.org/10.4324/9781003133520>.

⁸⁶ Reinhardt, Heft, a Pavan, „Varieties of Antigenderism“, 3–5.

„stigmatizaci muslimských mužů ze strany některých feministek a feministů ve jménu genderové rovnosti“.⁸⁷ Pojem *femonacionalismus* tak tedy označuje jednak fenomén, kdy je islám označován některými feministkami a feministy jako misogynní náboženství a kultura, a jednak také, což je pro tuto diplomovou práci stěžejní, popisuje proces kdy nacionalistické a neoliberalní politické strany využívají genderovou rovnost a ženská práva k odůvodnění a prosazování svých rasistických a xenofobních politik.⁸⁸ *Femonacionalismus* politických stran tak lze definovat jako „využití genderové rovnosti pravicovými nacionalistickými stranami v kampaních, jejichž cílem je stigmatizovat migranty, zejména muslimy“.⁸⁹

Femonacionalistické diskurzy, propojující xenofobní a feministické postoje, pak představují tezi, že „moderní“ západní národy prosazují genderovou rovnost, zatímco „jiné“ kultury (např. nezápádní imigranti) jsou k právům žen „netolorentní“. Přistěhovalci z „nezápádních“ oblastí jsou vnímáni jako hrozba pro ženská práva, neboť je genderově podmíněné násilí považováno za charakteristický rys této „jiné“ kultury, což slouží jako nástroj pro argumentaci ve prospěch restriktivní migrační politiky. Zároveň jsou požadována integrační opatření s cílem „neutralizovat“ kulturní vliv těchto imigrantů, neboť jejich „netolerantnost“ k genderové rovnosti je vysvětlována právě jejich kulturou.⁹⁰

Přítomnost feministického a femokratického nacionalismu v bezprecedentním měřítku na poli evropské politiky Sarah Farris zasazuje do poloviny nultých let 21. století a spojuje ji snahou některých stran normalizovat a modernizovat svůj veřejný obraz. Snahu integrovat ochranu ženských práv a problematiku genderové rovnosti do protipřistěhovaleckých a protislámských kampaní pak autorka ilustruje zejména na západoevropských příkladech, jakými jsou nizozemský politik Geert Wilders a jeho Strana pro svobodu (Partij voor de Vrijheid, PVV), Marine Le Pen a Národní sdružení či italská Liga severu (Lega Nord, LN).⁹¹

⁸⁷ Sara R. Farris, *In the name of women's rights: the rise of femonationalism* (Durham: Duke University Press, 2017), 4.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Daria Colella, „Femonationalism and Anti-Gender Backlash: The Instrumental Use of Gender Equality in the Nationalist Discourse of the Fratelli d'Italia Party“, *Gender & Development* 29, č. 2–3 (2. září 2021): 275, <https://doi.org/10.1080/13552074.2021.1978749>.

⁹⁰ Angeliki Sifaki, C.L. Quinan, a Katarina Lončarević, *Homonationalism, Femonationalism and Ablenationalism: Critical Pedagogies Contextualised*, 1. vyd. (London: Routledge, 2022), 106–8, <https://doi.org/10.4324/b22813>.

⁹¹ Farris, *In the name of women's rights*, 28.

1.3.3 Prezidentské volby ve Francii 2022

Francouzské prezidentské volby 2022 byly poznamenány jednak sanitární krizí a ruskou agresí na Ukrajině, ale také rostoucím odporem vůči prezidentu Emmanuelu Macronovi. Ten v době svého prvního mandátu postupně čelil řadě protestů, jako například demonstracím v květnu 2018, hnutí žlutých vest, protestům proti důchodové reformě, proti reformě pojištění v nezaměstnanosti nebo demonstracím proti očkování v kontextu covidové pandemie. Země se zároveň potýkala s nedůvěrou v politické elity a nízkou volební účastí a jako nejpravděpodobnější Macronova soupeřka se tak již rok před volbami jevila Marine Le Pen. Ta po porážce v druhém kole prezidentské volby 2017, s cílem stranu „znormlizovat“ a odtrhnout se od jejích historických kořenů a extremistického obrazu, změnila její název z Národní fronty (Front National) na Národní sdružení (Rassemblement National).

Le Pen svou kampaň zaměřila především na „zapomenuté“ (*les oubliés*) a soustředila se na venkovské oblasti a menší města. Svůj úmysl kandidovat v dalších volbách navíc avizovala již dva a půl roku předem. Oficiální kampaň pak provázelo heslo *Libertés, libertés chéries* (v překladu Svobody, drahé svobody), odkazující na část textu francouzské hymny La Marseillaise.⁹² Důraz kladla také na to, že je kandidátka – žena a používala slogan *Une femme d'État pour la France* (Státnice pro Francii). K příležitosti Mezinárodního dne žen pak Francouzským adresovala *Lettre aux Françaises*, dopis, kde se například vymezila vůči obtěžování na ulici či kladla důraz na nutnost pomoci matkám samoživitelkám.⁹³ Její snaha přiblížit Národní sdružení k hlavnímu proudu se stala poměrně úspěšnou: zatímco v roce 2017 vnímalo Le Pen téměř 50 % respondentů jako představitelku „nacionalistické a xenofobní krajní pravice“, v roce 2022 už se jednalo o 40 %. Za „nebezpečí pro demokracii“ považovalo Národní sdružení v roce 2017 58 % dotazovaných, o pět let později však jejich počet klesl na 48 %.⁹⁴

V listopadu 2021 však svůj záměr usilovat o post prezidenta Francie oznámil další radikálně pravicový, avšak oproti Le Pen ještě radikálnější kandidát Éric Zemmour. Zemmour proslul jako esejista a sloupkař v pravicovém listu Le Figaro a následně také jako významný televizní komentátor stanice CNews, veřejnosti známý především svými

⁹² Šestá sloka La Marseillaise je otextována (mimo jiné) slovy „Liberté, Liberté chérie“, v českém překladu „Svobodo, drahá svobodo“.

⁹³ Mayer, „The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights“.

⁹⁴ „Baromètre d'image Du Rassemblement National“, Kantar Public, <https://kantarpublic.com/fr/barometres/barometre-d-image-du-rassemblement-national/barometre-d-image-du-rassemblement-national-2022> (staženo 20. října 2023).

provokativními postoji v otázkách imigrace, islámu nebo žen.⁹⁵ Za svou kariéru byl několikrát odsouzen za nenávistné projevy. Francie podle něj vlivem islámu prochází úpadkem.⁹⁶ V roce 2006 publikoval knihu s názvem První pohlaví (*Le Premier Sexe*) s odkazem na feministické dílo Druhé pohlaví (*Le Deuxième Sexe*) Simone de Beauvoir, kde v genderových otázkách zastával misogynní a sexistické postoje. Vyslovil se například také, že velcí géniové jsou muži a ženy mají jinou formu inteligence, a hnutí #MeToo přirovnal k pronásledování Židů ve Francii v období německé okupace.⁹⁷ V průběhu kampaně zároveň zorganizoval například setkání se ženami podporovatelkami s názvem Ženy se Zemmourem (*Les femmes avec Zemmour*).⁹⁸ Zemmour je také obhájcem nacionalisticky pravicové konspirační teorie velké výměny (*le grand remplacement*) „původních“ Francouzů přistěhovalci.⁹⁹ Prezidentské volby v roce 2022 pro něj nakonec skončili čtvrtým místem a 7,07 %. Do druhého kola společně s Emmanuelem Macronem postoupila jeho radikálně pravicová konkurentka Marine Le Pen s 23,15 %. Ta se s výsledkem 41,45 % následně umístila jako druhá a s 58,55 % obhájil prezidentský post Emmanuel Macron.¹⁰⁰

⁹⁵ Mayer, „The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights“.

⁹⁶ „Who’s Who in the 2022 French Presidential Election“, *Le Monde.Fr*, 11. března 2022, https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/03/11/who-s-who-in-the-2022-french-presidential-election_5978416_5.html.

⁹⁷ Mayer, „The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights“.

⁹⁸ Éric Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-femmes-avec-zemmour> (staženo 20. října 2023).

⁹⁹ Konspirační teorii *velké výměny* (*le grand remplacement*) poprvé popsal krajně pravicový spisovatel a filozof Renaud Camus. Tato teorie spočívá v přesvědčení o výměně obyvatelstva metropolitní Francie, které její území obývá více než desítku století, a které bude zaměněno za jeden či více národů v průběhu jedné či dvou generací.

¹⁰⁰ „Les archives des élections en France“, <https://www.archives-resultats-elections.interieur.gouv.fr/resultats/presidentielle-2022/FE.php> (staženo 8. prosince 2023).

2. Analytická část

Následující část obsahuje nejprve analýzu jednotlivých osmi tematických celků, které se týkají ženských práv, genderových otázek nebo postavení žen obecně, a které byly definovány na základě obsahové analýzy primárních pramenů obou vybraných kandidátů. Na tyto tematické celky pak navazuje přehledová frekvenční obsahová analýza zabývající se přítomností otázky postavení žen, ženských práv, genderové rovnosti a feminismu v projevech a programech Marine Le Pen a Érica Zemmoura. Tato část je pak zakončena shrnující analýzou výsledků.

2.1 Postoj kandidátů k genderovým otázkám

2.1.1 Sexualizované a domácí násilí, bezpečí

Jako jeden z bodů svého prezidentského programu si Marine Le Pen zvolila efektivní ochranu žen před všemi formami násilí, kterými mohou být ohroženy. Blíže pak do této problematiky zahrнула domácí násilí a (sexuální) obtěžování. V oblasti domácího násilí kladla důraz na zavedení blíže nedefinovaných opatření, která by měla zlepšit jednak prevenci domácího násilí, ale také zefektivnit jeho trestání.¹⁰¹ Osoby dopouštějící se násilí by měly být v co nejkratším čase postaveny před soud a měla by také být implementována účinná opatření na ochranu obětí.¹⁰² Domácí násilí je podle Le Pen ve Francii nepřijatelné a v kampani odsuzovala jeho bagatelizování.¹⁰³ Zároveň se ostře vymezila proti vraždám ze cti, tedy zabítí z přesvědčení, že člen rodiny či komunity poškodil její pověst, přičemž je důležité zdůraznit, že přestože se islámští představitelé proti tomuto aktu vymezují a zdůrazňují, že nestojí na náboženském základu, jsou tyto vraždy častější v zemích s většinovým muslimským obyvatelstvem a širší veřejností s islámem často asociovány.¹⁰⁴ „Pro všechny mladé dívky, kterým hrozila vražda ze cti, znamená svoboda také právo být sama sebou a žít francouzským způsobem života,“ vyslovila se prezidentská kandidátka

¹⁰¹ M la France, „M la sécurité“, 2022, <https://m-la-france.fr/pdfs/projet-la-securite.pdf>.

¹⁰² M la France, „M la France: Mon projet présidentiel“, 2022, 12, <https://m-la-france.fr/pdfs/manifeste-m-la-france-programme-presidentiel.pdf>.

¹⁰³ Marine Le Pen, „Lettre aux Françaises“, Le Figaro, 7. březen 2022, <https://www.lefigaro.fr/vox/politique/marine-le-pen-lettre-aux-francaises-20220307>.

¹⁰⁴ United Nations Population Fund, „Lives Together, Worlds Apart: Men and Women in a Time of Change“, 2000, 30, https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/swp2000_eng.pdf.

v jednom ze svých projevů.¹⁰⁵ Přestože se zde tedy Le Pen explicitně nevymezuje proti muslimům, nepřímou tím podtrhuje svou proti-islámskou rétoriku a islám staví do opozice proti „správným francouzským hodnotám svobody“. „Je načase zastavit tento příklon k barbarství. Je načase dát Francii do pořádku tím, že všem a všude znovu zavedeme naše civilizační hodnoty,“ uvedla.¹⁰⁶

Ke kritice islámu a migrace v souvislosti s ohrožením dívek a žen ve svém projevu použila Marine Le Pen také případ dívky jménem Shaïna, jež se stala obětí sexuálního násilí a vraždy, a který byl ve Francii medializován. „Tento otřesný případ svědčí o nátlaku, který dnes v některých oblastech naší země panuje na mladé dívky. ‚Je to jako v Afghánistánu,‘ říká její matka. Ale tohle je Francie! ... Tyto mladé dívky, tyto ženy, osvobodíme je z tohoto odporného zpátečnického útlaku, tohoto vnitřního Talibanu, pošleme je domů! ... Jakkoli jsou všechna náboženství úctyhodná, pro sekulární stát, jakým je Francouzská republika, nejsou ničím víc než názory,“ vyslovila se Le Pen při zahájení své prezidentské kampaně.¹⁰⁷

Tématem volební kampaně se stalo také sexuální obtěžování. Kandidátka zdůrazňovala omezenou svobodu žen oblékat se tak, jak si přejí, ale i bezpečný pohyb ve veřejném prostoru „ve kteroukoliv denní či noční dobu, ve kterékoliv čtvrti, ve kterékoliv kavárně“.¹⁰⁸ To ostatně blíže rozvádí také v dopisu, který k Mezinárodnímu dni žen adresovala Francouzským: „V každodenním životě často téměř mechanicky používáme strategie vyhýbání se. Například přecházíme na protější chodník, vyhýbáme se určitým místům jako jsou kavárny, po určité hodině si raději vezmeme domů taxi, než abychom použily veřejnou dopravu, nebo se zdržíme nošení sukní v určitých čtvrtích. Takové pojetí svobody bychom neměly akceptovat. Pouliční obtěžování, které z žen činí oběť zvrácené a ponižující hry, se stává běžnou záležitostí. Zejména pro mladé dívky, které jsou mu dnes vystaveny téměř systematicky, se veřejný prostor stává stále více stresujícím a ohrožujícím místem“.¹⁰⁹ V některých městech se podle Le Pen dokonce veřejný prostor stal místem neustálého obtěžování. Tuto část svého projevu pak zakončila slovy: „existuje jasná

¹⁰⁵ Marine Le Pen, „Discours de rentrée politique à Fréjus“, M la France, <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-rentree-politique-a-frejus> (staženo 20. listopadu 2023).

¹⁰⁶ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹⁰⁷ Le Pen, „Discours de rentrée politique à Fréjus“.

¹⁰⁸ Ibid.; M la France, „M la sécurité“, 13.

¹⁰⁹ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

souvislost mezi explozí nejistoty a imigračními vlnami, které zažíváme.“¹¹⁰ Cizinci, kteří se sexuálního obtěžování na veřejnosti dopouštějí by pak podle ní měli být deportováni. Kromě přísných trestů by také osoby, které se takového jednání dopouštějí, měly být zařazeny do registru sexuálních delikventů.¹¹¹ V souvislosti s ochranou dětí pak ve své kampani zdůrazňovala, že znásilnění (včetně znásilnění nezletilých) je ve Francii mnohdy překvalifikováno a souzeno trestním soudem (*tribunal correctionnel*), jehož tresty odnětí svobody nemohou přesáhnout hranici deseti let, namísto toho, aby bylo souzeno porotním soudem (*cour d'assises*), který rozhoduje v těch nejzávažnějších trestných činech.¹¹²

Éric Zemmour si boj proti sexualizovanému násilí a násilí v partnerských vztazích stanovil jako jednu ze svých prezidentských priorit v programové brožurce Francouzky. Vyslovil se jednak pro zvýšení počtu míst v azylových domech pro oběti domácího násilí, nošení elektronických náramků v době vykazání osoby odsouzené za domácí násilí nebo trvalou přítomnost právníků na policejních stanicích s cílem pomoci obětem, které se rozhodly násilí nahlásit.¹¹³ Respektovat ženy podle jeho slov znamená také zajištění účinné právní ochrany v případě, že se stanou oběťmi sexualizovaného a domácího násilí.¹¹⁴ Stejně jako jeho konkurentka Marine Le Pen si za cíl kladl zavedení trestu vyhoštění pro cizince, kteří se dopustili sexualizovaného násilí, a to i pro osoby s dvojím občanstvím.¹¹⁵ Zemmour se také vymezoval proti zkracování doby trestu odnětí svobody a odkazoval se na příběh Natachy Mougelové, která byla v roce 2010 znásilněna a zabita, přičemž poukazoval na to, že se jednalo o „nevinnou Francouzku“.¹¹⁶ V souvislosti se sexualizovaným násilím se vyslovil také pro to, že by měl být snížen věk trestní odpovědnosti na 16 let, který stejně jako Le Pen ilustroval na případu tehdy třináctileté dívky Shaïny, která byla sexuálně napadena a zavražděna nezletilými mladíky.¹¹⁷

¹¹⁰ Marine Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“, M la France, <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-la-convention-presidentielle-a-reims> (staženo 22. listopadu 2023).

¹¹¹ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹¹² M la France, „M la protection de l'enfance“, 2022, 18, <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-protection-de-lenfance.pdf>.

¹¹³ „Françaises“, Éric Zemmour, <https://programme.ericzemmour.fr/francaises> (staženo 20. listopadu 2023).

¹¹⁴ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 2022, 58, https://assets.nationbuilder.com/themes/61c071ce4764e8b1483d1a8c/attachments/original/1648220408/programme_eric_zemmour_presidentielle_2022.pdf?1648220408.

¹¹⁵ „Françaises“.

¹¹⁶ Éric Zemmour, „Le discours de Cannes“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-cannes> (staženo 23. listopadu 2023).

¹¹⁷ Éric Zemmour, „Le discours d'Agen“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-agen> (staženo 23. listopadu 2023).

Francouzské ženy jsou podle Zemmoura v první linii čelení národním problémům, přičemž zdůrazňoval, že je to právě „40 let imigrace a nárůst nebezpečí“, které je denně ohrožují.¹¹⁸ Stavěl je také do role těch, které je potřeba chránit: „Nechci, aby se naše ženy, naše sestry a naše dcery bály o svou bezpečnost“ nebo „Chceme bezpečnost – pro nás, pro naše ženy, pro naše děti,“ vyslovil se například ve svém projevu.¹¹⁹ V momentě, kdy hovořil o bezpečnosti nebo se vymezoval proti obtěžování pak Zemmour vždy kladl důraz na to, že mluví o ženách Francouzkách: „Ano, chci, aby byly Francouzky šťastné. Chci, aby žily v míru. Chci, aby žily v bezpečí: chci, aby se mohly oblékat, jak se jim líbí, ať už žijí v jakékoli čtvrti. Chci, aby mohly jezdit veřejnou dopravou beze strachu, že se ocitnou samy v prázdném vagonu a budou čelit bandě výtržníků. Chci, aby Francouzky mohly vyjít ven s kabelkou a nemusely už vymýšlet triky, jak se vyhnout okradení,“ uvedl například v jednom z dalších projevů v rámci kampaně.¹²⁰ S pocitem nebezpečí, který podle něj mohou ženy zažívat, pak neváhal operovat ani v politickém boji proti prezidentovi a protikandidátovi Emmanuelu Macronovi, když ve výčtu problémů, se kterými se země potýká, uvedl na jeho adresu: „Ženy, které mají strach jet večer metrem, to je on!“¹²¹

Problematice sexualizovaného a domácího násilí se v průběhu svých kampaní věnovali oba prezidenští kandidáti, přičemž oba tyto formy násilí odsuzovali. Byť se v jednotlivých konkrétních opatřeních Le Pen a Zemmour lišili, vyslovovali se oba pro zpřísnění jeho trestání. Oproti Le Pen pak nabízel Zemmour opatření konkrétnější jako např. snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 16 let nebo znemožnění zkrácení délky trestu. Le Pen šířeji akcentovala nutnost zlepšit systém trestání osob, které se násilím dopouštějí a jejich rychlé postavení před soud. Co se týče vyhoštění cizinců, kteří se sexualizovaného násilí dopustili, panuje u obou kandidátů shoda, přičemž se Éric Zemmour vyslovil pro opatření ještě přísnější, a to deportaci i těch osob, které disponují dvojím občanstvím. Nárůst nebezpečí navíc oba spojují s nárůstem migrace. Le Pen i Zemmour také oba připomínali potřebnost zlepšení ochrany obětí. Jako jediná však Marine Le Pen v souvislosti s násilím páchaným na ženách hovořila o vraždách ze cti, které identitární rétorikou „my versus oni“ stavěla proti „francouzským civilizačním hodnotám“.

¹¹⁸ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 58.

¹¹⁹ Zemmour, „Le discours de Cannes“; Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹²⁰ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹²¹ Éric Zemmour, „Le discours de Toulon“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-toulon> (staženo 23. listopadu 2023).

Kandidáti kladli důraz na bezpečí ve veřejném prostoru – na to, že se podle nich ženy nemohou bezpečně pohybovat v městské hromadné dopravě, některých čtvrtích nebo kavárnách, nebo že se nemohou oblékat tak, jak by si přály. Lišili se však ve způsobu, jakým dané téma prezentovali. Zatímco Marine Le Pen se v souvislosti s důrazem na ochranu žen vyjadřovala mimo jiné v prvním pádu množného čísla a stavěla se do role jedné z těchto žen, které čelí na ulici obtěžování a nebezpečí a raději se vyhýbají určitým místům, Éric Zemmour vystupoval ze své pozice potenciálního budoucího prezidenta „ochranitelským“ způsobem ve smyslu „chci, aby byly Francouzky šťastné“ a „chceme chránit naše ženy a děti“. V souvislosti s bezpečím žen také často zdůrazňoval právě národnostní aspekt, respektive že hovoří o ženách Francouzkách. Pocity strachu a nebezpečí pak využil také proti svému protikandidátovi Emmanuelu Macronovi, a to, když je asocioval s prezidentovou osobou a politikou. Jak Éric Zemmour, tak Marine Le Pen také nižší míru či úplnou absenci bezpečí přímo propojovali s imigrací, Le Pen se pak nepřímo vymezovala i proti islámu.

2.1.2 Zdraví a zdravotní péče

Prezidenští kandidáti se v rámci svých kampaní vyjadřovali ve spojitosti s genderovými otázkami také k tématu zdravotní péče a zdraví. Jedním z problémů Francie, kterými se zabývala Marine Le Pen jsou podle ní tzv. *déserts médicaux*, tedy oblasti, kde je v poměru k počtu obyvatel nízký počet lékařů nebo je obecně zdravotní péče hůře dostupná. Le Pen se této problematice věnovala ve své tematické programové brožurce Zdraví, oficiálním programu své volební kandidatury i přehledu 22 stěžejních opatření, které by si v případě zvolení prezidentkou kladla jako hlavní priority svého mandátu.¹²² Zmiňovala je také ve svém projevu v Remeši i při vystoupení před *Fédération nationale de l'immobilier* (FNAIM) sdružující profesionály v oblasti nemovitostí.¹²³ Vždy však mluvila o dostupnosti lékařské péče spíše obecně nebo podtrhovala vážnost situace zejména pro starší osoby či pacienty, kteří trpí vícero potížemi.¹²⁴ Zdraví žen a nedostupnost pro ně specifické zdravotní péče však

¹²² M la France, „M la France: 22 mesures pour 2022“, 2022, <https://mlafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>; M la France, „M la santé“, 2022, <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-sante.pdf>; M la France, „M la France: Mon projet présidentiel“.

¹²³ Marine Le Pen, „Discours de Marine Le Pen au congrès de la FNAIM“, M la France, <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-marine-le-pen-au-congrès-de-la-fnaim> (staženo 23. listopadu 2023); Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

¹²⁴ M la France, „M la santé“, 14.

označovala jako prioritu až v momentě, kdy hovořila pouze k ženám v rámci svého dopisu, který Francouzským adresovala k příležitosti Mezinárodního dne žen. Namísto *déserts médicaux* pak zmiňovala specificky *déserts gynécologiques*, tedy nedostatek odborníků a nedostupnost zdravotní péče v oblasti gynekologie a porodnictví, jmenovitě pak především porodních asistentek. Zdůraznila také otázku specifických onemocnění jako je například endometrióza.¹²⁵

Marine Le Pen se v oblasti ženského zdraví věnovala ve svém dopise Francouzským i dalším problematikám. Identitaristickou rétorikou například hovořila o ženské obřízce a testech panenství. Označovala je jako importované postupy, které v „naší zemi“ ve 21. století nemohou nepobouřit. Jako znak barbarství je pak stavěla do opozice k francouzským civilizačním hodnotám: „Je načase zastavit tento příklon k barbarství. Je načase dát Francii do pořádku tím, že všem a všude znovu zavedeme naše civilizační hodnoty“.¹²⁶

Na francouzské regiony s problematictější dostupností zdravotní péče kladl ve svém volebním programu také druhý ze zkoumaných prezidentských kandidátů. Éric Zemmour se proti *déserts médicaux* vymezoval ve svých tematických brožurách o zdraví a venkovu a jako jeden ze svých programových cílů si kladl rozšíření nemocničních a zdravotnických služeb právě v těchto regionech. Nejvíce důležitá je pak podle něj především změna, co se týče porodnictví, chemoterapie, depistáže a také zubní chirurgie.¹²⁷ Ve svém projevu na meetingu se ženami – podporovatelkami, pak v této souvislosti neakcentoval dostupnost zdravotní péče pro ženy, ale pro jejich děti.¹²⁸ V jiném projevu zase zdůrazňoval situace, kdy kvůli nedostupnosti zdravotní péče v blízkém okolí dochází k porodům při cestě do nemocnice.¹²⁹ Co se týče situace žen a zdravotní péče, byl tedy v jeho případě kladen důraz na aspekt mateřství. Jako řešení této problematiky pak Zemmour stanovil „rozsáhlou a ambiciózní“ politiku zaměřenou na všechny venkovské oblasti v zemi a lepší využití prostředků na veřejné zdravotnictví.¹³⁰ Tyto takzvané *déserts médicaux* však byly pro Érica Zemmoura jediným tématem co do zdraví a zdravotní péče, kde se věnoval otázce žen.

¹²⁵ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ „Santé“, Éric Zemmour, <https://programme.ericzemmour.fr/sante> (staženo 24. listopadu 2023); „Ruralité“, Éric Zemmour, <https://programme.ericzemmour.fr/ruralite> (staženo 24. listopadu 2023).

¹²⁸ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹²⁹ Éric Zemmour, „Le discours de Saulieu“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-saulieu> (staženo 24. listopadu 2023).

¹³⁰ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 52.

Hlavním tématem pro oba dva prezidentské kandidáty byla ve spojitosti s otázkou zdraví a žen především nedostupnost zdravotní péče a odborníků v některých francouzských regionech. Pro Érica Zemmoura se přesněji jednalo o jedinou problematiku, kterou v oblasti zdraví v době své kandidatury akcentoval. V souvislosti se situací žen kladl důraz na porodnictví a lékařskou péči pro děti. Oproti tomu Marine Le Pen ve svých programech zdravotní péči pro ženy specificky neuváděla a věnovala se jí až ve svém dopise Francouzům k Mezinárodnímu dni žen, kde se vyslovila pro řešení nedostatečné dostupnosti péče v oblasti gynekologie, jmenovitě pak porodních asistentek. V oblasti zdraví žen tak kandidáti přikládali váhu především aspektům ženského zdraví souvisejícím s porodností a mateřstvím. Le Pen se pak oproti Zemmourovi ve své kampani zmínila i o dalších tématech, a to například ve zmíněném dopise pro Francouzky k Mezinárodnímu dni žen, kde hovořila o endometrióze. Vymezila se také proti ženské obřízce a testech panenství, které označila za barbarské a v nesouladu s francouzskými civilizačními hodnotami.

2.1.3 Profesionální život a kariéra žen

Marine Le Pen se dle svých slov v dopise francouzským ženám v genderových otázkách obzvláště angažuje, a to zejména proto, že je sama ženou. Součástí jejího dlouhodobého politického boje je pak, jak sama uvedla, podpora žen k jejich plnému uplatnění ve společnosti. Nevyrovnané zastoupení žen na vedoucích pozicích pak přisuzovala neopodstatněné rezervovanosti žen. „Vyzývám (ženy) aby překonaly často neopodstatněnou rezervovanost a samy za sebe usilovaly o odpovědné pozice,“ uvedla prezidentská kandidátka na adresu Francouzek.¹³¹ Postavení žen na trhu práce a ve vedoucích pozicích pak Le Pen propojovala také přímo se svou kandidaturou, a domnívala se, že by svou veřejnou činností mohla přispět k výraznější emancipaci žen v profesní rovině. „Nadcházející prezidentské volby jsou příležitostí, jak tyto otázky zvolením ženy přenést až na vrchol státu, jinými slovy upřednostněním konkrétnějšího a rozhodně více ochránářského přístupu k výkonu moci,“ řekla například a pokračovala zdůrazněním nevyhnutelnosti dosažení tohoto milníku, kdy by byla poprvé do čela Francouzské republiky zvolena žena: „Jsme si vědomi, že by to byla revoluce. Ale země je na to připravena. Proto si nesmíme

¹³¹ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

nechat ujít tento velký historický krok, který Francie a francouzské ženy cítí jako krok nezbytný a zároveň jako slibnou příležitost.“¹³²

Éric Zemmour se ve své prezidentské kampani vyslovil mimo jiné k tomu, že bude hájit svou vizi, aby francouzské ženy mohly „projevovat svůj talent a poklidně žít“.¹³³ Jedno z jeho v programu navrhovaných opatření se pak týkalo rodičovské dovolené. Zemmour se tehdy vyslovil pro to, aby oba rodiče měli možnost si dobu rodičovské dovolené volně rozdělit tak, jak potřebují. Tedy aby si ji podle svého uvážení rozdělili a zvolili vyhovující podmínky. Respektovanou prioritou by se pak podle něj mělo stát ženami požadované sladění rodinného a pracovního života. Pomoci by v profesním životě matek měla také větší dostupnost různých služeb co se péče a starosti o děti týče, jako je například využívání chův a domácího hlídání, nebo dětské jesle, ve kterých mělo v době potenciálního prezidentského mandátu dojít k vytvoření 60 000 nových míst.¹³⁴ Tato místa by však měla být prioritizována pro děti Francouzek, zejména pak matek samoživitelek.¹³⁵

Budování profesní kariéry ženami Zemmour zmiňoval především v souvislosti se skloubením pracovního života a založením rodiny. „Chci, aby ženy mohly dělat práci, kterou chtějí, ... založit rodinu, aniž by se bály o svou kariéru, a mít kariéru, aniž by se bály o svou rodinu,“ vyslovil se například.¹³⁶ Profesní kariéra a děti by tak podle Zemmoura měly jít ruku v ruce. Skloubení kariéry a rodinného života tento prezidentský kandidát dle svých slov navíc považuje za svobodu: „Tolik žen v naší zemi tak dobře kombinuje své profesní ambice s láskou k rodině! Chci jim pomoci. To je svoboda, kterou chci pro francouzské ženy!“¹³⁷ Francouzky, které si nechtějí vybrat pouze rodinný nebo profesní život, se podle něj nacházejí ve značně náročné situaci a řadí je ke všem „zapomenutým, opovrhovaným a opuštěným“ krajanům. Jako příklad pak uvedl případ jakési Emilie, která právě se sladováním pracovního a rodinného života, s hledáním volného místa v jeslích, školce nebo chůvy zažívá starosti. Ve svém projevu ji adresoval vzkaz: „Emilie, budu tvým prezidentem, budu prezidentem všech Francoužů, kteří byli zapomenuti, opovrhováni a opuštěni.“¹³⁸

¹³² Ibid.

¹³³ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 58.

¹³⁴ Ibid., 45, 58–59.

¹³⁵ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹³⁶ Zemmour, „Le discours d'Agen“.

¹³⁷ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹³⁸ Éric Zemmour, „Le discours de Chaumont-sur-Tharonne“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-chaumont-sur-tharonne> (staženo 24. listopadu 2023).

Zároveň však podle Zemmoura mohou ženy kvůli agresivnímu feminizmu čelit až přílišnému a nedobrovolnému tlaku právě na sladění pracovního a rodinného života.¹³⁹

Tématem v oblasti pracovního života žen byly pro Érica Zemmoura také důchody, přičemž příslib jejich revalorizace ve výčtu svého programu zařadil k bodu s názvem Ochráním ženy. K jejich zlepšení by mělo dojít jednak navýšením pozůstalostního důchodu z 54 % na 75 % důchodu zemřelého manžela a jednak také snížením daňového zatížení důchodkyň.¹⁴⁰ Přestože tento programový bod ve své tematické brožurce Francouzky prezentoval jako opatření pro důchodkyně a vdovy, uvedl toto stejné opatření i ve svém obsáhlém oficiálním programu, v tomto případě však ne pouze pro ženy, ale i pro důchodce a vdovce.¹⁴¹ Toto důchodové opatření v podobě cílené pouze na vdovy a důchodkyně však zdůrazňoval i v několika svých projevech.¹⁴² Při svém vystoupení v severofrancouzském Lille například hovořil o nespravedlnosti nízkých důchodů v souvislosti s tím, že se ženy kromě práce věnovaly také výchově potomků: „Ze 4,4 milionu lidí, kteří pobírají pozůstalostní důchod, jsou 4 miliony žen! Není spravedlivé, aby se ženy ocitly v nesnázích, když nejen pracovaly, ale také věnovaly svůj život výchově dětí.“¹⁴³ Reformám v souvislosti s pozůstalými vdovami a vdovci se sice Marine Le Pen v kampani také věnovala, ovšem nikdy necílila explicitně pouze na ženy.¹⁴⁴

V oblasti profesního života žen a nerovností na pracovním trhu se oba kandidáti svými postoji a aspekty, na které kladli důraz, poměrně značně liší. Éric Zemmour i Marine Le Pen se sice oba vyslovují pro zapojení žen na trhu práce, ovšem každý z kandidátů se v této široké problematice věnuje jiným aspektům. Le Pen ve své kampani hovořila především o zastoupení na vedoucích pozicích, kdy ženy vyzývala k tomu, aby o tyto pozice samy usilovaly a nezastávaly k nim tak rezervovaný postoj. Tuto profesní emancipaci navíc propojovala přímo se svou prezidentskou kandidaturou a jejím případným zvolením do čela státu. Větší uplatnění žen na trhu práce je pak dle jejích vlastních slov součástí jejího politického boje. Oproti tomu se její protikandidát vyrovnanému zastoupení žen ve

¹³⁹ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 58.

¹⁴⁰ „Françaises“.

¹⁴¹ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 48.

¹⁴² Éric Zemmour, „Le discours de Lille“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-lille> (staženo 24. listopadu 2023); Zemmour, „Le discours de Saulieu“; Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹⁴³ Zemmour, „Le discours de Lille“.

¹⁴⁴ M la France, „M la France: 22 mesures pour 2022“; Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“; M la France, „M la France: Mon projet présidentiel“; M la France, „M la famille“, 2022, <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-famille.pdf>.

vedoucích pozicích v kampani nevěnoval. V oblasti profesního života žen kladl důraz na skloubení kariéry a rodiny a emancipace žen na pracovním trhu a jejich kariéra byla pro Zemmoura především o mateřských a rodinných tématech, nikoliv o zastoupení na vedoucích pozicích. Opět však zdůrazňoval, že tato potenciální opatření usnadňující skloubení profesního života a péče o děti by měla být cílena primárně na Francouzky, ne všechny ženy ve Francii. Nově zřízená místa v jeslích by tak například měla být prioritně pro francouzské děti. Oproti Marine Le Pen také Éric Zemmour zmiňoval v souvislosti se ženami důchodovou reformu. Přestože by se ale některá jeho navrhovaná opatření sice měla týkat vdov, jedná se o reformy i pro vdovce, jak uvádí ve svém oficiálním prezidentském programu. Tyto kroky však následně jak na svých veřejných vystoupeních, tak i v tematických programových brožurkách prezentoval jako pomoc ženám. Jeho protikandidátka Le Pen se sice důchodové problematice ve své kampani věnovala také, ale opatření neprezentovala jako kroky cílené přímo na ženy.

2.1.4 Laïcité a islám

Tématem prezidentských kampaní Érica Zemmoura a Marine Le Pen se stal také sekularismus, islám a náboženské symboly. Marine Le Pen se věnovala problematice náboženských symbolů ve školním prostředí. Jedním z plánovaných kroků jejího programu se například stal návrh zákona, který by měl zakázat nošení islámského závoje osobám doprovázejícím děti na školních výletech a při exkurzích. Zároveň by měl být ve školách kladen větší důraz na sekularismus a absolutní neutralitu pedagogických pracovníků ve vztahu ke svým žákům, a to jak v otázkách náboženských, tak také v politických nebo ideologických. Le Pen také zdůrazňovala nutnost asimilační politiky ve školách a stavěla do opozice genderovou rovnost, která je podle ní republikánskou zásadou, a „politicko-náboženský nátlak“ některých rodin na učitele. „Stále existuje zející kulturní propast mezi rodinami, které odmítají francouzské kulturní a společenské kodexy a neváhají vyvíjet politicko-náboženský nátlak na učitele na jedné straně, a rodinami, které přijaly republikánské zásady jako je rovnost pohlaví na straně druhé,“ uvedla ve svém programu.¹⁴⁵ Vymezovala se také proti islamismu, kvůli kterému se dle jejích slov v zemi vytrácejí ty nejpodstatnější francouzské hodnoty jako je mimo jiné rovnost mezi muži a ženami nebo

¹⁴⁵ M la France, „M l'école“, 2022, 8–9, 14, <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-l-ecole.pdf>.

laïcité.¹⁴⁶ Je to často právě genderová rovnost, jejíž ohrožení propojovala s islamismem. Jeho cílem je podle Le Pen nahradit francouzské zákony a mravy jinými, které jsou založené právě na nerovnosti mezi muži a ženami, ale také na popírání historie pod záminkou vypořádání se sekularismem. „Tato islamistická ofenziva proti republice, vedená globální strategií a organizovaná cizími zeměmi, usiluje o to, aby ve Francii vznikl protimodel společnosti založený na totalitních ideologiích,“ píše kandidátka ve svém volebním programu.¹⁴⁷

Jak je blíže popsáno v kapitole o sexualizovaném a domácím násilí, Le Pen se vůči islámu a přistěhovalcům vymezovala ve spojitosti s ohrožením žen. „Tento otrěsný případ svědčí o nátlaku, který dnes v některých oblastech naší země panuje na mladé dívky. Je to jako v Afghánistánu ... Ale tohle je Francie! ... Tyto mladé dívky, tyto ženy, osvobodíme je z tohoto odporného zpátečnického útlaku, tohoto vnitřního Talibanu, pošleme je domů,“ uvedla. Zároveň také ve svém projevu při zahájení kampaně zdůrazňovala, že je Francie díky svým křesťanským kořenům a osvětlenství zemí svobody, kde se mimo jiné ctí souhlas s manželstvím.¹⁴⁸

Problematika nošení islámského závoje a sekularismu se stala význačným tématem také v kampani Érica Zemmoura. S titulkem „Ukončím islamizaci naší země“ jako jeden z bodů svého programu uvedl, že v případě zvolení prezidentem zavede ve Francii zákaz nosit ve veřejném prostoru islámský závoj.¹⁴⁹ Jeho nošení je podle něj neslučitelné s rovnou důstojností žen a mužů a představuje zotročení žen, před kterým je potřeba je chránit.¹⁵⁰ Zároveň se nedomnívá, že by tento zákaz mohl naopak představovat pro některé ženy nesvobodu. „Zakazují zahalování z civilizačních důvodů, ale rozhodně nezakazují zahalování proti vám nebo proti vaší svobodě. Právě naopak. Mnozí z vás mi řekli, že zákaz závoje je nejlepší způsob, jak ochránit muslimské ženy. Protože ano, pouze zákon vám může umožnit uniknout útlaku,“ vyslovil se například směrem k ženám v jednom ze svých projevů.¹⁵¹

Islám podle Zemmoura představuje útlak žen. „Viděli jste panenky bez tváře, viděli jste finančně dotované koránské školy, kde jsou šestileté dívky zahalené,“ uvedl

¹⁴⁶ Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

¹⁴⁷ M la France, „M la sécurité“, 20.

¹⁴⁸ Le Pen, „Discours de rentrée politique à Fréjus“.

¹⁴⁹ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 10.

¹⁵⁰ Ibid., 59.

¹⁵¹ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

například.¹⁵² Zemmour kritiku islámu jako náboženství utlačujícího ženy využil například i při vymezení se vůči starostce Lille: „Martine Aubry, feministka, která nic neříká, když muslimské ženy v jejím městě požadují a dostávají upravené časy na koupalištích a když jsou šestileté dívky v Roubaix zahalovány.“¹⁵³ Domníval se také, že právo šaría zotročuje ženy a s rovnou důstojností žen a mužů je neslučitelné.¹⁵⁴ Kvůli islámu pak dle něj dochází k negativním proměnám Francie: „Už nevidíme mnoho sukní, ale vidíme mnoho nikábů. Hledáme Francii, ale nemůžeme ji najít.“¹⁵⁵ K těmto změnám by navíc mělo docházet i kvůli prezidentovi a protikandidátovi Emmanuelu Macronovi: „Emmanuel Macron neudělal nic ... Nechal islamizaci našich čtvrtí nahradit o něco více našich mravů a zvyků a zničit o něco více svobod francouzských žen.“¹⁵⁶ Navíc je to právě islám, který se stal jednou ze Zemmourových motivací ucházet se o post hlavy státu. „Proto jsem se rozhodl kandidovat v prezidentských volbách. Rozhodl jsem se požádat vás o hlas, abych se stal naším prezidentem republiky. Aby naše děti a vnuci nepoznali barbarství. Aby naše dcery nebyly zahaleny a naši synové nebyli podrobeni, abychom jim mohli předat Francii, kterou jsme znali a dostali od našich předků,“ oznamoval svou kandidaturu.¹⁵⁷

Zkoumaní prezidenští kandidáti se ve své kampani vyjadřovali ve spojitosti se ženami k islámu, přičemž zdůrazňovali nutnou ochranu a zachování francouzských hodnot, které jím jsou ohroženy. Oba v rámci své kandidatury projevovali negativní názory k nošení islámského závoje, které je ve Francii obecně dlouhodobě diskutovanou problematikou. Marine Le Pen však oproti Éricu Zemmourovi zvolila měkčí opatření. Zatímco Zemmour se vyslovil pro obecný zákaz nosit závoj na veřejných prostranstvích ve Francii, jeho protikandidátka navrhovala „pouze“ zákaz nošení islámského závoje pro doprovod dětí na školních výletech či exkurzích. V prostředí školy by pak podle ní měl být kladen větší důraz na neutralitu pedagogických pracovníků a sekularismus. Podporovala asimilační politiku ve školách a stavěla do opozice genderovou rovnost a "politicko-náboženský nátlak" některých rodin na učitele. Odmítala islamismus a považovala ho za hrozbu pro francouzské hodnoty jako je rovnost mezi muži a ženami nebo *laïcité*, vymezovala se také vůči přistěhovalcům a

¹⁵² Zemmour, „Le discours de Lille“.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 58.

¹⁵⁵ Zemmour, „Le discours de Lille“.

¹⁵⁶ Zemmour, „Le discours de Toulon“.

¹⁵⁷ Zemmour Média, „Éric Zemmour : Annonce de candidature à l'élection présidentielle 2022“, YouTube, 30. listopadu 2021, <https://youtu.be/Nz2ozyeFb1k?si=gu7bqNd1QesEQFUZ>, (staženo 6. října 2023).

islámu. Zemmour ve spojitosti s islámem a ženami zvolil o něco agresivnější rétoriku. Podle něj dochází k islamizaci Francie a islám a s ním spjaté nošení závoje je pro něj neslučitelné s rovnou důstojností žen a mužů a svobodou žen. Argumentoval, že právě úplný zákaz nošení islámského závoje na veřejném prostranství by pro ně mohl být ochranou. Stejně tak se ve spojitosti s ochranou žen vymezil proti právu šaría. Navíc za nedostatečnou ochranu před islamizací kritizoval prezidenta a protikandidáta Emmanuela Macrona a své rozhodnutí kandidovat do čela Francie odůvodňoval obavami o zachování francouzských hodnot pro budoucí generace. Zavázal se také k ukončení islamizace země.

2.1.5 Feminismus a gender

Důležitým tématem v oblasti genderové rovnosti je samozřejmě také feministické hnutí a feminismus jako takový. Marine Le Pen byla v minulosti z feministických kruhů ostře kritizována. Marie Allibert z organizace *Osez le féminisme* se například vyslovila, že Le Pen práva žen pouze využívá k rasistickým a xenofobním účelům a že je uskupení „zděšené a pohoršené, že se tato předstírající feministka považuje za Simone de Beauvoir“.¹⁵⁸ Na farmářské výstavě v Paříži chtěly v roce 2017 dvě ženy udělit Marine Le Pen cenu „podvodnice v takzvané ochraně žen“, a stala se také terčem happeningu feministické organizace *Femen*, jejíž členka na konferenci o zahraniční politice, jíž se Le Pen účastnila, volala „Marine: falešná feministka!“. Kritika však na prezidentskou kandidátku přicházela i z řad akademické obce, kdy se například historička Valérie Igounet vyslovila, že „Národní fronta má daleko ke straně, která je feministická a respektuje všechna práva žen“.¹⁵⁹

V prezidentské kampani pak kritika přicházela i opačným směrem, a to, když se Le Pen vymezovala vůči „mlčení feministek“ zatímco jsou ženy vystavovány útlaku ze strany islámu. „Slyšíte, přátelé, to ohlušující ticho takzvaných feministek? Tyto mladé dívky, tyto ženy, osvobodíme je z tohoto odporného zpátečnického útlaku, tohoto vnitřního Talibanu,“ uvedla při zahájení své kampaně.¹⁶⁰ Ve svém projevu v Remeši se pak Le Pen vyjadřovala také k oblastem, které lze spojovat s některými proudy současného feministického hnutí v západním světě. Pod záštitou ochrany francouzštiny se vymezila vůči inkluzivnímu

¹⁵⁸ „Marine Le Pen’s Feminist Front“, POLITICO, 15. leden 2016, <https://www.politico.eu/article/marine-le-pen-feminist-front-national-gender-equality-migration-cologne/>.

¹⁵⁹ Angelique Chrisafis, „We feel very close to her’: can ‚fake feminist’ Marine Le Pen win the female vote?“, *The Guardian*, 18. březen 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/18/front-national-anger-marine-le-pen-female-supporters>.

¹⁶⁰ Le Pen, „Discours de rentrée politique à Fréjus“.

jazyku, o jehož rozšířenější užívání s cílem odstranění jazykových nerovností některé feministky a feministé usilují. Stejně tak podle ní ohrožují francouzskou kulturu „ideologie jako je wokismus“, přičemž jako *woke kultura* bývá nejčastěji označována kultura, která je politicky korektní a je zaměřena na témata menšinových, sociálních nebo rasových tabu. Podle Le Pen se jedná o destruktivní ideologii (společně např. s dekolonialismem), kterou „progresivní Emmanuel Macron nechává nahlodávat základy společenské sounáležitosti“.¹⁶¹ Stavěla se také proti pozitivní diskriminaci, kdy ve svém programu dokonce navrhla ústavní reformu, která by všechny formy pozitivní diskriminace na středoškolské a vysokoškolské úrovni zrušila.¹⁶² Zároveň však vyzdvihovala západní svět v jeho míře civilizovanosti a pokrokovosti v oblasti rovnosti, a dokonce se nepřímou vyslovila, že ještě není dosaženo úplné emancipace žen: „Míra civilizovanosti společnosti se často posuzuje podle jejich (ženských) práv a společenského uznání. Z tohoto hlediska se Západ může pyšnit tím, že dosáhl pokroku v oblasti rovnosti, respektu a do značné míry i emancipace žen.“¹⁶³

Zmíněné problematiky akcentoval ve své kampani také Éric Zemmour. Ten se do povědomí veřejnosti se v minulosti zapsal mimo jiné svými proti-emancipačními postoji, a to například, když v roce 2006 vydal knihu s názvem *První pohlaví*. Publikace je jakýmsi anti-feministickým manifestem na obranu patriarchy, jež měl stát v opozici proti *Druhému pohlaví* Simone de Beauvoir. „Ženské hodnoty“ jsou podle Zemmoura neslučitelné s mocí a muži jsou „přirození sexuální predátoři, kteří se narodili, aby ovládali lidskou společnost“.¹⁶⁴ V době své prezidentské kampaně pak byl mnohdy označován za misogyn, proti čemuž se sám ve svém projevu k ženám vymezoval: „Moje drahé přítelkyně, přidaly jste se ke mně, protože sdílíte mou analýzu, protože sdílíte má řešení, protože nevěříte útokům mých odpůrců a médií. Kdybych byl podle vás misogyn, obklopovaly by mě Sarah Knafo, Marion Maréchal a Jacline Mouraud, Laurence Trochu, Isabelle, Diane a všechny ostatní? Tyhle ženy si machismus nenechají líbit! A vy, dámy, znám vás už několik měsíců a vím, že žádná z vás by nepřistoupila na podporu misogyna.“¹⁶⁵ Fakt, že je Zemmour označován jako misogyn prý u jeho blízkých vyvolává úsměv, neboť byl v průběhu svého dospívání

¹⁶¹ Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

¹⁶² M la France, „M l'école“, 13.

¹⁶³ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹⁶⁴ Elizabeth Jacob, „The Gender Card in Far-Right Political Discourse: Éric Zemmour and Marine Le Pen in France, a Case Study“, Stanford University, The Clayman Institute for Gender Research, 28. červenec 2022, <https://gender.stanford.edu/news/gender-card-far-right-political-discourse-eric-zemmour-and-marine-le-pen-france-case-study>.

¹⁶⁵ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

„feministou domu“. K jeho údajným feministickým postojům ho pak vedl obdiv ke svobodě francouzským žen kterou vnímal v kontrastu se situacemi, jež zažíval ve své alžírské rodině v sedmdesátých letech. „Doma jsem byla obhájcem žen, protože jsem nemohl vystát machismus svého otce a strýců,“ popisoval v projevu na setkání s podporovatelkami.¹⁶⁶

Důvodem, proč není za feministu považován je pak podle něj odlišná definice feminismu. Sám Zemmour by se za feministu označil, pokud by představoval požadovat stejná práva žen a mužů. Nesouhlasí pak ale s feminismem, který označuje jako neo-feminismus a definuje jako lhostejnost, stavění žen proti mužům a mužů proti ženám a víru v to, že se nacházíme v permanentní válce.¹⁶⁷ Tento „agresivní feminismus“ pak podle Zemmoura „staví muže a ženy proti sobě a vystavuje je neustálému, často nedobrovolnému tlaku na sladění pracovního a rodinného života“.¹⁶⁸

O samotném feminismu pak hovořil, jako by měl představovat nenávisť k mužům, potlačení sebe sama či nemožnost založit rodinu. „Ne, většina žen ve Francii nechce zrušit všechny rozdíly, které mají s muži: chtějí mít svobodu být ženské nebo ne, mít dlouhé vlasy nebo ne, být matkami nebo ne, dělat si co chtějí! Většina žen ve Francii nechce vidět boj mezi pohlavími, rozšíření třídního boje do soukromého života, a dokonce i do intimity. Francouzky milují své otce, manžele a syny,“ uvedl v rámci kampaně.¹⁶⁹ Domnívá se také, že Francouzky chtějí mít svobodu v tom, jak si uspořádat svůj soukromý život (jako příklad pak uvádí rozdělení mytí nádobí v domácnosti), a právě tuto svobodu by podle něj mohl neo-feminismus ohrozit.¹⁷⁰ Feminismus Zemmour ve své kampani využil také s cílem zkritizovat své oponenty, a to, když se o starostce Martine Aubry, která se vůči Zemmourovi v době kampaně veřejně vymezovala, vyjádřil jako o „feministce, která nic neříká, když muslimské ženy v jejím městě požadují a dostávají upravené časy na koupalištích a když jsou šestileté dívky v Roubaix zahalovány.“¹⁷¹ Stejně jako Marine Le Pen tak feministky kritizoval za mlčení k útlaku žen ze strany islámu. Jako „antirasistické, feministické a ekologické“ pak označil novináře ve kritizujícím vzkazu, který jim v době kampaně adresoval.¹⁷²

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 58.

¹⁶⁹ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Zemmour, „Le discours de Lille“.

¹⁷² Éric Zemmour, „Vœux à la presse“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/voeux-presse> (staženo 25. listopadu 2023).

Stejně jako Marine Le Pen se i Éric Zemmour ve své kampani vymezoval vůči *woke*, a to když například veřejnoprávní rádio France Inter označil jako médium šířící „imigrantskou, woke a dekoloniální propagandu“.¹⁷³ Za údajné autorské filmy o „transgenderových veganských migrantech“ se pak zase terčem kritiky stala francouzská kinematografie.¹⁷⁴ Na úkor toho, aby se francouzské děti naučily číst, psát a počítat, pak mladá generace podle Zemmoura získává znalosti mimo jiné právě o genderové rovnosti nebo sexualitě LGBTQ+ komunity.¹⁷⁵ Školáci jsou dle něj totiž v současném vzdělávacím systému ohroženi, a to například genderovými teoriemi nebo „islamo-levičáctvím“.¹⁷⁶ S cílem ukončit podkopávání rodiny a ohrožení dětí si tak jako jeden z bodů svého programu zvolil nechat ve francouzském právu uznat pouze termín pohlaví, nikoliv gender.¹⁷⁷

Marine Le Pen byla historicky kritizována feministickými skupinami, které ji obviňovaly z instrumentalizace ženských práv pro rasistické a xenofobní účely. Ve své kampani se explicitně k feminismu jako takovému nevyjadřovala, vymezila se však proti některým oblastem s feminismem spojeným, a to proti inkluzivnímu jazyku nebo pozitivní diskriminaci. Zároveň však ocenila ve své podstatě výdobytky feministického hnutí a pokrok v oblasti rovnosti, i když podle ní došlo k emancipaci žen pouze do značné míry. Jak Marine Le Pen, tak Éric Zemmour se pak oba vymezovali proti tzv. *woke kultuře* a zdůrazňovali ochranu tradičních francouzských hodnot. Oproti Le Pen se však pro Zemmoura stal feminismus v prezidentské kampani značně výraznějším tématem. Kandidát, který byl veřejně označován za misogynu, sám sebe označoval za feministu a bojovníka za ženská práva. Existují podle něj totiž různé formy feminismu, přičemž ty, které nazývá agresivním feminismem nebo neo-feminismem kritizuje. Feministky pak také Zemmour i Le Pen kritizovali za to, že mlčí k útlaku dívek a žen ze strany islámu. Zemmour prostřednictvím výhrad vůči své politické oponentce Martine Aubry, kdy ji označil za „feministku, která nic neříká, když muslimské ženy požadují a dostávají upravené časy na koupalištích ... , a když jsou šestileté dívky v Roubaix zahalovány“, nebo když se vyslovil, že jsou francouzští

¹⁷³ Zemmour, „Le discours de Lille“.

¹⁷⁴ Éric Zemmour, „Le discours des Sables d’Olonne“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-sables-dolonne> (staženo 25. listopadu 2023)..

¹⁷⁵ Éric Zemmour, „Le discours de Saint-Quentin“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-saint-quentin> (staženo 25. listopadu 2023).

¹⁷⁶ Zemmour Média, „Éric Zemmour : Annonce de candidature à l’élection présidentielle 2022“, YouTube, 30. listopadu 2021, <https://youtu.be/Nz2ozyeFb1k?si=gu7bqNd1QesEQFUZ>, 4:28–4:50 (staženo 6. října 2023).

¹⁷⁷ Éric Zemmour, „Le programme d’Éric Zemmour“, 46.

školáci ohroženi genderovými teoriemi. Le Pen pak obecněji hovořila o „ohlušujícím tichu takzvaných feministek“.

2.1.6 Podoba ženy a role ženy ve společnosti

Oba vybraní prezidenští kandidáti se také ve svých kampaních vyjadřovali k podobě ženy a k tomu, jakou roli by vlastně ve společnosti měla zastávat. Jak již bylo zmíněno v kapitole Profesní život a kariéra, Marine Le Pen ve své kampani v souvislosti s rolí žen ve společnosti využívala také faktu, že by se stala první francouzskou prezidentkou. V rámci své politické aktivity podle svých slov podporuje ženy v tom, aby se ve společnosti plně uplatnily, a právě prezidentská volba představuje možnost, kdy by se otázka plného uplatnění přenesla až do nejvyšších pater státu.¹⁷⁸

Stejně tak se k roli žen ve spojitosti s politikou vyjadřoval i druhý z kandidátů. Ve svém projevu v Toulon Zemmour přivítal svou spřízněnkyni Marion Maréchal stylem, kdy vyzdvihoval její ženskost, „francouzskost“ a sílu: „Marion, jsi symbolem pro Francouze a pro všechny ženy ve Francii. Jsi jednou z těch žen, tak francouzských, které nikdy neklopí oči! Jsi jednou z těch žen, které jsou svobodné, silné a bojují! Jsi jednou z těch francouzských žen, které odmítají podřízení naší země. Jsi jednou z těch žen, které se nechtějí smířit s tím, že Francie už není Francií! Marion, jsi svobodná Francouzka, bojuješ za svobodnou Francii.“¹⁷⁹

Je to právě aspekt „francouzskosti“ a příslušnosti k francouzskému národu, na který v průběhu celé kampaně kladl Éric Zemmour zvláštní důraz. Ve svých programech i projevech téměř vždy zdůrazňoval národnostní aspekt a ženy oslovoval jako Francouzky, přičemž přímo pro francouzské ženy vydal i tematickou programovou brožurku s opatřeními týkajícími se pouze Francouzek. Příslušnost k francouzskému národu pak vyzdvihoval i při projevu směrem ke svým podporovatelkám: „Protože kromě toho, že jste nádherné ženy, jste také Francouzky. Jste ztělesněním francouzské identity.“ Tato francouzská identita je podle Zemmoura něčím výjimečným, co obdivují ženy i muži na celém světě. Kromě již zmíněné Marion Maréchal se pak ve své kampani odkazoval například i na Johanku z Arku či Catherine Deneuve. „Celý svět tvrdí, že Francouzky jsou jiné. Svobodné. Nádherné. Nezlomné. Johanka z Arku je Francouzka. Marie-France Garaud je Francouzka. Catherine

¹⁷⁸ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹⁷⁹ Zemmour, „Le discours de Toulon“.

Deneuve je Francouzka. Marion Maréchal je Francouzka. Ženy, které jsou jedinečné, silné, velké osobnosti a zpříma stojící, jako vy všechny, které jste tu dnes večer,“ uvedl.¹⁸⁰ V jiném svém projevu pak kromě Catherine Deneuve jako jakýsi projev „francouzské ženskosti“ vyzdvihoval i eleganci další z osobností populární kultury Brigitte Bardot.¹⁸¹

Marine Le Pen i Éric Zemmour se tak ve svých prezidentských kampaních vyjadřovali k podobě a roli žen ve společnosti, oba však značně jiným způsobem. Zemmour kladl důraz na „francouzskost“ a národní identitu žen, přičemž je označoval jako symboly svobody, síly a krásy. Odkazoval se také na historické postavy a osobnosti, které pro něj představují právě francouzskou ženskost. Le Pen naopak zdůrazňovala možnost překonat historický milník a stát se první francouzskou prezidentkou a podpořit tak plné uplatnění žen.

2.1.7 Ženská práva a rovnost žen a mužů

Prezidenští kandidáti se ve svých kampaních vyjadřovali také k genderové rovnosti a ženským právům. Marine Le Pen je dle svých slov, které adresovala Francouzským k Mezinárodnímu dni žen, jako žena – politička v otázce postavení žen ať už ve Francii nebo ve světě velmi zainteresovaná.¹⁸² Rovnost mužů a žen je podle ní navíc jedna z nejpodstatnějších francouzských hodnot, která je však ohrožena islamismem a přistěhovalci. Tuto rétoriku lze například ilustrovat na jejím předvolebním vystoupení v Remeši, kdy uvedla: „S islamismem jsou smeteny naše nejpodstatnější hodnoty: sekularismus, koedukace, rovnost mezi muži a ženami, svoboda projevu s návratem trestného činu blasfemie, svoboda věřit či nevěřit, svoboda učit nebo informovat...“¹⁸³ Neakceptováním „republikánských zásad“ jako je právě genderová rovnost pak vzniká mezi rodinami žijícími ve Francii kulturní propast, a to mezi těmi, které tyto francouzské kulturní a společenské kodexy akceptují a přijaly je za své, a těmi, které je odmítají.¹⁸⁴ V brožurce představující její návrh zákona o kontrole migrace pak zdůrazňovala, že cizinci přicházející do Francie musí respektovat francouzský způsob život a do tamní kultury se asimilovat.

¹⁸⁰ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹⁸¹ Éric Zemmour, „Le discours du Trocadéro“, Éric Zemmour, <https://www.ericzemmour.fr/discours-trocadero> (staženo 25. listopadu 2023).

¹⁸² Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹⁸³ Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

¹⁸⁴ M la France, „M l'école“, 13.

Zejména se pak musí zavázat, že „budou respektovat rovnost mezi muži a ženami a sekularismus“.¹⁸⁵

Západní svět se podle Marine Le Pen může pyšnit tím, že v oblasti rovnosti a respektu dosáhl již značného pokroku. K posunu pak došlo i co se emancipace žen týče, ovšem pouze do značné míry. Míru civilizovanosti společnosti, lze dle ní posuzovat podle práv žen a jejich společenského uznání, přičemž se vymezuje vůči tomu, že „musí dnes veřejné orgány v naší zemi vydávat zákony proti obřízce nebo testech panenství.“¹⁸⁶ V oblasti porušování ženských práv se vymezovala dále také vůči nuceným sňatkům a vraždám ze cti. Tyto skutečnosti jsou podle ní barbarské, a především jsou do země „importované“ a stojí v opozici vůči francouzským civilizačním hodnotám, které je třeba znovu zavést.¹⁸⁷

Rovnost ve Francii by Le Pen ráda, s cílem ochrany francouzského národa a identity, posílila změnou ústavy. První článek konstituce znějící „Francie je nedělitelná, sekulární, demokratická a sociální republika. Zajišťuje rovnost všech občanů před zákonem bez ohledu na původ, rasu nebo náboženství. Respektuje všechna přesvědčení. Její organizace je decentralizovaná.“ by podle návrhu Le Pen měl být za slovy „bez ohledu na“ doplněn o „pohlaví, sexuální orientaci, zdravotní postižení“.¹⁸⁸ Zároveň se však vymezuje vůči opatřením zaváděným právě s cílem dosažení větší rovnosti jako je pozitivní diskriminace nebo inkluzivní jazyk.¹⁸⁹

V rámci svého projevu na setkání se ženami k příležitosti Mezinárodního dne žen 8. března 2022, kde se vymezoval proti označování za misogynu, se k rovnosti žen a mužů přihlásil také Éric Zemmour.¹⁹⁰ Zároveň však o necelé dva měsíce dříve, konkrétně 15. ledna 2022, ve svém vystoupení k publiku v Saint-Quentin genderovou rovnost označil za součást ideologie vůči které se vymezuje. „Ideologové si však myslí, že vše, co pochází z minulosti, je opovrženímhodné. A tak naše děti během dvou generací ztratily znalost tří základních dovedností, bez nichž nelze důstojně žít: číst, psát a počítat. Už vidím vaše zklamané tváře, ale buďte klidní: naše děti si osvojily jiné formy znalostí! Nyní vědí vše o rovnosti pohlaví, sexualitě LGBT, antirasismu, ...“¹⁹¹

¹⁸⁵ M la France, „M le contrôle de l'immigration“, 2022, 33, <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-control-de-immigration.pdf>.

¹⁸⁶ Le Pen, „Lettre aux Françaises“; Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

¹⁸⁷ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

¹⁸⁸ M la France, „M le contrôle de l'immigration“, 37.

¹⁸⁹ Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“; M la France, „M l'école“, 13.

¹⁹⁰ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹⁹¹ Zemmour, „Le discours de Saint-Quentin“.

S cílem chránit ženy pak Zemmour, jak již bylo výše zmíněno, navrhl jako jedno ze svých povolebních opatření zakázat zákonem zahalování islámským šátkem. Nedomnívá se, že by tak omezoval svobodu žen a jejich práva, naopak by jim tento zákon měl umožnit uniknout útlaku ze strany mužů.¹⁹² Důraz kladl také na bezpečnost a svobodu volby: „Chci, aby ženy mohly dělat práci, kterou chtějí, oblékat se jak chtějí, říkat co chtějí, založit rodinu aniž by se bály o svou kariéru a mít kariéru aniž by se bály o svou rodinu.“¹⁹³ Ve svém proslovu k ženám navíc přislíbil, že se nedotkne žádného z jejich práv, jmenovitě pak práva na umělé přerušování těhotenství. „Ano, francouzská žena zůstane svobodná, je rovna muži, je jeho spojencem, a ne nepřitelem!“ uvedl.¹⁹⁴ Právě v souvislosti se svobodou ženy ve své kampani Éric Zemmour spojoval. Svůj projev k Mezinárodnímu dni žen například uvedl „drahé svobodné Francouzky“ a i v dalších svých veřejných vystoupeních zdůrazňoval svobodu francouzských žen.¹⁹⁵

Oba prezidentští kandidáti ve své kampani akcentovali rovnost žen a mužů, ženská práva a svobody. O těchto problematikách pak mnohdy hovořili v souvislosti s migrací nebo islámem a také v této oblasti navrhovali opatření a zákony, které by práva a svobodu žen chránily. Marine Le Pen navrhla zákon o kontrole migrace, který by vyžadoval, aby lidé stěhující se do Francie respektovali sekularismus a také genderovou rovnost jako jednu z nejpodstatnějších francouzských hodnot. Rovnost je podle ní navíc ohrožena islamismem a přistěhovalci. K jejímu posílení by pak měla sloužit například ústavní novela, která by v prvním článku konstituce zahrnovala formulaci „zajišťuje rovnost všech občanů před zákonem bez ohledu na pohlaví, sexuální orientaci nebo zdravotní postižení“. Odmítá však opatření jako pozitivní diskriminaci nebo inkluзивní jazyk. Éric Zemmour se ve své kampani vymezoval proti označení za misogynu a přihlásil se k podpoře rovnosti mužů a žen. Zároveň však ale genderovou rovnost kritizoval a označoval jako součást ideologie, kterou odmítá. Kladl důraz na svobodu žen, a to v oblasti práce, oblékání nebo volby rodiny a kariéry. S cílem chránit ženy před útlakem a podporovat jejich svobodu volby a bezpečí pak navrhl zakázat nošení islámského šátku. Zaručil se zároveň, že se nedotkne žádného z práv žen, včetně práva na interrupci.

¹⁹² Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹⁹³ Zemmour, „Le discours d’Agen“.

¹⁹⁴ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

¹⁹⁵ Zemmour, „Le discours d’Agen“; Zemmour, „Le discours de Toulon“; Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“; Zemmour, „Le discours du Trocadéro“.

2.1.8 Rodina a porodnost

Oblastí, na kterou Marine Le Pen i Éric Zemmour kladli značný důraz se stala také role ženy v rámci rodiny a mateřství. Pro Le Pen byla dle jejích vlastních slov rodina středobodem jejího prezidentského projektu.¹⁹⁶ Sama pak například v jednom ze svých projevů hovořila o tom, jak se stala matkou velké rodiny, a především také připomínala, že byla matkou samoživitelkou.¹⁹⁷ Oslovit matky jako potencionální voličky se v kampani pokoušela také když mluvila o bezpečnosti v zemi a snažila se vyzdvihnout strach matek o své děti, se kterým by se velká část žen – matek mohla ztotožnit. „Mluvila jsem s matkami, které každý den vidí odjíždět školní autobus a vědí, že jejich děti nejsou v bezpečí ani v autobuse, ani ve škole,“ uvedla například.¹⁹⁸

Rodině a porodnosti přikládala Marine Le Pen ve své prezidentské kampani zvláštní význam, přičemž o samotné rodině byla vydána také tematická programová brožura. Rodina je totiž podle Le Pen základem francouzského společenského a civilizačního modelu. V zájmu pokračování národa a zachování francouzské civilizace by se pak měl klást důraz na zvýšení porodnosti, nikoliv řešit problémy spojené s úbytkem obyvatel imigrací.¹⁹⁹ Zvolit si řešení v podobě přijetí cizinců by podle Le Pen znamenalo považovat lidské bytosti za nahraditelné a redukovat je na ekonomické statistiky. Naopak zakládání francouzských rodin by mělo vést ke konsolidaci země.²⁰⁰ Ve své kampani se tak Le Pen například vyslovila, že je pro Francii problémem především klesají porodnost, která v roce 2019 dosáhla historického minima. Na vině je podle ní často nedostupnost bydlení, a stát by tak měl s cílem podpory natality poskytovat mladým párům masivní podporu co se týče dostupnosti nemovitostí, ale zavést i další opatření, která by měla mladým pomoci při zakládání rodin. Navýšit porodnost by také měla půjčka s nulovým úrokem ve výši 50 000 až 100 000 eur pro mladé francouzské páry, které mají alespoň jedno dítě. V případě, že by se rodina rozhodla mít třetí dítě, byla by zbylá nesplacená část této půjčky přeměněna na grant. „Cílem tohoto opatření je nejen povzbudit naše mladé lidi, aby se kvůli materiálním omezením nevzdávali možnosti mít vysněné děti, ale také odstranit obrovskou nerovnost v přístupu ke

¹⁹⁶ M la France, „M la famille“, 5.

¹⁹⁷ Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

¹⁹⁸ Marine Le Pen, „Discours de Marine Le Pen au meeting de Mayotte“, M la France, <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-marine-le-pen-au-meeting-de-mayotte> (staženo 24. listopadu 2023).

¹⁹⁹ M la France, „M la France: Mon projet présidentiel“, 28.

²⁰⁰ M la France, „M la famille“, 5–6.

kapitálu, která podkopává naše meritokratické hodnoty," odůvodnila návrh tohoto opatření.²⁰¹

Le Pen navrhovala podporu především francouzských rodin, a to s cílem posílení národa. Vyhradila by tak například rodinné přídavky a různé další finanční příspěvky rodinám, kde je alespoň jeden z rodičů Francouz. Část státního rozpočtu určená na rodinnou politiku je totiž podle ní „zlatým dolem na dotace pro rodiny přistěhovalců, z nichž někteří přicházejí do Francie jen proto, že země nabízí nejširší škálu sociálních výhod“. Toto opatření, o kterém by v případě zvolení Le Pen do čela Francie mělo být vypsané referendum, by mělo přinést značné úspory, které by byly využity na zvýšení úrovně dávek pro Francouze. „Budeme moci konečně uplatnit toto elementární pravidlo, které upevňuje samotnou myšlenku národa: dát přednost vlastnímu před cizím,“ vysvětlovala návrhy ve svém programu.²⁰²

Dalším navrhovaným opatřením zacíleným na řešení finančních problémů, které by mohly stát za nižší porodností, pak byly například daňové úlevy pro rodiny s druhým dítětem nebo zdvojnásobení příspěvku pro francouzské samoživitelky a samoživitele.²⁰³ Jak již byla zmíněno výše, Le Pen ve své kampani zdůrazňovala že sama byla matkou samoživitelkou. Stejně tak odůvodňovala i toto opatření: „Protože jsem sama zažila tíživou situaci a vychovávala své tři děti, domnívám se, že je třeba věnovat více pozornosti neúplným rodinám, a proto navrhuji zdvojnásobení příspěvku na podporu rodiny.“²⁰⁴ Byla také toho názoru, že se jedná o jakousi národní povinnost: „Osamocená výchova dětí, která je mnohem častěji trpěnou než vybranou situací, je velkou finanční a psychickou zátěží. Národ má povinnost kompenzovat tyto obtíže tím, že pomůže osamělým rodičům, aby se s nimi vyrovnali.“²⁰⁵

Důraz na rodinnou politiku a zvýšení natality se stal také jedním ze společných cílů vzešlých ze summitu v Madridu v lednu 2022, kterého se Le Pen účastnila s dalšími evropskými politickými představiteli jako je Viktor Orbán, Mateusz Morawiecki nebo Santiago Abascal. „Zavazujeme se bránit Evropu před vnějšími i vnitřními hrozbami. Budeme čelit proudům, které usilují o Evropskou unii odcizenou od její historie a které,

²⁰¹ Le Pen, „Discours de Marine Le Pen au congrès de la FNAIM“; M la France, „M la jeunesse“, 2022, 7–8, <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-jeunesse.pdf>.

²⁰² M la France, „M la famille“, 7–8.

²⁰³ Ibid., 8–9.

²⁰⁴ Le Pen, „Lettre aux Françaises“.

²⁰⁵ Le Pen, „Discours de la Convention présidentielle à Reims“.

odtržené od reality, spějí k demografické sebevraždě a transformaci společnosti. Evropa je v demografickém úpadku. Musíme podporovat rodinnou politiku,“ stojí v deklaraci, kterou Marine Le Pen publikovala na svých webových stránkách M la France, vytvořených pro účely prezidentské kampaně.²⁰⁶

Stejně tak se tématům jako je porodnost, rodina a žena v roli matky věnoval také druhý z prezidentských kandidátů Éric Zemmour. Domníval se, že boj za rodinu je také bojem za matky a všechny ženy, za jejich bezpečí i svobodu volby. „Chceme znovu získat Francii prosperity, Francii bezpečí, Francii, která miluje rodinu a ponechává ženám svobodu,“ pronesl v jednom ze svých projevů.²⁰⁷ Rozhodnutí o založení rodiny je podle něj také otázka spojená s pracovním životem, přičemž se Zemmour vyslovil, že nechce, aby se ženy musely rozhodovat, zda si vyberou život matky, nebo kariéru a pracovní uplatnění. Chce, aby se ženy ani jedné z těchto věcí nemusely vzdávat a mohly mít obojí.²⁰⁸

Zemmour akcentoval také nutnost ochrany rodiny, která je dle něj pilířem francouzské společnosti a která buduje národ zítřka. Nesouhlasil s tím, že kvůli rostoucímu individualismu jsou podkopávány rodinné hodnoty a sociální politika nahrazuje tu rodinnou. Stejně jako Marine Le Pen také negativně hodnotí pokles porodnosti v zemi, který podle nich ohrožuje existenci francouzského národa a civilizace. „Chci, aby se Francie opět stala velkou, semknutou a jednotnou rodinou. Chci zemi, která přijímá a chrání své děti, protože jsou Francií zítřka,“ uvedl ve svém programu. Stejně jako Le Pen se také vymezil proti tomu, aby byl úbytek obyvatel kompenzován imigrací. Namísto toho by se Francie měla zaměřit na podporu natality.²⁰⁹

S cílem zvýšit porodnost ve Francii pak Zemmour navrhoval několik opatření. Jednak mělo být vytvořeno 60 000 volných míst v jeslích, které by přednostně získávaly pro své děti francouzské ženy, zejména pak matky samoživitelky. Dále Zemmour hovořil o opatření, které by umožnilo rodičům rozdělit si rodičovskou dovolenou tak jak potřebují, a to se zdůrazněním, že pokud si chce žena vzít celou rodičovskou dovolenou, měla by na to mít právo.²¹⁰ Dalšími navrhovanými změnami v rodinné politice s cílem zvýšení porodnosti se staly také všeobecné rodinné přídatky, které by neměly být závislé na majetkových

²⁰⁶ „Déclaration commune - Sommet de Madrid“, M la France, <https://mlafrance.fr/communiqués/declaration-commune-sommet-de-madrid> (staženo 22. listopadu 2023).

²⁰⁷ Zemmour, „Le discours d’Agen“.

²⁰⁸ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

²⁰⁹ Éric Zemmour, „Le programme d’Éric Zemmour“, 45.

²¹⁰ Zemmour, „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour“.

poměrech, nebo zřízení ministerstva pro rodinu s cílenou agendou na ochranu rodin a zvýšení porodnosti. Oproti Marine Le Pen se pak lišil zejména v tom, že explicitně kladl důraz na nárůst porodnosti ve venkovských oblastech. Za každé narozené dítě navrhoval vyplácet bonus 10 000 eur rodinám, které žijí alespoň dva roky na venkově.²¹¹ „Co představuje 10 000 eur pro Francouze narozeného ve vylidňující se obci ve srovnání s 50 000 eur, které každoročně vydáváme na každého nelegálního nezletilého přistěhovalce bez doprovodu? Toto opatření není dárkový poukaz: je to spravedlnost, jsou to peníze, které přestaneme dávat nelegálním přistěhovalcům z celého světa a dáme je našim krajanům, kteří je potřebují! ... Znamená to konečně podporovat porodnost na venkově namísto demografické exploze na předměstích,“ odůvodňoval návrh opatření.²¹² V dalším ze svých projevů pak podmínky pro vyplacení tohoto bonusu pro rodiny upřesnil a dodal, že kromě minimálně dvou letého předchozího pobývání ve venkovské oblasti, by v místě lidé také museli další tři roky zůstat žít.²¹³

V zájmu ochrany rodiny dále Zemmour navrhoval opatření, která by zakazovala podstoupení asistované reprodukce bez partnera, ale také využití náhradního mateřství v zahraničí, které je doposud pro Francouze nelegální pouze přímo v zemi. „Chci Francii, která respektuje důstojnost žen, jejichž těla nejsou zbožím, a která respektuje právo všech dětí nebýt záměrně zbaveny otce,“ popisoval ve svém programu. Dále pak navrhl, aby nezletilé osoby nemohly podstoupit tranzici a aby francouzské právo uznávalo pouze pojem „pohlaví“ a nikoliv „gender“.²¹⁴

Stejně jako Marine Le Pen ve své prezidentské kampani Éric Zemmour akcentoval také situaci samoživitelek. „Uprostřed všeobecné lhostejnosti jsou osamělé matky stále více postiženy nejistotou. Chci proto přijmout konkrétní opatření aby byla zachována jejich důstojnost jako žen a respektována jejich politická práva jako občanů,“ stojí v jeho oficiálním volebním programu.²¹⁵ Kromě již výše zmíněných míst v jeslích, ke kterým by měly mít přístup prioritně francouzské matky samoživitelky, pak také Zemmour navrhl, aby byla pro samoživitelky vyhrazena místa v rámci sociálního bydlení.²¹⁶ Oproti Le Pen, která navrhovala zdvojnásobení příspěvku pro svobodné rodiče, však Zemmour nenavrhl žádné

²¹¹ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 45–46.

²¹² Zemmour, „Le discours de Lille“.

²¹³ Zemmour, „Le discours de Saulieu“.

²¹⁴ Éric Zemmour, „Le programme d'Éric Zemmour“, 45–46.

²¹⁵ Ibid., 58.

²¹⁶ Ibid., 60.

opatření, které by přímo zlepšovalo jejich finanční situaci, a to přesto, že v jednom ze svých projevů jejich těžkou situaci přímo zdůrazňoval slovy „Když jste matka samoživitelka a musíte pracovat stále více, protože musíte platit za péči o děti...“²¹⁷

Marine Le Pen i Éric Zemmour ve svých prezidentských kampaních oba věnovali značnou pozornost tématům rodiny, porodnosti a role ženy co se rodiny a mateřství týče. Oba zmínění kandidáti sdíleli obavy z poklesu natality ve Francii a zdůrazňovali význam podpory rodin jakožto základního pilíře francouzské společnosti a akcentovali důležitost nárůstu porodnosti pro budoucnost Francie, přičemž odmítali kompenzaci úbytku obyvatel prostřednictvím imigrace. Navrhovali také opatření k finanční podpoře rodin s dětmi, přičemž Zemmour kladl důraz především na rodiny ve venkovských oblastech. Ve svých kampaních se zabývali také podporou svobodných rodičů. Zvláštní důraz pak byl kladen na to, že by pomoc státu a různá opatření s cílem zlepšit situaci rodin, svobodných rodičů a potažmo tedy zvýšení porodnosti, měla být směřována národně, nikoliv imigrantům v zemi. Zemmour i Le Pen se oba shodli na potřebě posílení rodiny a natality ve prospěch budoucnosti Francie, avšak odlišovali se v konkrétních navrhovaných opatřeních a důrazu na jednotlivé aspekty této problematiky. Oproti Le Pen se pak Zemmour věnoval s cílem ochrany rodiny také návrhu na restrikce v oblasti asistované reprodukce a náhradního mateřství.

²¹⁷ Zemmour, „Le discours de Lille“.

2.2 Frekvenční obsahová analýza

Tabulka č. 2: Frekvenční obsahová analýza výskytu tématu postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu

Následující tabulka nejprve představuje analýzu programů a tematických programových brožurek, v druhé části pak projevů či dalších vyjádření. Každá část vždy začíná seznamem pramenů, které obsahují genderové otázky, na ni navazuje seznam pramenů, které tuto problematiku neobsahují. V prostředním sloupci jsou prameny Marine Le Pen, v sloupci na pravé straně prameny Érica Zemmoura. Každá buňka představuje jeden pramen. Tabulka je zakončena shrnutím celkových výsledků přehledové frekvenční obsahové analýzy.

	Marine Le Pen	Éric Zemmour
<i>Volební programy, tematické programové brožury <u>obsahující</u> téma postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu</i>	Souhrnný volební program <i>M la France – Mon programme présidentiel</i>	Souhrnný volební program <i>Le programme d'Éric Zemmour</i>
	Brožura s 22 klíčovými opatřeními <i>M la France – 22 mesures pour 2022</i>	Brožura na téma rodina <i>Famille</i>
	Brožura na téma kontrola imigrace <i>M le contrôle de l'immigration</i>	Brožura na téma Francouzky <i>Françaises</i>
	Brožura na téma školství <i>M l'école</i>	Brožura na téma imigrace <i>Immigration</i>
	Brožura na téma rodina <i>M la famille</i>	Brožura na téma venkova <i>Ruralité</i>
	Brožura na téma mladiství <i>M la jeunesse</i>	Brožura na téma zdraví <i>Santé</i>
	Brožura na téma ochrana dětí <i>M la protection de l'enfance</i>	
	Brožura na téma bezpečnost <i>M la sécurité</i>	
<i>Volební programy, tematické programové brožury <u>neobsahující</u> téma postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu</i>	Brožura na téma zemědělství <i>M l'agriculture</i>	Brožura na téma zemědělství <i>Agriculture</i>
	Brožura na téma obrana <i>M la Défense</i>	Brožura na téma armáda <i>Armées</i>
	Brožura na téma boje proti podvodům <i>M la lutte contre la fraude</i>	Brožura na téma řidiči <i>Automobilistes</i>

Brožura na téma ochrana zvířat <i>M la protection des animaux</i>	Program v číslech <i>Chiffrage du programme</i>
Brožura na téma zdraví <i>M la santé</i>	Brožura na téma kultura <i>Culture</i>
Brožura na téma informační technologie <i>M le numérique</i>	Brožura na téma demokracie <i>Démocratie</i>
Brožura na téma kulturní dědictví <i>M le patrimoine</i>	Brožura na téma školství <i>École</i>
Brožura na téma turismus <i>M le tourisme</i>	Brožura na téma energie <i>Énergie</i>
Brožura na téma ekologie <i>M l'écologie</i>	Brožura na téma vysokoškolské vzdělávání a výzkum <i>Enseignement supérieur et recherche</i>
Brožura na téma zámořské oblasti <i>M l'Outre-mer</i>	Brožura na téma životní prostředí <i>Environnement</i>
	Brožura na téma Evropa <i>Europe</i>
	Brožura na téma francouzští občané v zahraničí <i>Français de l'étranger</i>
	Brožura na téma hendikep <i>Handicap</i>
	Brožura na téma daně <i>Impôts</i>
	Brožura na téma průmysl <i>Industrie</i>
	Brožura na téma mezinárodní problematika <i>International</i>
	Brožura na téma justice <i>Justice</i>
	Brožura na téma svoboda projevu <i>Liberté d'expression</i>
	Brožura na téma bydlení <i>Logement</i>
	Brožura na téma moře a rybolov <i>Mer et pêche</i>
	Brožura na téma jaderná energie <i>Nucléaire</i>
	Brožura na téma informační technologie <i>Numérique</i>
	Brožura na téma zámořských oblastí <i>Outre-mer</i>
	Brožura na téma kupní síla <i>Pouvoir d'achat</i>
Brožura na téma reforma státu <i>Réforme de l'État</i>	

		Brožura na téma důchody <i>Retraites</i>
		Brožura na téma bezpečnost <i>Sécurité</i>
		Brožura na téma sociální model <i>Social</i>
		Brožura na téma sport <i>Sport</i>
		Brožura na téma práce <i>Travail</i>
Celkem	18	36
Celkem obsahujících	8	6
Celkem neobsahujících	10	30
Vyjádřeno v procentech	44,44 %	16,66 %
<i>Projevy a vyjádření <u>obsahující</u> téma postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu</i>	Projev <i>Discours de Marine Le Pen au congrès de la FNAIM</i>	Video k zahájení volební kampaně <i>Annonce de candidature à l'élection présidentielle 2022</i>
	Projev <i>Discours de Marine Le Pen au meeting de Mayotte</i>	Projev <i>Le discours d'Agen</i>
	Deklarace ze summitu v Madridu <i>Déclaration commune – Sommet de Madrid</i>	Projev <i>Le discours de Cannes</i>
	Projev <i>Discours de la Convention présidentielle à Reims</i>	Projev <i>Le discours de Chambéry</i>
	<i>Discours de rentrée politique à Fréjus</i>	Projev <i>Le discours de Chaumont-sur-Tharonne</i>
		Projev <i>Le discours de Lille</i>
		Projev <i>Le discours de Saint-Quentin</i>
		Projev <i>Le discours de Saulieu</i>
		Projev <i>Le discours de Toulon</i>
		Projev <i>Le discours du meeting des femmes avec Zemmour</i>
		Projev <i>Le discours du Trocadéro</i>
Projev k novinářům <i>Vœux à la presse</i>		
<i>Projevy a vyjádření <u>neobsahující</u> téma postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu</i>	Projev <i>Déclaration du Louvre – 15 janvier 2022</i>	Projev <i>Le discours de Calais</i>
		Projev <i>Le discours de Châteaudun</i>

		Projev <i>Le discours des Sables d'Olonne</i>
		Projev <i>Le discours du Mont-Saint-Michel</i>
		Projev <i>Présentation du programme défense</i>
Celkem projevů a vyjádření	6	17
Celkem obsahujících	5	12
Celkem neobsahujících	1	5
Vyjádřeno v procentech	83,33 %	70,58 %
Celkový počet obsahujících pramenů	13	18
Celkový počet neobsahujících pramenů	11	35
Celkem pramenů	24	53
<u>Celkem vyjádřeno v procentech</u>	54,16 %	33,96 %

Zdroj: Autorka diplomové práce

Předložená frekvenční obsahová analýza nabízí přehled výskytu otázky postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu v oficiálně publikovaných projevech a programech Marine Le Pen a Érica Zemmoura pro prezidentské volby 2022. Součástí analýzy není dopis Marine Le Pen adresovaný ženám k Mezinárodnímu dni žen, jedná se pouze o projevy, program a tematické brožurky publikované na oficiálních stránkách volební kampaně a projevy ze zahájení oficiální kampaně. Analýza se zabývá tím, které prameny určená témata obsahovaly a které nikoliv. V případě Marine Le Pen se jednalo o 18 programových materiálů a 6 projevů, u Érica Zemmoura pak o 36 programových materiálů a 17 projevů. Přestože je, co se počtu pramenů jednotlivých kandidátů týče, mezi Le Pen a Zemmourem rozdíl, je nutné podotknout, že zatímco Éric Zemmour zvolil velké množství tematických brožurek malého rozsahu, Le Pen publikovala menší počet značně obsáhlejších a rozsáhlejších brožurek, které zahrnují více témat.

K otázce postavení žen, jejich právům, genderové rovnosti a feminismu se Marine Le Pen vyjadřovala v šesti tematických brožurkách, a to konkrétně v materiálech na téma kontrola imigrace, školství, rodina, mládí, ochrana dětí a bezpečnost. Dále také v oficiálním programu a dokumentu shrnujícím 22 nejdůležitějších navrhovaných opatření a

kroků v případě jejího zvolení. Větší část však tvoří prameny, ve kterých tato témata neakcentovala, konkrétně se pak jedná o deset dokumentů. Témata se tedy objevila ve 44,44 % programových materiálů. V menší míře však o těchto otázkách mluvil ve svých programech a brožurkách Éric Zemmour, který se o výše zmíněných tématech vyjadřoval v šesti dokumentech z celkových 36, a to konkrétně v oficiálním programu a brožurkách o rodině, Francouzských, imigraci, venkovu a zdraví. Jednalo se tak o 16,66 % programových prospektů.

Oba kandidáti však o tématech postavení žen, ženských právech, feminismu a rovnosti hovořili mnohem více ve svých projevech. Marine Le Pen toto téma vynechala pouze v jednom ze svých veřejných vystoupení jejichž přepis zveřejnila na svých webových stránkách volební kampaně. Zmíněné otázky akcentovala ve zbylých šesti, respektive v 83,33 % projevů. Nižšího procentuálního výsledku pak opět dosáhl Éric Zemmour, byť zde s menším rozdílem. Ten se k daným tématům vyslovil ve 12 projevech z celkových 17 a dosáhl tak výsledku 70,58 %. Oba kandidáti pak o těchto tématech hovořili již při zahájení svých oficiálních prezidentských kampaní. Celkově při zahájení kampaně a ve svých oficiálně publikovaných projevech a programových materiálech hovořila o daných tématech častěji Marine Le Pen, a to konkrétně v 54,16 % případů, Éric Zemmour pak v 33,96 %. Le Pen o těchto problematikách hovořila jak v poměrově větším množství projevů a vyjádření, tak i co se týče programových materiálů.

2.3 Shrnutí analytické části

Vybraní prezidenští kandidáti se v době svých kampaní v souvislosti s postavením žen vyjadřovali ke stejným problematikám, a to k sexualizovanému a domácímu násilí a bezpečí, zdraví a zdravotní péči, pracovnímu působení a kariéře, sekularismu a islámu, porodnosti a rodině, ale také k podobě ženy a její roli ve společnosti, ženským právům, genderové rovnosti a feminismu. V rámci své kampaně se také Marine Le Pen i Éric Zemmour cíleně zaměřovali na ženy. Oba kandidáti například ve své kampani využili Mezinárodní den žen. K jeho příležitosti adresovala Le Pen prostřednictvím *Figaro Vox* francouzským ženám veřejný dopis. Zemmour k tomuto dni uspořádal setkání se svými podporovatelkami a následně veřejně publikoval projev, který k ženám na místě pronesl. Dále také vydal tematickou programovou brožurku *Francouzky* vyzdvihující opatření týkající se žen, podobný formát týkající se mužů nikoliv. Jak vyplývá z analýzy primárních pramenů, o

tématech spjatých s postavením žen a rovnými právy však v poměrově větším množství analyzovaných materiálů hovořila Marine Le Pen, konkrétně v 54,16 %. V případě Érica Zemmoura se jednalo o 33,96 %. Oba kandidáti se k daným tématům vyjadřovali více ve svých projevech – Marine Le Pen v 83,33 %, Éric Zemmour v 70,58 %, oproti programovým materiálům s výsledkem 44,44 % u Le Pen a 16,66 % u Zemmoura.

Genderovým otázkám a problematice postavení žen se Marine Le Pen věnovala v souhrnném volebním programu a brožuře s 22 klíčovými opatřeními, ale také v programových materiálech týkajících se kontroly imigrace, školství, rodiny, mladistvých, ochrany dětí a bezpečnosti. Stejně tak se témata objevovala v materiálech k imigraci a rodině druhého z kandidátů. Éric Zemmour se však dále problematice věnoval v brožurkách k otázkám venkova, zdraví a programovém materiálu prezentujícím jeho postoje směrem k francouzským ženám. Daná témata byla také součástí jeho souhrnného volebního programu.

Co se týče sexualizovaného a domácí násilí, Le Pen i Zemmour obě tyto formy násilí odsuzovali a vyslovovali se pro přísnější trestání osob, které se jich dopouští. Lišili se však jejich konkrétní navrhovaná opatření pro zpřísnění trestů. Oba kandidáti se ale například vyslovili pro zlepšení ochrany obětí nebo vyhoštění pachatelů, kteří jsou ve Francii cizinci, přičemž Éric Zemmour platnost tohoto opatření navrhoval i pro osoby s dvojitým občanstvím. Akcentovaným tématem se v prezidentské kampani vybraných kandidátů stala také bezpečnost veřejného prostoru. Le Pen i Zemmour zdůrazňovali, že se ženy nemohou oblékat podle svých přání, nemohou bezpečně využívat městskou hromadnou dopravu nebo se pohybovat v některých čtvrtích či kavárnách. Tyto problémy pak analyzovaní kandidáti spojovali s imigrací. Le Pen se zároveň vymezila například proti vraždám ze cti, které označovala za barbarské a stavěla je do opozice k francouzským hodnotám. Pro Zemmoura pak byl důležitý národnostní aspekt, neboť často zdůrazňoval, že hovoří o ženách, které jsou Francouzky. U kandidátů se v případě problematiky sexualizovaného a domácího násilí a bezpečí lišila rétorika se kterou o daných tématech hovořili. Marine Le Pen se spíše stavěla do role jedné z žen, které musí trpět obtěžování na ulici a hrozící nebezpečí, a hovořila v prvním pádu množného čísla. Éric Zemmour se projevoval spíše ve smyslu, že chce francouzské ženy ze své pozice chránit.

V oblasti zdraví kladli vybraní kandidáti důraz na tzv. *déserts médicaux*, tedy na regiony s problematickou dostupností zdravotní péče a nízkým počtem lékařů. Marine Le Pen se ve svých programových materiálech v souvislosti s nedostupností zdravotní péče

nevyjadřovala o ženách a specifických odvětvích, které se jich týkají. Na toto téma se soustředila až v momentě, kdy hovořila přímo a pouze k ženám v dopisu, který Francouzským adresovala k Mezinárodnímu dni žen. Konkrétně se pak vyslovila pro řešení nedostupné zdravotní péče v oblasti gynekologie, zejména pak navýšení počtu porodních asistentek. Éric Zemmour pak ve spojitosti s *déserts médicaux* a ženami hovořil o porodnictví a dětské lékařské péči. Oba kandidáti tak na ženy nahlíželi především jako na matky. Oproti Zemmourovi však Le Pen tematizovala i jiné aspekty problematiky zdraví žen, a to například když hovořila o endometrióze, nebo když se vymezila proti ženské obřízce a testech panenství.

Přestože se oba prezidentští kandidáti ve svých kampaních věnovali také pracovnímu životu a kariéře žen, lišili se poměrně značně jejich postoje i konkrétní témata, o kterých hovořili. Marine Le Pen se zabývala zejména zastoupením žen ve vedoucích pozicích, přičemž zdůrazňovala, že by ženy samy měly o tyto pozice usilovat namísto zastávání rezervovaného přístupu. V této souvislosti také zmiňovala svou kandidaturu, která by se stala jakýmsi historickým milníkem, neboť by byla první francouzskou prezidentkou. Vyslovila se také, že je právě emancipace žen na pracovním trhu jednou ze součástí jejího politického boje. Pro Zemmoura bylo v oblasti pracovního života žen hlavním tématem skloubení rodiny a kariéry, na vyšší podíl žen ve vedoucích pozicích na rozdíl od Le Pen ve své kampani nekladl důraz. Opatření, která by měla vést ke snadnějšímu skloubení péče o děti a pracovního působení, by však podle něj měla být cílena především na Francouzky, nikoliv na všechny ženy žijící ve Francii.

Jak Marine Le Pen, tak i Éric Zemmour se v souvislosti se ženami vymezovali vůči islámu. Ten podle nich ohrožuje francouzské hodnoty, které je potřeba chránit. Oba pak navrhovali opatření týkající se omezení nošení islámského závoje. Zatímco však Le Pen jako jeden ze svých povolebních kroků prezentovala „pouze“ zákaz jeho nošení pro doprovod dětí na školních výletech a exkurzích, Zemmour se vyslovil pro úplný zákaz islámského šátku na veřejných prostranstvích. Tento zákon by podle něj ženy chránil, nikoliv omezoval na svobodě. Domnívá se, že ve Francii dochází k islamizaci země, kterou by jako prezident ukončil, a že je závoj neslučitelný s rovnou důstojností žen a mužů, přičemž se v souvislosti s ochranou žen vymezoval například také vůči právu šaría. Oproti Éricu Zemmourovi byla Marine Le Pen v této oblasti o něco méně radikálnější. Vyslovila se například pro větší neutralitu pedagogických pracovníků, sekulární hodnoty a asimilační politiku na školách, a naopak se vymezovala vůči islámu a přistěhovalcům. Zároveň také proti údajnému

„politicko-náboženskému“ nátlaku některých rodin na učitele stavěla genderovou rovnost. Právě rovnost mezi muži a ženami nebo sekularismus jsou podle ní islamismem ohrožované francouzské hodnoty.

Marine Le Pen se oproti Éricu Zemmourovi ve své kampani nevyjadřovala explicitně k feminismu jako takovému. Ocenila však pokrok v oblasti genderové rovnosti a práv žen, který ve své podstatě je výdobytkem feminismu, přestože Le Pen feminismus sama nejmenovala. Samotné emancipace žen je pak podle ní stále dosaženo jen do značné míry. Vymezila se však proti některým opatřením a postupům spjatým se současným bojem za rovná práva, jako je pozitivní diskriminace nebo inkluzivní jazyk. Zemmour oproti Le Pen kladl na feminismus jako takový ve své kampani větší důraz, možná také proto, že se musel vymezovat vůči označením za misogyny. Při svém projevu k Mezinárodnímu dni žen, pronesenému na setkání s podporovatelkami, sám sebe označil jako feministu a bojovníka za práva žen. Je totiž toho názoru, že existuje několik forem feminismu. On sám se pak vymezoval vůči jeho formám, která nazývá *neo-feminismem* nebo také *agresivním feminismem*. Le Pen a Zemmoura v této oblasti spojovala kritika feministek za to, že „tíse mlčí“ k útlaku žen ze strany islámu. Oba kandidáti také kritizovali tzv. *woke kulturu* a kladli důraz na francouzské tradiční hodnoty.

Ve spojitosti s genderovou rovností, ženskými právy a svobodami hovořili oba kandidáti o imigraci a islámu. V rámci své kandidatury pak prezentovali opatření a zákony, které by tyto práva a svobody měly chránit. Éric Zemmour s cílem chránit ženy před útlakem navrhoval již výše zmíněný zákaz nošení islámského šátku na veřejných prostranstvích. Marine Le Pen pak navrhovala opatření ke kontrole migrace na jejichž základě by se cizinci emigrující do Francie museli zavázat k respektování sekularismu a rovnosti žen a mužů jako jedné z nejvíce stěžejních francouzských hodnot, neboť je podle ní genderová rovnost v zemi ohrožována přistěhovalci a islamismem. Zajistit její ochranu by pak například mělo další z navrhovaných opatření, a to zanesení formulace „zajišťuje rovnost všech občanů před zákonem bez ohledu na pohlaví, sexuální orientaci nebo zdravotní postižení“ do francouzské ústavy. Zemmour se stejně jako Le Pen přihlásil k rovnosti mužů a žen, ovšem zároveň ji kritizoval jako součást ideologie, proti které se vymezuje. V kampani pak zdůrazňoval především svobodu žen například co se zapojení do pracovního života, rodiny nebo oblékání týče. Vymezoval se také vůči tomu, že je označován za misogyny a zaručil se, že se žádného z práv žen nedotkne, přičemž pak konkrétně jmenoval právo na umělé přerušování těhotenství. Co se týče podoby a role ženy ve společnosti, kladl důraz především na „francouzskost“ žen,

kteřá pro něj představuje svobodu, sílu a krásu. Vyzdvihoval také francouzské ženské osobnosti ze současnosti i minulosti. Le Pen pak z tohoto hlediska kladla důraz především na fakt, že by se stala první francouzskou prezidentkou a byl by tak překonán významný milník v emancipaci žen.

Velký důraz byl v souvislosti se ženami kladen na rodinu, porodnost i roli ženy co se právě mateřství a rodiny týče. Le Pen i Zemmoura spojovalo akcentování obavy z poklesu porodnosti v zemi a také důraz na podporu rodiny, která podle nich tvoří základní pilíř francouzské společnosti. V souvislosti s nízkou porodností pak kritizovali její řešení imigrací, a naopak navrhovali finanční podporu a opatření, která by natalitu v zemi zvýšila. Oproti Le Pen však Zemmour v této souvislosti kladl zvláštní důraz na venkovské oblasti. Oba kandidáti pak také zmiňovali podporu svobodných rodičů. Zmiňovaná opatření nebo finanční podpora s cílem zvýšit porodnost nebo zlepšit situaci rodin a svobodných rodičů, však měla být směřována pouze Francouzům a nikoliv lidem, kteří se do země přistěhovali. Jak Zemmour, tak Le Pen tedy oba kladli důraz na nutnost posílení rodiny a porodnosti, ale lišili se v jednotlivých konkrétních opatřeních. První ze zmíněných kandidátů dále například v zájmu ochrany rodiny navrhoval i omezení co se týče náhradního mateřství a asistované reprodukce.

Témata, která Éric Zemmour a Marine Le Pen ve svých kampaních v souvislosti s postavením žen a genderovou rovností akcentovali, tak byla do jisté míry při širším pohledu velmi podobná. Jednotlivý kandidáti však například navrhovali jiná konkrétní opatření nebo přinášeli svá specifická „podtémata“, byť často se stejným cílem. Oblastí s významnějšími rozdíly pak byla kariéra žen. Zatímco se Éric Zemmour zaměřoval především na to, aby ženy mohly s prací skloubit založení rodiny a následnou péči o děti, Marine Le Pen se zabývala zastoupením žen ve vedoucích pozicích. Kandidáti také neváhali některé své programové priority prezentovat specifickému publiku jako zaměřené přímo na ženy, byť tak původně či v jiných programových materiálech nebo projevech předkládány nebyly. Důraz byl kladen také na národnostní aspekt, a to zejména v případě Érica Zemmoura, kdy byly francouzské ženy v navrhovaných opatřeních oproti cizinkám v zemi zvýhodňovány. Postoj kandidátů k tématům postavení žen a genderovým otázkám pak byl v obou případech ambivalentní. Éric Zemmour se například v rámci kampaně jednou vyslovil pro genderovou rovnost a podruhé ji zase označil za součást ideologie, proti které bojuje. Marine Le Pen na jednu stranu oceňovala výdobytky feminismu a vyslovila se ve smyslu, že ještě není dosaženo úplné emancipace žen, ale zároveň se vymezovala proti

současným feministickým tendencím. Jak Zemmour tak Le Pen se však v kampani snažili specificky cílit na ženy a oslovit potenciální voličky.

Z analýzy primárních pramenů vyplývá, že postoje a komunikace daných témat obou kandidátů v době prezidentské kampaně 2022 nijak výrazně ze stanoveného teoretického rámce a chování populistické radikální pravice nevybočovaly. Kandidáti zastávali nativistické a protiimigrační postoje vycházející z představy, že lidé „mimo národ“ a jejich hodnoty jsou v rozporu s těmi francouzskými, které pro ně představuje svoboda nebo rovnost žen a mužů. S cílem ospravedlnit tyto názory pak využívali náboženské a etnické předsudky i socioekonomické důvody. Marine Le Pen i Éric Zemmour také ve své kampani projevovali prvky spjaté s autoritářstvím, a to, když například volali po vyšších trestech pro osoby páchající trestnou činností. Důraz na bezpečnost pak byl kladen zejména ve spojitosti s imigrací jako hlavním viníkem jejího poklesu. Populisticky se pak vyjadřovali proti „zkorumpované elitě“. Protikandidát a prezident Emmanuel Macron podle Zemmoura tím, že nezakročil proti islamizaci nechal zničit svobody francouzských žen, Le Pen zase Macrona kritizovala za progresivismus, který podle ní nahlodává základy společenské soudržnosti.

Kampaně obou kandidátů pak také nesly prvky identitární politiky a rozdělování na „my“ vs. „oni“, charakteristické pro populistickou radikální pravici, a to zejména při vymezování se vůči imigrantům a muslimům. Důraz byl v souvislosti s postavením žen a genderovou rovností kladen na vnitřní nepřátele, a to jak mimo národ (imigrantské komunity), tak také uvnitř národa – Emmanuela Macrona, ale také feministky, které například Zemmour i Le Pen kritizovali za mlčení k útlaku žen ze strany islámu. Obě prezidentské kampaně také nesly prvky femonacionalismu, respektive kandidáti s pomocí témat genderové rovnosti a ženských práv stigmatizovali muslimy a imigranty. Kandidáti však nekladli značný důraz na genderovou binárnost, respektive ji brali jako automatickou. Pouze Zemmour se v jednom případě kriticky vyslovil k transgender otázce. Obecně však postoj Marine Le Pen i Érica Zemmoura nijak významně z vymezené teorie nevybočuje, ovšem je nutné podotknout, že vztah populistické radikální pravice k problematikám spojeným s postavením žen, genderovou rovností a rovnými právy není jednotný, naopak je velmi různorodý a obsahuje poměrně širokou škálu pohledů.

Závěr

Diplomová práce zkoumala vztah k postavení žen a genderovým otázkám dvou výrazných tváří prezidentských voleb ve Francii roku 2022 – Marine Le Pen a Érica Zemmoura, jakožto zástupců francouzské populistické radikální pravice. Mnohdy totiž dochází ke zjednodušujícím předpokladu, že jsou podle PRR ženy podřadné mužům a jsou vnímány jen skrze roli mateřskou, přestože se jedná o vztah komplexnější. Analýza ukázala, že se Marine Le Pen a Éric Zemmour v rámci svých prezidentských kampaní na ženy jako potenciální voličky specificky zaměřovali. Nejen, že se věnovali genderovým otázkám, ale využili například také příležitost Mezinárodního dne žen. Marine Le Pen Francouzským věnovala veřejný dopis, Éric Zemmour uspořádal se svými podporovatelkami meeting a projev, který jim jako ženám na místě adresoval, také veřejně publikoval. Zemmour zároveň vydal tematickou programovou brožurku nazvanou *Francouzky*, která shrnuje a vyzdvihuje jím navrhovaná opatření týkající se žen. Právě důraz na to, že kandidáti hovoří o ženách – Francouzkách, byl v obou kampaních přítomný, zejména pak v kampani Érica Zemmoura. Některá navrhovaná opatření pak měla *Francouzky* či *Francouze* cíleně oproti ostatním v zemi zvýhodňovat. Oba prezidenští kandidáti zároveň prezentovali některé své programové priority specifickému publiku jako zamýšlené cíleně pro ženy, byť tak původně či v jiných programových materiálech nebo projevech předkládány nebyly.

Z analýzy primárních pramenů, konkrétně tedy programových materiálů, oficiálně publikovaných projevů a další specifických dokumentů, vyplynulo celkem osm tematických celků obsahujících témata, která v souvislosti s postavením žen a genderovými otázkami kandidáti akcentovali. Jednalo se v obou případech o sexualizované a domácí násilí a bezpečí; zdraví a zdravotní péči; profesní život a kariéru; sekularismus a islám; feminismus a gender; podobu ženy a její roli ve společnosti; ženská práva a genderovou rovnost; a rodinu a porodnost. Marine Le Pen hovořila o genderových otázkách a postavení žen kromě souhrnného programu a přehledu 22 klíčových opatření také v tematických brožurkách, a to konkrétně v těch, které se týkaly imigrace, školství, rodiny, mladistvých, ochrany dětí a bezpečnosti. V materiálech o imigraci a školství se věnoval genderovým otázkám také Éric Zemmour, dále však také v dokumentech o zdraví, venkovu a Francouzkách. Problematice věnoval prostor také v rámci souhrnného volebního programu.

Přehledová frekvenční obsahová analýza ukázala, že se genderovým otázkám ve svých programových materiálech a publikovaných projevech poměrově ve větším množství

věnovala Marine Le Pen. Témata postavení žen nebo genderové otázky obsahovalo 54,16 % analyzovaných materiálů, v případě Érica Zemmoura se jednalo o 33,96 %. Značně častěji se v obou případech tyto otázky objevily v projevech, u Marine Le Pen se jednalo dokonce o 83,33 %, o něco nižší výsledek 70,58 % byl zaznamenán u Érica Zemmoura. Daná témata však obsahovala méně než polovina programových materiálů, 44,44 % v případě Le Pen a 16,66 % u Zemmoura.

Oba kandidáti v rámci svých kampaní věnovali prostor sexualizovanému a domácímu násilí, které odsuzovali a také se vyslovovali pro jeho přísnější trestání a lepší ochranu obětí. Navrhovali například vyhoštění cizinců páchajících násilí, Zemmour však byl ještě radikálnější a toto opatření by vztahoval i na osoby disponující dvojím občanstvím. Důraz byl kladen také na bezpečnost veřejného prostoru, přičemž ženy podle vybraných prezidentských kandidátů nemohou bezpečně využívat městskou hromadnou dopravu, pohybovat se v některých čtvrtích nebo kavárnách a oblékat se tak, jak si přejí. Na vině je pak podle obou migrace. Kandidáti se však lišili ve způsobu, kterým problematiku prezentovali. Zatímco Marine Le Pen kladla důraz na to, že je jedna z žen, které tyto nepříjemnosti musí trpět, Zemmour vystupoval v „ochranitelské“ roli. Le Pen se dále také vymezovala proti vraždám ze cti, prvoplánově spojovanými s islámem, které stavěla do opozice k francouzským hodnotám.

V oblasti zdraví a zdravotní péče nahlíželi kandidáti na ženy ve spojitosti s jejich potenciální rolí matky. Zmíněný předpoklad, že jsou ženy PRR vnímány jako podřadné mužům a měly by sehrávat především roli mateřskou v zájmu zachování národa, je tak z části pravdivý. Jak ovšem analýza ukázala, ženy již nejsou pouze matkami a kandidáti kladou důraz i na další aspekty jejich životů. V oblasti zdraví však Éric Zemmour ve spojitosti se ženami zdůrazňoval porodnictví a dětskou lékařskou péči, Marine Le Pen nedostatek porodních asistentek, ale i gynekologii obecněji. Oproti Zemmourovi se věnovala například také endometrióze, ovšem problematice ženského zdraví nepřikládala pozornost v kampani jako takové, ale až v momentě, kdy Francouzským adresovala zmíněný dopis k Mezinárodnímu dni žen. Oproti Zemmourovi se také vymezila vůči ženské obřízce nebo testech panenství. Značný důraz byl však kladen právě na rodinu, porodnost i roli žen co se mateřství a rodiny týče. Le Pen i Zemmour sdíleli obavu z klesající porodnosti ve Francii a kladli důraz na podporu rodiny, která pro ně představuje pilíř francouzské společnosti. S cílem zvýšit natalitu navrhovali finanční podporu a další opatření cílená na rodiny, a vymezovali se proti řešení úbytku obyvatel imigrací. Tato opatření by také měla být cílena

na Francouze, nikoliv osoby přicházející z jiných zemí. Kandidáti se však lišili v jednotlivých konkrétních opatření. Výraznější rozdílem pak bylo Zemmourovo zaměření na venkovské oblasti a navrhovaná omezení co se náhradního mateřství a asistované reprodukce týče.

Vybraní prezidenští kandidáti se v souvislosti se ženami vymezovali vůči islámu, který podle nich ohrožuje francouzské hodnoty, jež je nutné chránit. Navrhovali omezení týkající se nošení islámského šátku. Zatímco se v případě Le Pen jednalo o zákaz nošení závoje pro doprovod na školních exkurzích, Zemmour zvolil opět radikálnější přístup a jeho nošení by s cílem ochrany žen zakázal plošně na veřejných prostranstvích. Dále se vymezil proti právu šaría nebo islamizaci země. Marine Le Pen kladla důraz spíše na neutralitu pedagogických pracovníků, asimilační politiku a sekulární hodnoty co se škol týče. Právě sekularismus a genderovou rovnost podle ní ve Francii ohrožuje islamismus.

Zdůrazňovaná témata v kampani Marine Le Pen a Érica Zemmoura se odlišovala v případě pracovního života a kariéry žen. Zatímco Le Pen v této souvislosti hovořila o zastoupení žen ve vedoucích pozicích, Zemmour se věnoval skloubení kariéry a rodiny a na vyšší podíl žen ve vedoucích pozicích nekladl důraz. Le Pen ve své kampani také zdůrazňovala jakého historického milníku by Francie dosáhla, pokud by byla zvolena do čela státu a stala se tak první prezidentkou. Zemmour oproti tomu v souvislosti s rolí ženy ve společnosti vyzdvihoval „francouzskost“ představující svobodu, sílu a krásu. Co se týče genderové rovnosti a ženských práv a svobod, oba kandidáti v této souvislosti akcentovali migraci a islám. Zemmour by s cílem ochrany žen zavedl zákaz nošení islámského šátku na veřejných prostranstvích, Le Pen zase navrhovala, aby se přicházející migranti museli zavázat k respektování sekularismu a rovnosti žen a mužů jako jedné z nejdůležitějších francouzských hodnot. Do ústavy by pak nechala zanést pasáž o rovnosti před zákonem bez ohledu na pohlaví a sexuální orientaci. Éric Zemmour se sice k genderové rovnosti nejdříve přihlásil, ale zároveň ji zkritizoval jako součást ideologie, proti které se vymezuje. V rámci své kampaně se navíc musel vymezovat vůči tomu, že je označován za misogynu. Zdůrazňoval pak především svobodu žen, a to co se týče zapojení do pracovního života, rodinných otázek nebo svobody oblékání.

Přestože se oba kandidáti vyjadřovali k otázkám spjatým s feminismem, nehovořila Marine Le Pen explicitně o feminismu jako takovém. Byť tedy feminismus konkrétně nejmenovala, ocenila pokrok, co se rovnosti a ženských práv týče a vyslovila se také, že bylo emancipace žen dosaženo pouze do značné míry. Opatření jako je pozitivní diskriminace

nebo inkluzivní jazyk však odsoudila. Éric Zemmour se pak k feminismu vyjadřoval více a sám sebe dokonce označil za feminista a bojovníka za práva žen. Domnívá se totiž, že forem feminismu existuje několik a vymezil se vůči těm, které označuje jako *neo-feminismus* nebo *agresivní feminismus*. Oba prezidenští kandidáti ve svých kampaních také kritizovali feministky za to, že „tiše mlčí“ zatímco jsou ženy utlačovány islámem. Vymezili se i vůči *woke* a zdůrazňovali tradiční francouzské hodnoty.

Témata spjatá s postavením žen a genderovými otázkami, která Le Pen i Zemmour v rámci svých prezidentských kampaní akcentovali, tak byla do jisté míry velmi podobná. Lišili se však často v konkrétních navrhovaných opatřeních nebo dílčích podtématech, na které kladli důraz. Éric Zemmour však mnohdy volil radikálnější přístup k daným problematikám. Výraznější rozdíl panoval především v oblasti pracovního života a kariéry žen, kdy se Le Pen věnovala zastoupení žen ve vedoucích pozicích, zatímco Zemmour kladl důraz na skloubení rodinného a pracovního života. Kandidáti také k některým otázkám zastávali nejednoznačný přístup – Zemmour se například v kampani vyslovil pro rovnost žen a mužů a zároveň ji také odsoudil. Le Pen oceňovala výdobytky feminismu a vyslovila se, že ještě není dosaženo úplné emancipace žen, ale odsuzovala současné feministické tendence.

Postoje a komunikace témat co se postavení žen a genderových otázek týče pak ani v jednom z případů výrazně nevybočují ze stanoveného teoretického rámce. Kandidáti zastávali nativistické a protiimigrační postoje a zdůrazňovali neslučitelnost hodnot stojících „mimo národ“ s těmi „francouzskými“ a využívali náboženských i dalších předsudků. „Zkorumpovanou elitou“ se pak v souvislosti s genderovými otázkami stal prezident a protikandidát Emmanuel Macron, Marine Le Pen kritizovaný za svůj progresivismus a Éricem Zemmourem za svou lhostejnost k islamizaci ničící svobody francouzských žen. Klíčovými prvky v obou kampaních byla také identitární politika a rozdělování na „my“ a „oni“, zejména co se vymezování vůči imigrantům a muslimům týče. Kampaně se v oblasti postavení žen a genderových otázek zaměřovaly zejména na identifikované „vnitřní nepřátele“, jak mimo národ v případě imigrantských komunit, tak uvnitř národa, kde jejich kritika směřovala k feministkám a Emmanuelu Macronovi. Obě volební kampaně vykazovaly prvky femonacionalismu, a to, když specifickou tematizací ženských práv a rovnosti žen a mužů vybraní kandidáti stigmatizovali muslimy a imigranty. I když oba kandidáti nekladli značný důraz na genderovou binárnost a spíše ji automaticky předpokládali, Zemmour se v jednom případě vyjádřil kriticky k transgender problematice.

Jejich postoje se tedy významně neodlišují od teorie PRR a jejího vztahu k genderovým otázkám. Je však důležité zdůraznit, že přístup PRR k těmto specifickým otázkám není jednotný, nýbrž je různorodý s poměrně širokou názorovou škálou.

Zkoumaná problematika bezpochyby nabízí také další možnou badatelskou činnost. Zajímavým rozšířením by pak jistě bylo porovnání s dalšími prezidentskými kandidáty a zjištění, jak se postoj populistické radikální pravice odlišuje od představitelů z jiných částí politického spektra. Analýza dalších primárních pramenů, jakými jsou například obsah na sociálních sítích či vyjádření v médiích, by také mohla nabídnout další zajímavý rozměr, neboť bývá v těchto případech často zvolen jiný styl nebo je cíleno na jiné publikum.

Summary

The thesis examined the attitudes towards the position of women and gender issues of two prominent figures in the 2022 French presidential elections – Marine Le Pen and Éric Zemmour, representing the French populist radical right. Indeed, there is often a simplistic assumption that according to the PRR, women are inferior to men and are seen only through the role of motherhood, even though it is a more complex relationship. The analysis revealed that Marine Le Pen and Éric Zemmour specifically targeted women as potential voters in their presidential campaigns. Not only did they address gender issues, but they also used occasions like International Women's Day. Marine Le Pen dedicated a public letter to French women, while Éric Zemmour held a meeting with his female supporters and published the speech he gave to them on his website. Zemmour also released thematic programme booklet entitled 'French Women', summarising and highlighting his proposed measures for women. Both candidates emphasised that they were speaking about French women in their campaigns, particularly Éric Zemmour. Some of the proposed measures were designed to deliberately favour French people over others in the country. However, both candidates presented some of their priorities as intended specifically for women, even though they were not presented as such initially or in other programme materials or speeches.

The analysis of primary sources, namely programme materials, officially published speeches, and other specific documents, revealed a total of eight thematic units containing topics that the candidates emphasized regarding the role of women and gender issues. These were, in both cases, sexualised and domestic violence and security; health and healthcare; professional life and career; secularism and Islam; feminism and gender; the image of women and their role in society; women's rights and gender equality; and family and childbearing. In addition to the summary programme and the overview of the 22 key measures, Marine Le Pen also spoke about gender issues and the position of women in thematic booklets, specifically those on immigration, education, family, adolescents, child protection and security. Éric Zemmour also addressed gender issues in the immigration and education materials, as well as in the documents on health, rural areas, and French women. He also devoted space to the issue in his general election programme.

The frequency content analysis showed that Marine Le Pen more frequently addressed gender issues in her programme materials and published speeches. The status of women or gender issues were covered in 54.16% of the material analysed, compared with

Éric Zemmour's 33.96%. In both cases, these issues appeared significantly more frequently in speeches: 83.33% of Marine Le Pen's and a slightly lower figure of 70.58% of Éric Zemmour's. However, fewer than half of the programme materials contained these topics, 44.44% of Le Pen's and 16.66% of Zemmour's.

In their campaigns, both candidates devoted space to sexualised and domestic violence, condemning it and advocating for stricter punishment and better protection for victims. For example, they proposed the expulsion of foreigners who commit violence, but Zemmour was even more radical, applying this measure to those with dual citizenship as well. There was also an emphasis on the safety of public spaces and women who, according to the selected presidential candidates, cannot safely use public transport, go to certain neighbourhoods or cafés, and dress as they wish. According to both, immigration is to blame. However, the candidates differed in the way they presented the issue. While Marine Le Pen emphasised that she was one of the women who had to suffer these inconveniences, Zemmour took on a 'protective' role. Le Pen also defined herself against honour killings, simplistically associated with Islam, which she placed in opposition to French values.

In the field of health and health care, candidates viewed women in the context of their role as mothers. Thus, the aforementioned assumption that women are perceived by PRRs as inferior to men and should primarily play a maternal role for the sake of national preservation is partially true. However, as the analysis has shown, women are no longer just mothers, and the candidates also place emphasis on other aspects of their lives. In the health domain, however, Éric Zemmour has emphasised obstetrics and paediatric care in the context of women, Marine Le Pen the lack of midwives and more generally gynaecology. In contrast to Zemmour, she also mentioned endometriosis, but she did not focus on women's health in the campaign as such, she only mentioned it in the aforementioned letter to French women on International Women's Day. Unlike Zemmour, she also spoke out against female circumcision and virginity tests. However, a considerable emphasis was placed on the family, natality, and the role of women in terms of motherhood and the family. Both Le Pen and Zemmour shared the concern about the declining birth rate in France and emphasised support for the family, which for them is the pillar of French society. To increase the birth rate, they proposed financial support and other measures targeting families, opposing the solution to population decline through immigration. These measures should also be aimed at the French, not at people coming from other countries. However, the candidates differed

on the specific measures. A more significant difference was Zemmour's focus on rural areas and the proposed restrictions on surrogacy and assisted reproduction.

In the context of women, the selected presidential candidates have spoken out against Islam, which as they point out, threatens French values that must be protected. They proposed restrictions on the wearing of the Islamic headscarf. While Le Pen suggested a ban on the veil for the staff accompanying children on school excursions, Zemmour again took a more radical approach and would have banned it completely in public spaces in order to protect women. He also opposed Sharia law or the Islamisation of the country. Marine Le Pen emphasised rather the neutrality of staff, assimilationist policies, and secular values as far as schools were concerned. In her view, it is precisely secularism and gender equality that are threatened by Islamism in France.

The themes emphasised in the campaign of Marine Le Pen and Éric Zemmour differed regarding women's professional lives and careers. While Le Pen talked about the representation of women in leadership positions, Zemmour focused on the reconciliation of career and family and did not emphasise a higher proportion of women in leadership positions. In her campaign, Le Pen also stressed what a historic milestone France would achieve if she were elected head of state and became the first female president. Zemmour, on the other hand, emphasised 'Frenchness', representing freedom, strength and beauty, in relation to the role of women in society. In terms of gender equality and women's rights and freedoms, both candidates emphasised migration and Islam. To protect women, Zemmour would impose a ban on the Islamic headscarf in public spaces, while Le Pen proposed that incoming migrants must commit to respecting secularism and gender equality as one of the most important French values. She would then have a passage on equality before the law, regardless of gender and sexual orientation, written into the constitution. Éric Zemmour, while initially embracing gender equality, has criticised it as part of the ideology he opposes. In addition, he had to defend himself during the campaign against being labelled a misogynist. He then emphasised particularly the freedom of women in terms of their involvement in professional life, family affairs or freedom to dress how they want.

Although both candidates spoke about issues related to feminism, Marine Le Pen did not explicitly talk about feminism as such. Thus, although she did not name feminism specifically, she did praise progress in terms of equality and women's rights and also said that women's emancipation had only been achieved to a significant extent. However, she condemned measures such as positive discrimination or inclusive language. Éric Zemmour

was then more vocal about feminism and even described himself as a feminist and a fighter for women's rights. Indeed, he believes that there are several forms of feminism and has defined himself against those he calls *neo-feminism* or *aggressive feminism*. Both presidential candidates have also criticized feminists in their campaigns for "remaining silent" while women are oppressed by Islam. They have also spoken out against *woke* and stressed traditional French values.

The themes related to the situation of women and gender issues that both Le Pen and Zemmour emphasised in their presidential campaigns were to some extent very similar. However, they often differed in the specific measures they proposed or the sub-themes they emphasised. Éric Zemmour often took a more radical approach. The difference was particularly marked in women's professional life and career, with Le Pen focusing on the representation of women in leadership positions, while Zemmour emphasised the reconciliation of work and family life. The candidates were also ambivalent regarding certain issues – Zemmour, for example, campaigned for gender equality while also condemning it. Le Pen praised the achievements of feminism and said that the full emancipation of women had not yet been achieved, but she also condemned current feminist tendencies.

The attitudes and communication of the topics regarding the situation of women and gender issues do not significantly differ from the theoretical framework in any of the cases. Candidates took nativist and anti-immigration positions, stressing the incompatibility of values 'outside the nation' with those of 'France' and using religious and other prejudices. They referred to their counter-candidate and president Emmanuel Macron as the corrupt elite. Le Pen criticised him for his progressivism, while Éric Zemmour criticised him for his indifference to the Islamization that he believes is destroying the freedoms of French women. Identity politics and the division between 'us' and 'them', especially in terms of defining immigrants and Muslims, were also key elements in both campaigns. In terms of the situation of women and gender issues, the campaigns focused particularly on identified 'internal enemies', both outside the nation in the case of immigrant communities, and inside the nation, where their criticism was directed at feminists and Emmanuel Macron. Both election campaigns exhibited elements of femotionalism, with the specific thematization of women's rights and gender equality by the candidates, leading to stigmatization of Muslims and immigrants. Although both candidates did not place significant emphasis on the gender binary and rather automatically assumed it, Zemmour in one case was critical about the transgender issue. Both Marine Le Pen's and Éric Zemmour's positions do not differ

significantly from the theory of the populist radical right and its relationship to gender issues. However, it is important to stress that its approach to these specific issues is not uniform, but rather diverse with a wide range of perspectives.

The topic undoubtedly offers another possible research. An interesting extension of the analysis would certainly be to compare the results with other presidential candidates and see how the attitude of the populist radical right differs from politicians from other parts of the political spectrum. The analysis of other primary sources, such as content on social media or statements in the press, could certainly also offer another interesting dimension, as a different style is often chosen, or a different audience is targeted.

Seznam použité literatury a pramenů

Primární prameny

Éric Zemmour. „Agriculture“. <https://programme.ericzemmour.fr/agriculture>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Armées“. <https://programme.ericzemmour.fr/armees>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Automobilistes“. <https://programme.ericzemmour.fr/automobilistes>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Culture“. <https://programme.ericzemmour.fr/culture>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Démocratie“. <https://programme.ericzemmour.fr/democratie>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „École“. <https://programme.ericzemmour.fr/ecole>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Énergie“. <https://programme.ericzemmour.fr/energie>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Enseignement supérieur et recherche“. <https://programme.ericzemmour.fr/enseignement-superieur-recherche>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Environnement“. <https://programme.ericzemmour.fr/environnement>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Europe“. <https://programme.ericzemmour.fr/europe>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Famille“. <https://programme.ericzemmour.fr/famille>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Français de l'étranger“. <https://programme.ericzemmour.fr/francais-etranger>. (staženo 3. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Françaises“. <https://programme.ericzemmour.fr/francaises>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Handicap“. <https://programme.ericzemmour.fr/handicap>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Chiffrage du programme“. <https://programme.ericzemmour.fr/chiffrage>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Impôts“. <https://programme.ericzemmour.fr/impots>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Immigration“. <https://programme.ericzemmour.fr/securite>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Industrie“. <https://programme.ericzemmour.fr/industrie>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „International“. <https://programme.ericzemmour.fr/international>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Justice“. <https://programme.ericzemmour.fr/justice>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Le programme d'Éric Zemmour", 2022.
https://assets.nationbuilder.com/themes/61c071ce4764e8b1483d1a8c/attachments/original/1648220408/programme_eric_zemmour_presidentielle_2022.pdf?1648220408.

Éric Zemmour. „Liberté d'expression“. <https://programme.ericzemmour.fr>. (staženo 3. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Logement“. <https://programme.ericzemmour.fr/logement>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Mer et pêche“. <https://programme.ericzemmour.fr/mer-peche>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Nucléaire“. <https://programme.ericzemmour.fr/nucleaire>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Numérique“. <https://programme.ericzemmour.fr/numerique>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Outre-mer“. <https://programme.ericzemmour.fr/outre-mer>. (staženo 3. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Pouvoir d'achat“. <https://programme.ericzemmour.fr/pouvoir-achat>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Réforme de l'État“. <https://programme.ericzemmour.fr/reforme-etat>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Retraites“. <https://programme.ericzemmour.fr/retraites>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Ruralité“. <https://programme.ericzemmour.fr/ruralite>. (staženo 24. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Santé“. <https://programme.ericzemmour.fr/sante>. (staženo 24. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Sécurité“. <https://programme.ericzemmour.fr/securite>. (staženo 20. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Social“. <https://programme.ericzemmour.fr/social>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Sport“. <https://programme.ericzemmour.fr/sport>. (staženo 16. listopadu 2023).

Éric Zemmour. „Travail“. <https://programme.ericzemmour.fr/travail>. (staženo 16. listopadu 2023).

„Déclaration commune – Sommet de Madrid“. M la France. <https://mlafrance.fr/communiqués/declaration-commune-sommet-de-madrid>. (staženo 22. listopadu 2023).

Le Pen, Marine. „Déclaration du Louvre – 15 janvier 2022“. M la France. <https://mlafrance.fr/communiqués/declaration-du-louvre-15-janvier-2022>. (staženo 20. listopadu 2023).

Le Pen, Marine. „Discours de la Convention présidentielle à Reims". M la France. <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-la-convention-presidentielle-a-reims>. (staženo 22. listopadu 2023).

Le Pen, Marine. „Discours de Marine Le Pen au congrès de la FNAIM". M la France. <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-marine-le-pen-au-congres-de-la-fnaim>. (staženo 23. listopadu 2023).

Le Pen, Marine. „Discours de Marine Le Pen au meeting de Mayotte". M la France. <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-marine-le-pen-au-meeting-de-mayotte>. (staženo 24. listopadu 2023).

Le Pen, Marine. „Discours de rentrée politique à Fréjus“. M la France. <https://mlafrance.fr/communiqués/discours-de-rentree-politique-a-frejus>. (staženo 20. listopadu 2023).

Le Pen, Marine. „Lettre aux Françaises". Le Figaro, 7. března 2022. <https://www.lefigaro.fr/vox/politique/marine-le-pen-lettre-aux-francaises-20220307>.

M la France. „M la Défense“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-defense.pdf>.

M la France. „M la famille", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-famille.pdf>.

M la France. „M la France: 22 mesures pour 2022", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/22-mesures-pour-2022.pdf>.

M la France. „M la France: Mon projet présidentiel", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/manifeste-m-la-france-programme-presidentiel.pdf>.

M la France. „M la jeunesse", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-jeunesse.pdf>.

M la France. „M la lutte contre la fraude“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-lutte-contre-la-fraude.pdf>.

M la France. „M la protection de l'enfance", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-protection-de-lenfance.pdf>.

M la France. „M la protection des animaux“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-protection-des-animaux.pdf>.

M la France. „M la santé", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-sante.pdf>.

M la France. „M la sécurité", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-la-securite.pdf>.

M la France. „M le contrôle de l'immigration", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-controle-de-limmigration.pdf>.

M la France. „M le numérique“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-le-numerique.pdf>.

M la France. „M le patrimoine“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-le-patrimoine.pdf>.

M la France. „M le tourisme“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-le-tourisme.pdf>.

M la France. „M l'agriculture“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-l-agriculture.pdf>.

M la France. „M l'école", 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-l-ecole.pdf>.

M la France. „M l'écologie“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/projet-lecologie.pdf>.

M la France. „M l'Outre-mer“, 2022. <https://mlafrance.fr/pdfs/Projet-Outre-Mer.pdf>.

Zemmour, Éric. „Le discours d'Agen". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-agen>. (staženo 23. listopadu 2023).

Zemmour, Éric. „Le discours de Calais". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-calais>. (staženo 23. listopadu 2023).

Zemmour, Éric. „Le discours de Cannes". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-cannes>. (staženo 23. listopadu 2023).

Zemmour, Éric. „Le discours de Chambéry". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-chambery>. (staženo 23. listopadu 2023).

Zemmour, Éric. „Le discours de Châteaudun“. Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-chateaudun>. (staženo 22. listopadu 2023).

Zemmour, Éric. „Le discours de Chaumont-sur-Tharonne". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-chaumont-sur-tharonne>. (staženo 24. listopadu 2023).

Zemmour, Éric. „Le discours de Lille". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-lille>. (staženo 24. listopadu 2023).

- Zemmour, Éric. „Le discours de Saint-Quentin". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-saint-quentin>. (staženo 25. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Le discours de Saulieu". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-saulieu>. (staženo 24. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Le discours de Toulon". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-toulon>. (staženo 23. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Le discours des Sables d'Olonne". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-sables-dolonne>. (staženo 25. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Le discours du Mont-Saint-Michel". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-mont-saint-michel>. (staženo 25. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Le discours du meeting des Femmes avec Zemmour". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-femmes-avec-zemmour>. (staženo 20. října 2023).
- Zemmour, Éric. „Le discours du Trocadéro". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/discours-trocadero>. (staženo 25. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Présentation du programme Défense". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/presentation-du-programme-defense>. (staženo 25. listopadu 2023).
- Zemmour, Éric. „Vœux à la presse". Éric Zemmour. <https://www.ericzemmour.fr/voeux-presse>. (staženo 25. listopadu 2023).
- Zemmour Média. „Éric Zemmour : Annonce de candidature à l'élection présidentielle 2022". YouTube, 30. listopadu 2021, <https://youtu.be/Nz2ozyeFb1k?si=gu7bqNd1QesEQFUZ>. (staženo 6. října 2023).

Sekundární literatura

- Akkerman, Tjitske. „Gender and the Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis of Policy Agendas". *Patterns of Prejudice* 49, č. 1–2 (15. březen 2015): 37–60. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2015.1023655>.
- Akkerman, Tjitske, Sarah L. de Lange, a Matthijs Rooduijn. *Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Into the Mainstream? Extremism and Democracy*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016.
- Almeida, Dimitri. „Exclusionary Secularism: The Front National and the Reinvention of Laïcité". *Modern & Contemporary France* 25, č. 3 (2017): 249–63. <https://doi.org/10.1080/09639489.2016.1272561>.
- Asklöf, Cecilia. *Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2003.
- Atack, Margaret, Alison S. Fell, Diana Holmes, a Imogen Long. *Making Waves: French*

Feminisms and Their Legacies 1975-2015. Contemporary French and Francophone Cultures 66. Liverpool: University Press, 2019.

Bakhru, Tanya Saroj. *Reproductive Justice and Sexual Rights: Transnational Perspectives*. New York, NY: Routledge, 2019.

Birgit Sauer. „Cultural War 2.0? The Relevance of Gender in the Radical Populist-Nationalist Right". In *Capitalism in Transformation*, 169–82. Edward Elgar Publishing, 2019. <https://doi.org/10.4337/9781788974240.00018>.

Colella, Daria. „Femonationalism and Anti-Gender Backlash: The Instrumental Use of Gender Equality in the Nationalist Discourse of the Fratelli d'Italia Party". *Gender & Development* 29, č. 2–3 (2. září 2021): 269–89. <https://doi.org/10.1080/13552074.2021.1978749>.

Crompton, Rosemary, Clare Lyonette, a Jacqueline Scott. *Gender Inequalities in the 21st Century: New Barriers and Continuing Constraints*. [1st ed.]. Cheltenham: Edward Elgar, 2010.

Demeure, Brigitte. „Éric Zemmour, Trump's French Twin?" *Journal of Psychohistory* 51, č. 1 (2023): 18–26.

Dudová, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2012.

Durovic, Anja, a Nonna Mayer. „Un vent de renouveau?: La recomposition des gender gaps électoraux à l'élection présidentielle française de 2022". *Revue française de science politique* Vol. 72, č. 4 (7. červen 2023): 463–84. <https://doi.org/10.3917/rfsp.724.0463>.

Eltchaninoff, Michel. *Inside the Mind of Marine Le Pen*. English edition. London, England: Hurst & Company, 2018.

European Commission. Directorate General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. *Manuál pro gender mainstreaming politik zaměstnanosti, sociálního začleňování a sociální ochrany*. LU: Publications Office, 2008. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/19177>.

Farris, Sara R. *In the name of women's rights: the rise of femonationalism*. Durham: Duke University Press, 2017.

Flídrová, Eliška. „Práva žen migrantek a jejich mezinárodněprávní ochrana". In *Mezinárodněprávní aspekty ochrany lidských práv*, 2013.

Frigoli, Gilles, a Gilles Ivaldi. „Still a Radical Right Movement Party?: Political Opportunities, Party Strategy and the Cultural Context of the Front National in France". In *Radical Right Movement Parties in Europe*, 1. vyd., 63–80. Routledge, 2019. <https://doi.org/10.4324/9781315123851-5>.

„Gender – Sociologická encyklopedie". <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gender>. (staženo 20. října 2023).

- Gender: Základní pojmy. „Gender: Základní pojmy”.
https://www.czso.cz/csu/czso/gender_pojmy. (staženo 20. října 2023).
- „Genderová Otázka | European Institute for Gender Equality”, 29. listopad 2023.
https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1340?language_content_entity=cs.
- Graff, Agnieszka, a Elżbieta Korolczuk. *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*. 1. vyd. London: Routledge, 2021. <https://doi.org/10.4324/9781003133520>.
- Hájek, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textu*. 1. vydání. 101. Praha: Sociologické Nakladatelství (SLON), 2014.
- Hawkesworth, M. E. *Political Worlds of Women: Activism, Advocacy, and Governance in the Twenty-First Century*. London: Routledge, 2018.
<https://doi.org/10.4324/9780429493300>.
- Chopin, Thierry, a Samuel B. H. Faure. „Presidential Election 2022: A Euroclash Between a “Liberal” and a “Neo-Nationalist” France Is Coming”. *Inter Economics* 56, č. 2 (2021): 75–81. <https://doi.org/10.1007/s10272-021-0957-x>.
- Chrisafis, Angelique. „,We feel very close to her’: can ,fake feminist’ Marine Le Pen win the female vote?” *The Guardian*, 18. březen 2017.
<https://www.theguardian.com/world/2017/mar/18/front-national-anger-marine-le-pen-female-supporters>.
- Ivaldi, Gilles. „Towards the Median Economic Crisis Voter? The New Leftist Economic Agenda of the Front National in France”. *French Politics* 13, č. 4 (2015): 346–69.
<https://doi.org/10.1057/fp.2015.17>.
- Ivaldi, Gilles. „When Far Right Parties Compete: A Case Study of Éric Zemmour and Marine Le Pen in the 2022 French Presidential Election”. *French Politics* 21, č. 3 (září 2023): 335–52. <https://doi.org/10.1057/s41253-023-00219-y>.
- Jacob, Elizabeth. „The Gender Card in Far-Right Political Discourse: Éric Zemmour and Marine Le Pen in France, a Case Study”. Stanford University, The Clayman Institute for Gender Research, 28. červenec 2022. <https://gender.stanford.edu/news/gender-card-far-right-political-discourse-eric-zemmour-and-marine-le-pen-france-case-study>.
- Joanna Mishtal. „Mobilisation, Protest, and Resistance Against Reproductive Rights Restrictions in Poland”. *Antropologia (Milano)* 5, č. 2 N.S. (2018): 33–53.
<https://doi.org/10.14672/ada2018145633-53>.
- Joly, Laurent. *La falsification de l’histoire: Éric Zemmour, l’extrême droite, Vichy et les Juifs*. Paris: Bernard Grasset, 2022.
- Kantar Public. „Baromètre d’image Du Rassemblement National”.
<https://kantarpublic.com/fr/barometres/barometre-d-image-du-rassemblement-national/barometre-d-image-du-rassemblement-national-2022>. (staženo 20. října 2023).

Keman, Hans, a Jaap Woldendorp, ed. *Handbook of research methods and applications in political science*. Handbooks of research methods and applications. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2016.

Kofman, Eleonore. „When Society Was Simple: Gender and Ethnic Divisions and the Far and New Right in France". In *Gender, Ethnicity and Political Ideologies*, editoval Helen Hintjens a Nickie Charles, 91–106. Routledge, 2002.
<https://doi.org/10.4324/9780203440995-9>.

Kováts, Eszter. „The Emergence of Powerful Anti-Gender Movements in Europe and the Crisis of Liberal Democracy". In *Gender and Far Right Politics in Europe*, editoval Michaela Köttig, Renate Bitzan, a Andrea Petö, 175–89. Cham: Springer International Publishing, 2017. https://doi.org/10.1007/978-3-319-43533-6_12.

Krippendorff, Klaus. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks, Calif.: Sage, 2003.

Lazaridis, Gabriella, Giovanna Campani, a Annie Benveniste. *The Rise of the Far Right in Europe Populist Shifts and „Othering"*. 1st ed. 2016. London: Palgrave Macmillan UK, 2016. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-55679-0>.

Le Front national. Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles, 2012.

Le Monde.fr. „Who's Who in the 2022 French Presidential Election". 11. březen 2022. https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/03/11/who-s-who-in-the-2022-french-presidential-election_5978416_5.html.

„Les archives des élections en France". <https://www.archives-resultats-elections.interieur.gouv.fr/resultats/presidentielle-2022/FE.php>. (staženo 8. prosince 2023).

Longhi, Julien. „Quelques ressorts discursifs et argumentatifs de la discrimination envers les femmes par le « savoir ». Éric Zemmour, les mots pour construire la haine". *Corela*, č. HS-36 (1. duben 2022). <https://doi.org/10.4000/corela.14675>.

Mayer, Nonna. „The Impact of Gender on Votes for the Populist Radical Rights: Marine Le Pen vs. Eric Zemmour". *Modern & Contemporary France* 30, č. 4 (2. říjen 2022): 445–60. <https://doi.org/10.1080/09639489.2022.2134328>.

McQuigg, Ronagh J. A. *The Istanbul Convention, Domestic Violence and Human Rights*. Routledge Research in Human Rights Law. London ; Routledge, 2017.
<https://doi.org/10.4324/9781315652436>.

Mișcoiu, Sergiu. „De l'antisemitism Foncier à La Normalisation Stratégique. Le Front National à l'époque de Marine Le Pen". *Holocaust Studii Si Cercetari* IV, č. 5 (2012): 190–200.

Mousli, Béatrice, a Eve-Alice Roustang-Stoller, ed. *Women, feminism, and femininity in the 21st century: American and French perspectives*. Houndmills, Basingstoke,

Hampshire ; New York: Palgrave Macmillan, 2009.

Mudde, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2007.

Mudde, Cas. *The Far Right Today*. Cambridge: Polity, 2019.

Mudde, Cas, ed. *The Populist Radical Right: A Reader*. Routledge Studies in Extremism and Democracy. London New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna, Lourdes Peroni, a Vladislava Stoyanova. *International Law and Violence against Women: Europe and the Istanbul Convention*. Routledge Research in Human Rights Law. Milton Park, Abingdon, Oxon ; Routledge, 2020.

Paprzycka, Emilia, Joanna Dec-Pietrowska, a Medard Lech. „The Limits of Compromise: The Range of Perspectives on Women’s Reproductive Rights in Poland”. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* 24, č. 2 (2019): 117–23. <https://doi.org/10.1080/13625187.2019.1569223>.

POLITICO. „Marine Le Pen’s Feminist Front”, 15. leden 2016. <https://www.politico.eu/article/marine-le-pen-feminist-front-national-gender-equality-migration-cologne/>.

„Práva žen”. <https://www.amnesty.cz/prava-zen>. (staženo 20. října 2023).

Reinhardt, Susanne, Annett Heft, a Elena Pavan. „Varieties of Antigenderism: The Politicization of Gender Issues across Three European Populist Radical Right Parties”. *Information, Communication & Society*, 14. srpen 2023, 1–22. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2023.2246536>.

Scrinzi, Francesca. „Gender and women in the Front National discourse and policy: from ‚mothers of the nation’ to ‚working mothers’?” *New Formations* 91, č. 91 (1. duben 2017): 87–101. <https://doi.org/10.3898/NEWF:91.05.2017>.

Selby, Jennifer A. „French Secularism as a ‚guarantor’ of Women’s Rights? Muslim Women and Gender Politics in a Parisian Banlieue”. *Culture and Religion* 12, č. 4 (2011): 441–62. <https://doi.org/10.1080/14755610.2011.633536>.

Shields, James. „Marine Le Pen and the ‚New’ FN: A Change of Style or of Substance?” *Parliamentary Affairs* 66, č. 1 (2013): 179–96. <https://doi.org/10.1093/pa/gss076>.

Sifaki, Angeliki, C.L. Quinan, a Katarina Lončarević. *Homonationalism, Femonationalism and Ablenationalism: Critical Pedagogies Contextualised*. 1. vyd. London: Routledge, 2022. <https://doi.org/10.4324/b22813>.

Stockemer, Daniel. *The Front National in France Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*. 1st ed. 2017. Cham: Springer International Publishing, 2017. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-49640-5>.

Stockemer, Daniel, a Mauro Barisione. „The ‘New’ Discourse of the Front National under Marine Le Pen: A Slight Change with a Big Impact”. *European Journal of Communication*

(London) 32, č. 2 (2017): 100–115. <https://doi.org/10.1177/0267323116680132>.

United Nations Population Fund. „Lives Together, Worlds Apart: Men and Women in a Time of Change“, 2000. https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/swp2000_eng.pdf.

Wieviorka, Michel. *Le Front national, entre extrémisme, populisme et démocratie*. Paris: Éditions de la Maison des sciences de l'homme, 2018. <http://books.openedition.org/editionsmslh/12395>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled primárních pramenů (tabulka)

Příloha č. 2: Frekvenční obsahová analýza výskytu tématu postavení žen, jejich práv, rovnosti žen a mužů a feminismu (tabulka)

Teze diplomové práce

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS
Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.
Jméno: Ernestina Černá
E-mail: 35121488@fsv.cuni.cz
Specializace (uveďte zkratkou)*: ZES
Semestr a školní rok zahájení práce: LS 2022
Semestr a školní rok ukončení práce: ZS 2023/2024
Vedoucí diplomového semináře: PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.
Vedoucí práce: PhDr. David Emler, Ph.D.
Název práce: Populistická radikální pravice a genderové otázky: Marine Le Pen a Éric Zemmour v prezidentské kampani 2022
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Práce se zabývá dvěma významnými představiteli populistické radikální pravice ve Francii Marine Le Pen a Éricem Zemmourem, konkrétně pak jejich postoji k genderovým otázkám, a to v době prezidentské kandidatury 2022. Kvalitativní obsahová analýza programových materiálů a projevů z volební kampaně dala vzniknout osmi tematickým celkům, které se zabývají jejich postojem k sexualizovanému a domácímu násilí a bezpečí; zdraví a zdravotní péči žen; profesnímu životu a kariéře; sekularismu a islámu; feminismu a genderu; podobě ženy a její roli ve společnosti; ženským právům a rovnosti žen a mužů; a rodině a porodnosti. Rozbor postojů Le Pen a Zemmoura k daným problematikám je pak doplněn o frekvenční obsahovou analýzu.
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Původní cílem práce bylo zmapovat fenomén <i>femonacionalismu</i> , respektive propojení nacionalistické ideologie a genderových otázek s cílem obhájit anti-imigrační a islamofobní postoje, a to na příkladu francouzské političky Marine Le Pen stojící v čele Národního sdružení (Rassemblement National). Práce se měla zaměřit na to, jak Le Pen používá problematiku ženských práv, genderové rovnosti a feminismu, na které otázky z těchto tří oblastí se zaměřuje a jak tato problematika zapadá do jejího celkového politického programu a sebe prezentace. Práce byla následně časově zařazena do předvolební kampaně prezidentských voleb 2022. Kromě Marine Le Pen se zaměřila také na dalšího kandidáta z řad populistické radikální pravice Érica Zemmoura.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):		
Úvod		
1. Výzkumný rámec		
1.1 Výzkum a metodologie výzkumu		
1.2 State of the art		
1.3 Teoretická východiska		
2. Analytická část		
2.1 Postoj kandidátů k genderovým otázkám		
2.2 Frekvenční obsahová analýza		
2.3 Shrnutí analytické části		
Závěr		
Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):		
Práce došla k závěrům, že se Marine Le Pen i Éric Zemmour ve svých předvolebních kampaních věnovali genderovým otázkám. Z obsahové analýzy primárních pramenů vzešlo osm tematických celků s tématy, na které kandidáti v souvislosti s genderovými otázkami a postavením žen kladli důraz. Jednalo se o sexualizované a domácí násilí a bezpečí; zdraví a zdravotní péči; profesní život a kariéru; sekularismus a islám; feminismus a gender; podobu ženy a její roli ve společnosti; ženská práva a genderovou rovnost; a rodinu a porodnost. Lišili se však často v konkrétních navrhovaných opatřeních či zdůrazňovaných aspektech. Problematice se častěji věnovala M. Le Pen, konkrétně v 54,16 % analyzovaných pramenů, oproti É. Zemmourovi s 33,96 %. Oba kandidáti se tématům věnovali spíše v publikovaných projevech, nikoliv v programových materiálech.		
Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):		
Primární prameny – programové materiály a projevy z volební kampaně obou kandidátů		
Farris, Sara R. <i>In the name of women's rights: the rise of femonationalism</i> . Durham: Duke University Press, 2017.		
Ivaldi, Gilles. „When Far Right Parties Compete: A Case Study of Éric Zemmour and Marine Le Pen in the 2022 French Presidential Election". <i>French Politics</i> 21, č. 3 (září 2023): 335–52. https://doi.org/10.1057/s41253-023-00219-y .		
Jacob, Elizabeth. „The Gender Card in Far-Right Political Discourse: Éric Zemmour and Marine Le Pen in France, a Case Study". Stanford University, The Clayman Institute for Gender Research, 28. červenec 2022. https://gender.stanford.edu/news/gender-card-far-right-political-discourse-eric-zemmour-and-marine-le-pen-france-case-study .		
Mudde, Cas. <i>Populist Radical Right Parties in Europe</i> . Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2007.		
Mudde, Cas, ed. <i>The Populist Radical Right: A Reader</i> . Routledge Studies in Extremism and Democracy. London New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017.		
Etika výzkumu:**		
Jazyk práce:		
Český jazyk		
Podpis studenta a datum		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		

Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlete, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).